

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI PROGRAMI

BEHİŞTÎ RAMAZAN'IN MEVLİD-İ ŞERÎFİ
(İNCELEME-METİN)

ECEM İÇEN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. RAMAZAN EKİNCİ

MANİSA-2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Doküman Kodu	FRYL-031
		Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 19.03.2019 tarih ve 9/Ek-7 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ecem İÇEN'in "Behiştî Ramazan'ın Mevlid-i Şerifi (İnceleme-Metin)" konulu tezi incelenmiş ve aday 26.04.2019 tarihinde saat 10:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90.. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna ☒

OY BİRLİĞİ ☒

DÜZELTME yapılmasına * ☐

OY ÇOKLUĞU ☐

RED edilmesine ** ☐

ile karar verilmiştir.

ÜYE

Doç. Dr. Ramazan EKİNCİ
Demiray

BASKAN

Doç. Dr. Ferhat Karabulut
Ferhat

ÜYE

Dr. S. Art. Üyesi: Erdem Can ÖZTÜRK
İzle

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

☐
☐

Tez, mutlaka basılmalıdır.

☐
☐

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

☐
☐

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

☐
☐

Tez, basımı gereksizdir.

☒
☐

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum Behiştî Ramazan'ın Mevlid-i Şerîfî adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../20

Ecem İÇEN

ÖZET

BEHİŞTÎ RAMAZAN'IN MEVLİD-İ ŞERÎFİ

Hız. Peygamber'i anmak, ona duâ etmek ve onun şefâatine nâil olmak için çeşitli eserler kaleme alınmıştır. Bunlardan biri de mevliddir. Mevlid, şairlerin Hız.Peygamber'in hayatını, mucizelerini, vefatını ve özellikle doğumunu çoğunlukla manzum olarak kaleme aldıkları eserlere verilen addır.

Biz bu çalışmada Behiştî Ramazân'a ait olan bu Mevlid tarafımızca incelenmiştir. Çalışmamız giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Girişte mevlid başlığı altında mevlid, mevlidin ortaya çıkışı, Türk edebiyatındaki yerine ve devamında Behiştî mahlaslı şairlerin hayatlarına kısaca değinilmiştir. Birinci bölümde Behiştî Ramazân'ın hayatı, edebi şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde metnin şekil ve muhteva yönünden incelemesi yapılmıştır. Üçüncü bölümde ise, transkribe edilmiş metne yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Behiştî Ramazân, Mevlid, Mesnevî

ABSTRACT

THE MAWLID OF THE BEHİŞTÎ

There are lots of writing that have written to pray to saint Muhammed, for remembering him and to pray for forgiveness. One of these writings is named as Mevlid. Name of Mevlid is used for writings to describe saint muhammed's life, his miracles, his death and especially his birth.

In this study we examine Mevlid which is written by Behiştî Ramazan. Our study is formed by prologue and then three other chapter. In prologue we refered Mevlid, coming up of Mevlid, importance of Mevlid for turkish literature and then life of poets who have the same name with Behiştî. In first episode, life of Behiştî Ramazan, his literary personality and his works is informed. In second episode, shape and content of Mevlid is examined. In third episode transcribed text is given placed.

Keywords: Behiştî Ramazân, Mawlid, Masnavi

ÖNSÖZ

Hız. Peygamber'e duyulan sevgiyi dile getirme, onu övme ve şefâatine nâil olmak için birçok edebî tür kaleme alınmıştır. Çalışmamızın konusu olan *Mevlid* de bu edebî türlerden biridir. Sözcük olarak “doğum yeri” ve “doğum vakti” anlamına gelen mevlid, Hız. Peygamber'in hayatını, mucizelerini, vefatını ve özellikle doğumunu konu alan edebî türün adıdır.

Cenab-ı Hakk'ın rızasını kazanmak ve arkasında dinî bir eser bırakarak hayırla anılmak isteyen şairlerden biri de Behiştî Ramazân'dır. Behiştî Ramazân velûd şairlerden biridir. Manzum ve mensur bir çok eseri olan şaire mâl edilen Mevlid-i Şerîf bu çalışmanın asıl mevzuunu teşkil etmektedir. Klâsik Türk edebiyatı araştırmalarına bir nebze de olsa katkı sağlama amacıyla, kaynaklarda adı geçmeyen, yalnızca eserdeki belli başlı ipuçlarından yola çıkılarak Behiştî Ramazân'a mâl edilen bu Mevlid'i inceleyerek, transkripsiyonlu metnini sunmaya çalıştık.

Üzerinde çalıştığımız Mevlidin, Behiştî Ramazân'a ait olduğu tespit edilmiştir. Yaptığımız araştırmalara göre eserin yalnızca bir nüshası mevcuttur. Eserin nüshası İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar bölümünde, 7398 numarada kayıtlıdır. Eser üzerine yapılan bir bitirme tezi mevcuttur.¹ İstanbul Üniversitesi'ne gidilmiş yapılan bu çalışma incelenmiş ve bir çok yönden eksik olduğu görülmüştür. Eserin hangi Behiştî'ye ait olduğunun tespit edilemediği, eserin çeviri yazısı yapılırken bazı beyitlerin atlandığı, bazı beyitlerinse mükerreren yazılmış olduğu görülmüştür. Ayrıca metin içinde okunamayan kelime ve beyitlerin olduğu, bunun yanısıra okuma ve transkripsiyon hataları bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlara ilaveten yazma nüshanın bir kısmı su almasından dolayı mürekkep akmış, bu kısımlar da bu tezde boş bırakılmıştır. Anılan muhtelif eksiklik ve hatalartarafımızca giderilmiş, mürekkep akmasından ötürü okunamayan kısımlar okunmaya çalışılmış ve bunlara ilaveten şairin hayatı ve metnin şekil ve muhteva incelemesi yapılmıştır.

Çalışmamızın Giriş bölümünde “mevlid” başlığı altında mevlid türü, mevlid türünün ortaya çıkışı ve Türk edebiyatındaki yeri hakkında bilgi verilmiştir. Buna ek olarak Türk edebiyatındaki Behiştî mahlaslı şairlerin hayatı hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Mevlidin hangi Behiştî'ye ait olduğu meselesine temas edilmiştir.

¹ Aygöl İpek, **Behiştî'nin Mevlidi (Metin-indeks)**, İstanbul Üniversitesi, Mezuniyet Tezi, İstanbul, 1971.

Birinci bölümde Behiştî Ramazân'ın hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde metnin şekil incelemesi ve muhteva incelemesi yapılmıştır. Eserin ahenk unsurları, dil ve anlatım özellikleri ve edebî sanatlar yönünden incelemesi yapıldıktan sonra, muhtevası incelenmiştir. Başta eserin muhtevası listelenmiş halde verildikten sonra, her bölüm müstakil olarak kısaca açıklanmış ve beyit örnekleri ile desteklenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü ise transkribe metin kısmıdır. Eserin nüshası hakkında bilgi verildikten sonra, metin teşkilinde dikkat edilen hususlara yer verilmiştir. Son olarak transkribe edilmiş metin verilmiştir.

Tez çalışmasının tespiti, planlanması, araştırılması ve yürütülmesi hususunda ilgi ve desteğini benden esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Ramazan Ekinci'ye teşekkürü borç bilirim.

ECEM İÇEN
MANİSA-2019

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
SEMBOL VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	X
EKLER.....	IX
GİRİŞ.....	1
1.Mevlid.....	1
2.Behiştî Mahlaslı Şairler.....	3
2.1.Behiştî Ahmed Sinan.....	3
2.2.Behiştî Ramazan Efendi.....	3
2.3.Behiştî Mustafa Sâdeddin.....	4
2.4.Behiştî Çelebi.....	4
3.Mevlid'in Behiştî Ramazân Efendi'ye Âidiyeti Hususunda Dikkatler.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM BEHİŞTÎ RAMAZÂN EFENDİ

1.1. Hayatı	6
1.2. Edebî Şahsiyeti	9
1.3. Behiştî'nin Eserleri.....	13
1.3.1. İlmi Eserleri.....	13
1.3.1.1. Hâşiyetü'l-Hâşiyeye 'Alâ-Şerh-i 'Akâ'idi'n- Nesefiyye li'l-Hayâli.....	13
1.3.1.2. Hâşiyeye-i Âdâb-ı Mes'ûdî.....	13
1.3.1.3. Ta'likât Alâ-Şerhi'l-Miftâh	13
1.3.1.4. Ta'likât 'Ala'l-Câmî.....	13
1.3.1.5.Hindî'nin Kafiye Şerhine Ta'likâ.....	13
1.3.2. Edebî Eserleri	14
1.3.2.1. Dîvân	14
1.3.2.2. Cemşâh u Alemşâh.....	14
1.3.2.3. Heşt Behişt.....	15
1.3.2.4. Şerh-i Manzûme-i Muammâ.....	16
1.3.2.5. Süleymân-nâme.....	17

1.3.2.6. Şehrengiz	17
1.3.2.7. Mevlid	17

İKİNCİ BÖLÜM

BEHİŞTÎ'NİN MEVLİDİ

2.1. Şekil Unsurları.....	18
2.1.1. Eserin Adı.....	18
2.1.2. Yazım Tarihi	18
2.1.3. Şairin Mahlasının Geçtiği Kısımlar.....	18
2.1.4. Nazım Şekli, Nazım Birimi ve Birim Sayısı.....	19
2.1.5. Vezin.....	20
2.1.6. Kâfiye ve Redif.....	23
2.1.7. Edebî Sanatlar	26
2.1.8. Dil ve Üslûp	32
2.2. Behiştî Ramazân Mevlid'inin Muhteva Yönünden İncelenmesi	36
2.2.1. Hamdele ve Münâcât	37
2.2.2. Sebeb-i Telif.....	38
2.2.3. Hz. Muhammed'in Nûrunun yaratılması.....	39
2.2.4. Hz. Muhammed'in Nûrunun intikâli.....	41
2.2.5. Hz. Muhammed'in Ümmetinin Faziletleri.....	43
2.2.6. Hz. Muhammed'in Ana Rahmine Düşüşü.....	44
2.2.7. Hz. Muhammed'in Doğumu	45
2.2.8. Meleklerin, Hûrilerin ve Halkın Hz. Muhammed'i Ziyareti	46
2.2.9. Hz. Muhammed'in Annesinin Vefatı.....	47
2.2.10. Hz. Muhammed'in Çocukluğu ve Gençliği	48
2.2.11. Hz. Muhammed'in Hz. Hatice ile Tanışması ve Evlenmesi.....	49
2.2.12. Hz. Muhammed'in Halveti ve Meleğin Nüzûlü.....	50
2.2.13. Hz. Muhammed'e Allah'dan Davet Emrinin Gelmesi.....	51
2.2.14. Hz. Muhammed'in Mi'rac Mucizesi.....	52
2.2.15. Hz. Muhammed'in Mi'rac Sonrası Mekke'de Bir Yıl Kalması.....	54
2.2.16. Hz. Muhammed'in Ashâbı ile Hicreti.....	55
2.2.17. Yahudilerin Hz. Peygamber'e Karşı Tutumları.....	56

2.2.18. Abdullah İbni Selâm'ın Müslüman Oluşu.....	57
2.2.19. Hz. Muhammed'in Mucizeleri.....	57
2.2.20. Hz. Muhammed'in Savaşları.....	58
2.2.21. Hz. Muhammed'in Veda Hutbesi ve Ölümünü Haber Vermesi.....	59
2.2.22. Hz. Muhammed'in Şiddetli Hastalığı ve Ebu Bekir'i İmâmetle Görevlendirmesi.....	60
2.2.23. Hz. Muhammed'e Azrâil'in Gelişi	60
2.2.24. Hz. Muhammed'in Vefatı ve Defni.....	61
2.2.25. Hz. Muhammed Öldükten Sonra Şâm'dan Bir Yahudi'nin Hz. Muhammed'i Görmeye Gelmesi	62
2.2.26. Hatimetü'l Kitab ve Duâ.....	62
2.3.Behiştî Ramazân Mevlidi ile Vesiletü'n-Necât'ın Kısmî Mukayesesi.....	63
2.4. Eserin Öne Çıkan ve Aksayan Yönleri.....	67
SONUÇ	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEVLİD METNİ

3.1. Nüsha Tasvifi.....	69
3.2. Metin Teşkilinde Dikkat Edilen Hususlar	69
3.2.1. Transkripsiyonda Gözetilen Durumlar.....	69
3.2.2. Âyet ve Hadis Yazımı.....	70
3.2.3. Transkripsiyon Alfabesi.....	71
Mevlid'in Transkripsiyonlu Metni.....	72
BİBLİYOGRAFYA.....	153

SEMBOL VE KISALTMALAR DİZİNİ

b.	Beyit
bkz.	Bakınız
Ed.	Editör
G.	Gazel
Haz.	Hazırlayan
s.	Sayfa
sad.	Sadeleştiren
vr.	Varak
ss.	Sayfadan sayfaya
Yay.	Yayınları

EKLER LİSTESİ

EK 1: Dış Kapak Örneği

EK 2: İç Kapak Örneği

EK 3: Tez Sırtı Örneği

EK 4: Yüksek Lisans Tez Onay Sayfası

EK 4: Doktora Tez Onay Sayfası

EK 5: Tez Veri Giriş ve Yayınlama İzin Formu

EK 6: Yemin Metni

EK 7: Türkçe Özet

EK 8: İngilizce Özet (Abstract)

EK 9: Önsöz/Teşekkür Metni

EK 10: Simge ve Kısaltmalar

GİRİŞ

1.Mevlid

“Mevlid” kelimesi Arapça “v,l,d” kökünden gelip mimli masdar olarak “doğma, viladet; doğurma”, mef’il bâbında ism-i zaman veya ism-i mekân olarak “doğum zamanı”, “doğum yeri” birinin “doğum günü” anlamlarına gelir.²

Edebi terim olarak mevlid, Hz. Peygamber’in hayatını, mucîzelerini, vefâtını ve bilhassa doğumunu anlatan ve çoğunlukla manzum olarak kaleme alınan eserler için kullanılmaktadır.³

Mevlidler genellikle mesnevî nazım şekli ve aruzun “*Fâilâtün /Fâilâtün /Fâilün*” kalıbı ile kaleme alınmaktadır. Beyit sayısı sınırlaması yoktur. Fatih Köksal, yaptığı çalışmalar sonucunda Türk edebiyatındaki mevlidleri uzunluklarına göre, “kısa mevlidler”, “orta mevlidler” ve “uzun mevlidler” olmak üzere üç grupta toplamaktadır. Beyit sayısı 500’e kadar olanlar “kısa mevlidler”, 500-1000 beyit arasında olanlar “orta mevlidler” ve beyit sayısı 1000’in üzerinde olanlar ise “uzun mevlidler” şeklinde değerlendirilmektedir.⁴ Mevlid türünün edebiyatımızda ortaya çıktığı yüzyıllarda beyit sayısı bakımında uzun eserler kaleme alındığı bilinmektedir. İlerleyen yüzyıllarda beyit sayısının azaldığı göze çarpar.

Mevlidler umumiyetle tevhid, münâcat ve na’t ile başlamakta, kâinatın zuhûr kaynağı olan Nûr-ı Muhammedî’den bahsedilerek Hz. Peygamber’in doğumuna geçilmekte, onun mi’racı ve diğer mucîzelerinin anlatılmasının ardından vefâtı konusuna yer verilmekte, Hz. Peygamber ve ashâbı başta olmak üzere eseri yazan, okuyan ve dinleyenler için duâ ile sona ermektedir. Hemen her faslın bitiminde içinde Hz. Peygamber’e salâtın da bulunduğu tekrar beyitleri yer almaktadır.⁵

İslam dininin ortaya çıkışı ile birlikte Mevlid türündeki eserlerin sayıları günden güne artış göstermiştir. Mevlid türünde kaleme alınan eserler Arap

² Fatih Köksal, **Mevlid-nâme**, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2011, s.20.

³ Hasan Aksoy, **Eski Türk Edebiyatında Mevlidler**, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 5, Sayı 9, 2007, s.323.

⁴ Köksal, s. 26.

⁵ Hasan Aksoy, **Mevlid**, Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, Cilt 29, Ankara , 2004,s.482-484.

ve Türk edebiyatlarında önemli bir yer tutmaktadır. Tarihte mevlid türündeki ilk eserler X. asırda Arap edebiyatında görülmeye başlanmıştır. İslam âleminde mevlid ismi ile ortaya konan türün müstakil ilk örneği: Ebu'l-Ferec el Cevzî'nin *Mevlidü'n-Nebî* isimli eseridir. Onun ardından Ebu'l-Kâsım es- Sebtî, İbn Dihye, Zemlakânî'nin eserleri ilk yazılan mevlidler arasında anılmaktadır. ⁶

Türk edebiyatında ise ilk mevlidin XV. yüzyılda Süleyman Çelebi tarafından kaleme alındığı yaygın bir görüştür. Ancak yapılan çalışmalar sonucunda Süleyman Çelebi'nin eserinden önce kaleme alınmış mevlid ve mevlid benzeri eserlerin mevcudiyeti bilinmektedir. Erzurumlu Mustafa Darîr'in yazdığı "*Tercüme-i Siyer Nebî*"ve Ahmed Fakih'in "*Çarh-nâme*"si örnek verilebilir. Bununla birlikte Fatih Köksal, Ahmedî'nin kaleme almış olduğu *İskendernâme*'nin tek bir nüshasının sonunda bulunan mevlidin müstakil bir eser olduğunu ve Türk edebiyatında kaleme alınmış ilk mevlid olduğunu bildirmektedir. ⁷

14.yüzyıldan başlayıp 20.yüzyıla kadar 120'den fazla şair tarafından peygambere duyulan büyük sevgiyi dile getirmek, onun şefâatine nâil olmak için vb. birçok sebepten ötürü mevlid türünde eserler kaleme alınmıştır . Bunlardan birisi de incelediğimiz mevlidi kaleme alan Behiştî'dir.

Klasik Türk edebiyatı sahasında çalışan araştırmacıların karşılaştığı problemlerden birisi, aynı mahlası kullanan birden çok şairin bulunması ve hangi eserin, hangi şaire ait olduğunun tespiti meselesidir. Bilhassa kesin delillerin bulunmadığı durumlarda aynı mahlası kullanan şairlerin eserleri birbirine karıştırılmaktadır. Bu sebepten ötürü edebiyat tarihimiz boyunca "Behiştî" mahlasını kullanan şairlerin, kimler olduğu hakkında bilgi vereceğiz. Şuarâ tezkirelerinde ve güncel edebiyat tarihi olarak değerlendirebileceğimiz "*Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*" adlı veritabanında yaptığımız taramalarda 4 şairin "Behiştî" mahlasını kullandığı görülmektedir.

⁶ Süleyman Eroğlu, **Edebi Bir Tür Olarak Mevlitler –Şekil Özelliklerine Dair Bazı Değerlendirmeler-**, Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 18, 2010/1, ss. 126-127

⁷ Köksal, s.31

2.Behiştî Mahlaslı Şairler

Behiştî mahlasını kullanan dört şair tespit ettik. Bunlar: Behiştî Ahmed Sinan, Behiştî Mustafa Sâdeddin, Behiştî Çelebi ve Behiştî Ramazan Efendi'dir.

2.1.Behiştî Ahmed Sinan (öl.1511-12)

Tezkirelerde adı Karıştıran Süleyman Bey oğlu Ahmed Sinan Çelebi olan şairin, XV. yüzyılın ikinci yarısı ile XVI.yüzyılın ilk yarısında yaşadığı bilinmektedir. Mahlası Behiştî olan şairin doğum tarihi bilinmemektedir. Subaşı olarak görev yapan babası vasıtasıyla saray çevresi ile tanışmıştır. Küçük yaşta babasını kaybeden şair, padişah tarafından himaye altına alınmıştır. Padişah himayesi altında iyi bir eğitim gördükten sonra sancak beyi olarak atanmıştır.⁸

Kaynaklarda bildirilmeyen bir sebepten dolayı padişahın gözünden düşen şair, İran'a kaçmıştır. Burada Ali Şîr Nevâî ve Molla Camî ile tanışmıştır. Padişah tarafından affedilmek için çeşitli teşebbüslerde bulunan şair, II. Beyazîd'a sunduğu "Kerem" redifli kasidesi tesiriyle affedilmiştir. Ölüm tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte kaynaklar XVI. yüzyılda öldüğü konusunda birleşmektedir.⁹

Divan edebiyatında yazılmış ilk hamselerden birinin sahibidir. *Mihr ü Müşterî*, *Heft Peyker*, *Mahzenü'l-Esrâr*, *Leylâ vü Mecnûn*, *İskendernâme* adlı mesnevileri; *Vâridât-ı Sübhânî* ve *Fütûhât-ı Osmânî* isimli eseri bulunmaktadır.¹⁰

2.2.Behiştî Ramazan Efendi (öl.1571-72)

Behiştî, 16.asır divan şairidir. Doğum tarihi bilinmeyen şair Vize'de dünyaya gelmiştir. İyi bir eğitim alarak medrese tahsilini tamamlayan Behiştî, tasavvufa meyl ederek seyr-i sülûkunu tamamlamış, vaizlik ve imamlık yapmıştır. 1572'de Çorlu'da vefat etmiştir. Şairin hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında ayrıntılı bilgi I. bölümde verilecektir.

⁸ Hasan Aksoy, **Bihîştî Ahmed Sinan Çelebi**, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 6, İstanbul, 1992, ss.144-145.

⁹ Hasan Aksoy, **Bihîştî Ahmed Sinan Çelebi**, Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi, Cilt 6, İstanbul, 1992, ss.144-145.

¹⁰ Ramazan Ekinci, **Behiştî Mahlaslı Şairlere Ait Mevlidler 1: Behiştî Ahmed Sinân'ın Mevlid-i Şerîfi**, Sûfi Araştırmaları, Cilt 5, Sayı10, Yaz, 2014, s.20.

2.3.Behiştî Mustafa Sâdeddin (öl.1764-65)

XVIII. yüzyılda yaşadığı bilinen şairin asıl adı Mustafa Sâdeddin'dir. Doğum yeri Edirne olan şairin, doğum tarihi bilinmemektedir. Bektaşî tarikatına mensup olan şair H. 1178 (1764-65) yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Eserleri hakkında bilgi bulunmayan şairin, eldeki tek şiiri Sâlim Efendi için yazdığı tarihtir.¹¹

2.4.Behiştî Çelebi (öl.?)

XVII. yüzyıl divan şairi olan Behiştî'nin hayatı hakkındaki tek bilgi *Güftî Tezkiresi* 'nde verilmektedir¹². Nüktedan bir şair olduğu bildirilen şairin eserleri hakkında bilgi yoktur.

3.Mevlid'in Behiştî Ramazân Efendi'ye Âidiyeti Hususunda Dikkatler

Yaptığımız araştırmalar sonucunda kütüphane kayıtlarında ve diğer kaynaklarda, eserin hangi Behiştî'ye ait olduğunu belirten kesin bilgilere ulaşamadık.

Eserdeki birkaç ipucundan hareketle bu mevlidin, Behiştî Ramazân'a ait olduğu tespit edilmiştir. Behiştî Sinân'ın zaten mevlidin olduğu ve neşredildiği göz önünde bulundurulduğunda, Behiştî Çelebi ve Behiştî Mustafa'nın mesnevî yazdığına dair bilgilerin olmaması; mevlid içinde yer yer eski Anadolu Türkçesi hususiyetlerini ihtiva eden kullanımlara yer vermesi metnin en geç XVI.asırda yazılmış olabileceğini; Halvetîliğe dair ibare ve ifadelerin sıklıkla kullanılmasından hareketle Behiştî Ramazân'ın da Halvetî olduğu kesin bir şekilde bilindiğinden Yaşar Aydemir ve Ramazan Ekinci, eseri Behiştî Ramazân'a mâl etmişlerdir¹³. Emine

¹¹ Emrah Gülüm, **Behiştî Mustafa Sâdeddin**, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://www.turkdebiyat isimler sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3979> [16.01.2019]

¹² Muharrem Dindar, **Behiştî Ramazan Efendi, Cemşâh u Alemşâh (Edisyon Kritik)**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 1999, s. 37

¹³ Ramazan Ekinci, **Behiştî Mahlaslı Şairlere Ait Mevlidler 1: Ahmed Sinan'ın Mevlid-i Şerîfi**, Sûfî Araştırmaları, Cilt 5, Sayı 10, Yaz 2014, s.24

Yeniterzi ise metindeki aruz kusurlarından hareketle eserin başka bir Behiştî'ye ait olabileceğini ifade etmektedir¹⁴.

İmale ve zihaf gibi aruz hususiyetlerinin birçok birinci sınıf şairde görülmesi, vezin aksaması diye tabir ettiğimiz veznin çıkmadığı mısra sayısının eserde fazla olmaması ve diğer etkenler bizde de eserin Behiştî Ramazân'a ait olduğu kanaatini oluşturmuştur. Bütün bu problemler, eserin ortaya çıkabilecek istinsah tarihi bulunan ve müellifi konusunda bilgi veren sıhhatli bir nüshasıyla çözümlenecektir.

¹⁴ Emine Yeniterzi, **Behiştî'nin Heşt Behişt Mesnevîsi**, Kitabevi Yayınları , İstanbul, 2011, s.39.

BİRİNCİ BÖLÜM

BEHİŞTÎ RAMAZAN EFENDİ

1.1. Hayatı

Behiştî'nin asıl adı Ramazan'dır. Abdulmuhsin adında bir zatın oğludur. Kaynaklar, Behiştî'yi kendisinden önce yaşamış olan Karıştıranlı Süleyman Beyoğlu Sinan Behiştî ile karıştırmamak için, “Vizeli Behiştî”, “Behiştî Efendi”¹⁵ “Behiştî-i Sâni”¹⁶, “Behiştî-i Vâ'iz”¹⁷, “Behiştî Ramazan bin Abdulmuhsin”, “Ramazan bin Abdulmuhsin er- Rûmî” “Mevlana Behiştî”¹⁸ ve “Behiştî-i Diger”¹⁹ gibi adlarla anmışlardır. Şâirin mahlası Behiştî'dir. Behiştî kelimesi “cennetlik” anlamına gelmektedir. Behiştî mahlasını şâire kimin verdiği bilinmemekle birlikte, pak meşreb birisi tarafından verildiği “Heşt Behişt” adlı mesnevîde aşağıdaki beyitlerle ifade edilmiştir:²⁰

Bana mahlas didi bir pâk- meşreb
Yalan itme anı mahşerde yâ Rab

Anun yüzi suyına ber-murâd it
Mutahhar rûhını fazlunla şâd it

Mevlid'de Behiştî mahlası bulunan beyit şudur:
Kim Behiştî rû-siyâha rahmet it
Yoldaşın îmân makâmın cennet it²¹

¹⁵ Ahdî, **Gülşen-i Şu'arâ (İnceleme- Metin)**, (Haz. Süleyman, Solmaz), Kültür Eserleri Dizisi 470, Ankara, 2018, s.333.

¹⁶ Âşık Çelebi, **Meşâ'irü's- Şu'arâ**, (Haz. Filiz Kılıç), Kültür Eserleri Dizisi 587, Ankara, 2018, s.189.

¹⁷ Lâtîfî, **Tezkiretü's- Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (Tenkitli Metin)**, [Haz. Rıdvan Canım], Kültür Eserleri Dizisi 604, Ankara, 2018, s.155.

¹⁸ Âli, **Kühü'l- Ahbar Tezkire Kısmı** (Haz. Mustafa İsen), Kültür Eserleri Dizisi 545, Ankara, 2017.

¹⁹ Kınalızâde Hasan Çelebi, **Tezkiretü's-Şu'arâ**, (Haz. Aysun Sungurhan), Kültür Eserleri Dizisi 546, Ankara, 2017, s.186.

²⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz: Yaşar Aydemir, **Behiştî Divanı**, Ankara, 2000, ss. 1-2 .

²¹ Behiştî, *Mevlidi* , 41b, b.1016.

Behiştî'nin doğum tarihi bilinmemekle birlikte, kaynaklarda Vize'de dünyaya geldiği belirtilmektedir. “ Vizeli Ramazân Çelebi”²²“Vizeli Behiştî” ve “Vizevî” şeklinde anılmasının sebebi aslen Vizeli oluşudur. Eserlerinde Vize'de doğduğuna işaret eden ipuçları vardır:²³

Felekde âdeme hergiz vatandan özge yer olmaz
Behiştî bâğ-ı cennetden alâmetdür bana Vize²⁴

Çün bahâridur Behiştî Vize'nün
Çorlu'da düşmenlerüm itsin karar²⁵

Behiştî'nin tahlisini İstanbul'da tamamladığı bilinmektedir. Genç yaşta devrinin bütün ilimlerini tahsil etmiş olan Behiştî, İstanbul'da Merhaba Efendi, Molla Sinan, Şeyhülislam Sa'dî Efendi gibi âlimlerden eğitim almıştır. Şâir ve âlim şahsiyetiyle tanınmış olan Behiştî'nin, Sa'dî Efendi'nin yanında iken bir ara dünyevi zevklere ilgisi artmış, kendisini eğlenceye kaptırmıştır. Böyle bir hâldeyken ânî bir kararla ilmiyye mesleğini bırakıp Halvetiliğe intisap etmiştir.²⁶ Halvetî tarikatı şeyhi olan Merkez Efendi²⁷'ye, intisap ederek seyr ü sülûkünü onun yanında tamamlamış ve hocasından hilâfet almıştır.”²⁸

İncelememizin konusu olan *Mevlid*'de halvet kelimesi sıkça tekrarlanmıştır. Yaşar Aydemir²⁹ ve Ramazan Ekinci³⁰ de *Mevlid*'de halvet kelimesinin tekrarlandığı beyitlere dikkat çekmiştir. *Mevlid*'de halvet kelimesinin geçtiği beyitlerden bazıları :

Sonra sevdürdi ana Hak halveti
Halvet-ile buldı Hakk'a kurbeti³¹

²² Riyâzi Muhammed Efendi, **Riyâzü's-Şu'arâ**[Haz. Namık Açıkgöz], Kültür Eserleri 534, Ankara, 2017, s.93.

²³ Aydemir, ss.1-2.

²⁴ Aydemir, G.458/5, s.480.

²⁵ Aydemir, G.180/5, s.326.

²⁶ Yeniterzi, s.30.

²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz:Reşat Öngören, **Merkez Efendi**, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, Cilt 29 , 2004, ss.200-202.

²⁸ Mustafa Uzun, “**Behiştî Ramazan Efendi**”, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 6, İstanbul, 1992, , ss.145-146.

²⁹ Aydemir.

³⁰ Ekinci , s.24.

³¹ Behiştî Mevlidi , vr. 14a, b.316 .

Halvet içün anda idüp niyyeti
Gice eyler [dâ'im] tâ'atî³²

Halvetinde otururken bir gün ol
Ana gökden bir melek kıldı nüzûl³³

Sonı irdi halvetün devletlere
Can fedâ anun gibi halvetlere³⁴

Halvetin gör âhirinde salveti
Sevmeyen kimdür cihânda halveti³⁵

Halvet ile buldı maksûdın nebî
Halvet ehlin sevmeyendür key gabî³⁶

Behiştî seyr ü sülûkunu tamamladıktan sonra Çorlu'ya gitmiştir. Ahmet Paşa Camii'nde imamlık ve vâizlik yapan Behiştî, evinin yanına derslikler ilave ederek, bu dersliklerde öğrenci yetiştirmeye başlamıştır.³⁷

Kaynaklar Behiştî'nin vâizlik yönüne dikkat çekmektedir. Behiştî'nin bu yönü övgüyle anlatılmaktadır. Lâtîfî onu "nasihat verilen minberin zineti" olarak vasıflandırırken, Hasan Çelebi ve Âşık Çelebi, Behiştî'nin geniş bir dinleyici kitlesi olduğunu, halk arasında sözüne önem verildiğini ve vaazlarının hayli rağbet gördüğünü belirtir.³⁸

Hayatını uzun müddet Çorlu'da geçiren Behiştî'nin ölüm tarihine dair çeşitli rivayetler vardır. Riyâzî ve Atâyî'nin rivayetlerine göre, 979'da (M.1571), Kafzâde Fâizî'nin rivayetine göre de 977'de (M.1569) vefat etmiştir.³⁹ Behiştî'nin

³² Behiştî, vr. 14a, b.319.

³³ Behiştî, vr.14a, b.321.

³⁴ Behiştî, vr.14b., 326.

³⁵ Behiştî, vr.14b, b.327.

³⁶ Behiştî, vr.14b, b.328.

³⁷ Uzun, s.145.

³⁸ Dindar, s. 29.

³⁹ Sadeddin Nüzhet Ergun, **Türk Şairleri**, Cilt 2, s. 787-94.

ölüm tarihi ile ilgili en somut delil, Evliyâ Çelebi'nin *Seyahat-nâme*'sinde mevcuttur. Evliyâ Çelebi, şairin vefatından altı gün önce kendi mezar taşına “*Kad intekale'l - merhûm*” dizesini yazdığını belirtmektedir. 979 tarihini veren bu dize Behiştî'nin kendi ölüm tarihini önceden tespit ettiğini gösterir. Şair, Çorlu'da vefat etmiştir. Şairin mezarı zaviye haline getirdiği evinin bahçesinde bulunmaktadır.⁴⁰

Behiştî'nin hayatı ve eserleri hakkında kaynaklarda ayrıntılı bilgi mevcuttur.⁴¹

1.2. Edebî Şahsiyeti

Behiştî, tasavvufa meyiletmeden önce çağdaşı ilim adamlarının takdirini kazanmış bir âlimdir. Tasavvufa intisap ettikten sonra da ârif ve kâmil çevresi tarafından tesirli bir mürşid, vâiz ve hatib olarak görülmüştür. Bu yüzden Behiştî, hakkı hukuku gözeten, makam ve mevkide gözü olmayan, yapmacıklıktan uzak, samimi, tasavvuf neşvesinden gelen rind meşrep bir şahsiyettir olarak bilinmektedir. Ahdî, onun aşk peşinde olan, herkesin iyiliğini düşünen, gece gündüz zevk u şevk peşinde olan, servi boylu, gümüş tenli, güzellerle gezip tozan, eğlence meclislerini kaçırmayan, zarif, hoş sohbet bir kişiliğe sahip olduğunu belirtir.⁴²

Kaynaklarda Behiştî'nin çeşitli yönleri üzerinde durulur. İlmi yönü, vaizliği, halk üzerindeki tesirleri ve edebî yönü üzerinde durulur.⁴³

⁴⁰ Yeniterzi, ss.32-33.

⁴¹ Ahdî, **Gülşen-i Şu'arâ (İnceleme- Metin)**, [Haz. Süleyman, Solmaz], Kültür Eserleri Dizisi 470, Ankara, 2018; Riyâzî Muhammed Efendi, **Riyâzü's-Şu'arâ** [Haz. Namık Açıkgoz], Kültür Eserleri 534, Ankara, 2017; Âşık Çelebi, **Meşâ'irü's- Şu'arâ**, [Haz. Filiz Kılıç], Kültür Eserleri Dizisi 587, Ankara, 2018; Lâtîfî, **Tezkiretü's- Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (Tenkitli Metin)**, [Haz. Rıdvan Canım], Kültür Eserleri Dizisi 604, Ankara, 2018; Âli, **Kühû'l- Ahbar Tezkire Kısmı** [Haz. Mustafa İsen], Kültür Eserleri Dizisi 545, Ankara, 2017; Kınalızâde Hasan Çelebi, **Tezkiretü's-Şu'arâ**, [Haz. Aysun Sungurhan], Kültür Eserleri Dizisi 546, Ankara, 2017; Yaşar Aydemir, **Behiştî Divanı**, Ankara, 2000; Mustafa Uzun, “**Bihîştî Ramazan Efendi**”, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 6, İstanbul, 1992;

Sadeddin Nüzhet Ergun, **Türk Şairleri**, Cilt II, ss.787-94; Yaşar Aydemir, **Behiştî Ramazan b. Abdülmuhsin** <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=959> [07.02.2019]; Bursalı Mehmed Tâhir Efendi , **Osmanlı Müellifleri**, [Haz. Fikri Yavuz, İsmail Özen], Meral Yayınları, İstanbul, Cilt 1, s.59.

⁴² Aydemir, ss.18-19.

⁴³ Aydemir, s.22.

Behiştî'nin edebî yönü ile ilgili en belirgin özelliği icat sahibi bir sanatçı oluşudur. Yeni mazmunlar üretmesinin yanında, daha önce hiç işlenmemiş konuları eserlerinde işlemiştir. *Cemşâh u Alemşâh* mesnevisi buna örnek olarak gösterilebilir.⁴⁴

Behiştî'nin şiirleri genel olarak rindânedir. Rintlîğin temelinde tasavvufun payı büyüktür. Aynı zamanda Halvetî şeyhi olan Behiştî'nin şiirlerindeki rintlik tasavvuftan kaynaklıdır. Ezelîlik düşüncesi, irfan sahibi olma, sevgi, ruh olgunluğu gönül zenginliği, istîğna ve hoşgörü, maddeyi önemsememe dünya zenginliğine tepeden bakma, hayatın türlü sıkıntı ve güçlüklerine katlanma gibi özellikler, rint ile mutasavvıfın ortak düşünceleridir.⁴⁵

Uryân olup libâs-ı gınâdan Behiştîyâ
Bir kendü 'âleminde fakîr olmak isterin⁴⁶

Behiştî'nin Arapça ve Farsçayı iyi bildiği, ilminin derinliği yazdığı şiirlerden ve eserlerinden anlaşılmaktadır. Şair aşağıdaki beyitte şiir tarzının farkını vurgular ve bu tarzı ne Anadolu ne de 'Acem şairlerinin bulmadığını söyler:⁴⁷

Nazm-ı Türkîde görüp şi'rünü dir ehl-i mezâk
Ey Behiştî ne 'Arab buldı bu tarzı ne 'Acem⁴⁸

Behiştî, şiirlerinde âşık-rakib, rakib-âşık ilişkisini divan şiirinde alışılmamış bir tarzda ifade etmektedir. Aşağıda verilen beyitte şair, sevgili için ağlamanın kendi gözüne ziyan olduğunu söylemektedir⁴⁹:

Göremezsın yâri yanunda sözüm tut ebsem ol
Ey gözüm sana ziyândur yine giryân oldugun⁵⁰

⁴⁴ Dindar, s.29.

⁴⁵ Aydemir, s.102.

⁴⁶ Aydemir, G.418/5, s.458.

⁴⁷ Feride Aytekin, **Behiştî'de Tabiat ve Eşya**, Osman Gazi Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2005, s.6.

⁴⁸ Aydemir, G.349/5,s.420.

⁴⁹ Aydemir, s.108.

Yaşadıkları coğrafya dolayısı ile Rumeli şairlerinin eserlerinde Hristiyanlık ve Hristiyanlığa ait unsurlar dikkat çekmektedir. Behiştî'nin divanında bu öğeleri kullandığı görülmektedir. Şiirlerinde Hz. İsa'nın yaşamına, mucizelerine ve göğün dördüncü katında bulunuşuna telmih vardır.⁵¹

Ger olam hem-reng-i bâde sâgar-ı mînâ gibi
Hârik 'âde gösterem hum-hânede 'Îsâ gibi⁵²

Câm-ı zer sunsan bana mihr-i cihân-ârâ gibi
Bezmgâhum çarh-ı çârümde idem 'Îsâ gibi⁵³

Behiştî, yalnızca şiirlerinde işlediği konularla değil, söyleyiş tarzı ile de Rumelili şairi olduğunu gözler önüne sermektedir.⁵⁴

Sanemâ canlu kadîd eyledi 'ışkun tenümi
'Âşîka merhametün yok bre zâlim seni mi⁵⁵

Şiirin maksadının, nasihat ve anlam olduğunu savunan şair için, şöhret ve dış görünüşün önemi yoktur. Şiirlerini “taze, parlak, nükteli, zarif, hoş”anlamlarına gelen “âb-dâr” ve “hoş-âyende” kelimeleri ile tanımlamaktadır⁵⁶. Behiştî Divânı'nı yayınlayan Aydemir, divandaki şiirlere genel olarak bakıldığında, şairin sade bir dil kullandığını, mahallî unsurlara yer verdiğini, atasözü ve deyimleri kullandığını tespit etmiştir.⁵⁷ Şiirlerinde atasözleri ve deyimleri ustalıkla kullanan

⁵⁰ Aydemir, G.261/3, s.371.

⁵¹ Ayrıntılı bilgi için bkz: Aydemir, ss.113-115.

⁵² Aydemir, G.511/1, s.508.

⁵³ Aydemir, G.514/1, s.510.

⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz: Aydemir, ss. 115-117.

⁵⁵ Aydemir, G.512/1, s.509.

⁵⁶ Aytekin, s.6.

⁵⁷ Ayrıntılı Bilgi İçin bkz: Aydemir, a.g.e., 34-58.

şairin, hiç zorlanmadan birkaçını bir arada ve birbirine sararak kullandığı bilinmektedir.⁵⁸

Emine Yeniterzi, Behiştî'nin şiir söyleme tekniğine sahip usta bir şair olduğunu söylemesinin yanısıra vezni hiç zorlanmadan kullandığına, vezin kusurlarına düşmediğine ve söz sanatlarını kullanmaktaki ustalığına dikkat çekmiştir⁵⁹.

Behiştî'nin etkilendiği şairlerden bazıları: Fuzûlî, Hâfız-ı Şirazî, Ahmet Paşa, Mesihî, Cafer Çelebi, Usûlî, Fevrî, Âmirî'dir. Behiştî'den etkilenen şairler ise Halîlî, Refî' Leng, Ulvî, Ahdî, Fâizi, Riyâzî ve Çorlulu Zarîfî'dir.⁶⁰

XVI. yüzyıl şairi olan Behiştî, ilmî ve edebî sahada kültür tarihimiz için çok kıymetli eserler kaleme almıştır. Tezkirelerde ilmî yönü ve edebî yönüne genişçe yer verilmiş, kendisinden övgüyle bahsedilmiştir. Behiştî, eserleri üzerinde çalışılmaya değer önemli bir şahsiyettir.

⁵⁸ Aytekin, s. 6.

⁵⁹ Yeniterzi, ss.54-55.

⁶⁰ Ayrıntılı Bilgi İçin bkz: Aydemir, ss.58-70.

1.3. Behiştî'nin Eserleri

1.3.1. İlmî Eserleri

1.3.1.1. Hâşiyetü'l-Hâşiye 'Alâ-Şerhi 'Akâ'idî'n-Nesefiyye li'l-Hayâli

Eser, Teftâzânî'nin “el-'Akâ'id” üzerine yazdığı şerhe, XV.yüzyıl âlimlerinden Şemseddin Ahmed Hayâli'nin yazdığı hâşiyeye hâşiyedir. Behiştî, bu mensur Arapça eseri 1542-43'de Çorlu'da kaleme almıştır.⁶¹

1.3.1.2. Hâşiye-i Âdâb-ı Mes'ûdî

Kâtib Çelebî'nin “*Ta'likât*” olarak zikrettiği bu eser, *Risâle Fi-Âdâbi'l-bahs* adlı münazara âdâbına dair eserin Şirvânî er-Rûmî'nin yaptığı şerhe ta'likâtıdır.⁶²

1.3.1.3. Ta'likât Alâ-Şerhi'l-Miftâh

Eserin Behiştî'ye ait olduğu şüphelidir. Sekkâki'nin meşhur belagât kitabına dair bu eserin varlığından Atâ'î, Bursalı Mehmet Tâhir ve Bağdatlı İsmail Paşa söz etmektedir.⁶³ Ancak kütüphane kayıtlarında bu adla Behiştî'ye ait eser tespit edilememiştir.

1.3.1.4. Ta'likât 'Alâ'l-Câmî

Eser “Molla Câmî'nin şiirleri hakkında bazı açıklamaları” şeklinde zikredilmektedir. Süleymaniye Kütüphanesi Düğümlü Baba 446 numarada kayıtlıdır.⁶⁴

1.3.1.5. Hindî'nin Kafiye Şerhine Ta'likâ

Eserin adına kaynaklarda rastlanmamaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi Düğümlü Baba 446 numarada kayıtlıdır. Metnin son iki satırında “Temmetü'r-risâleti'l-mesnevîye li Behiştî Efendi” kaydı yer almaktadır.⁶⁵

⁶¹ Yeniterzi, s.33.

⁶² Dindar, s.32.

⁶³ Yeniterzi, s.34.

⁶⁴ Aydemir, s.73.

Bu eserler dışında Behiştî adına kayıtlı risaleler mevcuttur: *El-‘Aşretü’l Kâmile*, *Tefsîru âyeti “yevme ye’tî ba’zu âyâti Rabbike” Tahlîlü’l-âdâb*, *Risâle Fi-Münazara*, *Şerh-i Emsile-i Muhtelif*e ve Hendeseye dair bir risale⁶⁶

1.3.2. Edebi Eserleri

1.3.2.1. Dîvân

Biyografik kaynaklarda ve yapılan araştırmalarda Behiştî’ye ait bir divan olmadığı bildirilmektedir. Emine Yeniterzi, Behiştî Dîvânı’nın dört nüshasını tespit ettiğini bildirir.⁶⁷ Behiştî Dîvânı’nı yayınlayan Yaşar Aydemir ise çalışmasını oluştururken iki nüshadan faydalanmıştır.⁶⁸ Kayseri Raşid Efendi’de ve Millî Kütüphane’de bulunan iki nüsha ve şiir mecmualarından faydalanarak eserini meydana getirmiştir. Yapılan çalışmada 4 kaside, 1 terkib-i bend, 561 gazel, 3 murabba, 7 kıt’a, 3 tahmis, 8 muhammes, 9 nazm, 38 matla ve 30 müfred bulunmaktadır.⁶⁹

Eser üzerine Yaşar Aydemir, tarafından bir doktora tezi hazırlanmış ve bu çalışma yayınlanmıştır.⁷⁰

1.3.2.2. Cemşâh u Alemşâh

Feilâtün/mefâilün/feilün kalıbı ile yazılmış olan mesnevî türündeki bu eser 2397 beyitten oluşmaktadır. Dört nüshası mevcut olan bu eserde 69 gazel 3 kaside bulunmaktadır. Şairin icat sahibi olduğunu gösteren bu mesnevi, Arap edebiyatında daha önce ele alınmamış bir konuyu işlemektedir.⁷¹ Eser üzerine

⁶⁵ Aydemir, s.73-74.

⁶⁶ Dindar, s.33.

⁶⁷ Yeniterzi, s.35.

⁶⁸ Aydemir, ss.74-75.

⁶⁹ Yeniterzi, ss.35-36.

⁷⁰ Aydemir.

⁷¹ Dindar, s.29.

yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.⁷² Ayrıca Gönül Tekin mesnevî üzerine bir makale kaleme almıştır⁷³.

Mesnevinin konusu kısaca şöyledir: Uzun bir süre Hemedan padişahı Nezir ile veziri Beşir'in çocukları olmaz. Ancak bir zaman sonra, padişahın ve vezirin aynı anda oğulları dünyaya gelir. Adlarını Cemşâh ve Alemşâh koyarlar. Cemşâh'ın annesi ölünce padişah bir kadınla evlenir. Bu kadın Cemşâh'a aşık olur. Cemşâh'a duygularını açıklama fırsatı bulan üvey anne, genç tarafından reddelince öfkeye kapılır ve Cemşâh'a iftirada bulunur. Bunu duyan padişah Cemşâh'ın ölüm emrini verir.

Cemşâh ile Alemşâh tavladan aldıkları atlarla kaçarlar. Şehir şehir gezdikten sonra yolları Mâh şehrine düşer. Cemşâh, şahın kızına aşık olur. Şahın kızı da Cemşâh'a aşıktır. Babası,kızını Çin hükümdarının oğlu ile evlendirmek istemektedir. Cemşâh'ın haline üzülen Alemşâh bir gün kızla buluşur ve şahın kızı ile yer değiştirir, kızıdan sarayda nasıl davranması gerektiğini öğrenir. Kızı Cemşâh'ın yanına gönderir. Kendisi sarayın yolunu tutar.

Alemşâh gelin olarak Çin'e gider. Gelini görmek isteyen Çin hükümdarının oğlu haber gönderir. Alemşâh, rahatsız olduğunu ve yanında istediği kız dışında kimsenin kalmamasını talep eder. Yanında kalmasını istediği hükümdarın kızıdır. Bu kıza aşık olan Alemşâh, kıza gerçeği söyler, gerçek kimliğini açıklar. Alemşâh ve kız İşret alanındaki herkesi kılıçtan geçirdikten sonra Cemşâh'ın yanına giderler. Cemşâh ve Alemşâh'ın sevdikleri kızlarla düğünleri yapılır, muradlarına ererler.⁷⁴

1.3.2.3. Heşt Behişt

Mesnevî türünde olan bu eser, aruzun Mefâilün/Mefâilün/Feilün vezniyle kaleme alınmıştır. Mesnevi 1130 beyit ve “behişt” adı verilen 8 bölümden oluşmaktadır. Her “behişt”te ayrı bir konu işlenerek önce konu hakkında bilgi verilmiş, sonra konu hakkında hikaye anlatılmıştır. Nasihât-nâme türünde kaleme

⁷² Dindar .

⁷³ Gönül Tekin, “Cemşâh u ‘Alemşâh: A Mesnevî of The Sixteenth Century”, [Edith: Halil İnalçık, Cemal Kafadar], Süleyman The Second and His Time, İstanbul, 1993.

⁷⁴ Ayrıntılı özet için bkz: Ahmet Kartal, **Doğu'nun Uzun Hikâyesi “Türk Edebiyatında Mesnevî”**, İstanbul, 2018, ss.545-546.

alınmıştır. Eser üzerine Emine Yeniterzi çalışmıştır.⁷⁵ Mesnevînin bölümlerinde ele alınan konular kısaca şöyledir:⁷⁶

Birinci “behişt”te ihlas konusu ele alınmıştır. Her tür ibadet ve davranışın tam gönül samimiyetine sahip olduğu zaman değer kazanacağı, ancak o zaman Hakk’ın lutfuna mazhar olunacağı konusu işlenir.

İkinci “behişt”in konusu edeptir. Bu bölümde yalnızca Allah’ın rızasını kazanmak için yapılan ibadetlerin makbul olduğunu, edep sahibi insanların Allah’ın lutfuna mazhar olacağı belirtilir.

Üçüncü “behişt” cömertlik konusuna ayrılmıştır. Cömertlik ile ilgili iki hadisten söz edildikten sonra şair hikâyeye geçer. Bölüm cömertliğin methi ve dua ile sona erer.

Dördüncü “behişt”te dünyanın fâni olduğu, bâki âleme istek duyulması gerektiği ve takva sahibi olmanın gerekliliği işlenir. Nefsine ve şeytana uyanların cehennemlerini hazırladıkları dile getirilir.

Beşinci “behişt” sıkıntılara sabretme, şikayetçi olmama konusuna ayrılmıştır.

Altıncı “behişt” Allah’ın emirlerini terk edip, şeytana uyanların kıyamette pişman olacakları; dünyadaki her canlının ölümden nasibini alacağını, ancak yeniden dirilince hüsrana uğramamaları için tedbirli olmaları gerektiği anlatılır.

Yedinci “behişt”te fâni dünyaya değer vermeyip, takva sahibi olmaya gayret etme konusu ele alınır.

Sekizinci ve son “behişt” olan bölümde şair; dünyanın geçici olduğu ona gönül verenlerin ziyanda olduğunu belirtir. Sevginin Hz. Peygamber’e hasredilmesi gerektiği vurgulanır.⁷⁷

1.3.2.4. Şerh-i Manzûme-i Muammâ

Molla Camî’nin *Muammâ-yı Sagir* adlı eserinin şerhi olarak kaleme alınmıştır.⁷⁸ 77 varak ve 9 muammâdan oluşan eserde 8.muammâ Behiştî tarafından

⁷⁵ Yeniterzi.

⁷⁶ Yeniterzi, ss.63-78

⁷⁷Yeniterzi, ss.63-78.

⁷⁸ Uzun, ss.145-146.

kaleme alınmıştır. Eserin bir nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi, Tarlan 52/2’de 61b-69b varakları arasında bulunmaktadır.⁷⁹

1.3.2.5. Süleymân-nâme

Bursalı Mehmed Tahir’in *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde, Behiştî’ye ait olduğu belirtilmiştir. Başka hiçbir kaynakta Behiştî’ye ait bir *Süleymân-nâme*’den bahsedilmemiştir. Kanûnî dönemi şairlerinden olması sebebiyle, Behiştî’nin böyle bir eser kaleme almış olması mümkün olmakla beraber kütüphane kataloglarında da şairin adına kayıtlı bir Süleymân-nâme bulunmamaktadır.⁸⁰

1.3.2.6. Şehrengiz

Kaynaklarda adı geçmeyen eseridir. Kanûnî’nin vezirine sunulan eserde, Kanûnî ve bir vezirine medhiye yer almaktadır. Aruzun Mefâîlün / Mefâîlün / Feûlün kalıbı ile kaleme alınmıştır. Eserin sonunda gazel nazım şekliyle kaleme alınmış bir hâtıme yer almaktadır.⁸¹

1.3.2.7. Mevlid

II. bölümde ayrıntılı bilgi verilecektir.

⁷⁹ Dindar, s.35.

⁸⁰ Yeniterzi, s.38.

⁸¹ Aydemir, ss.84-86.

İKİNCİ BÖLÜM

BEHİŞTÎ'NİN MEVLİDİ

Bu bölümde eserin şekil ve muhteva unsurları incelenecektir.

2.1. Şekil Unsurları

2.1.1. Eserin Adı

Behiştî, kaleme aldığı bu esere müstakil bir isim vermemiştir. Eser boyunca metnin adına dair bilgi verilmemiştir. Eserin başında “Hāzā Kitābu Mevlidi’n-Nebiyi ‘Aleyhi’s-selām” başlığı yer almaktadır.

2.1.2. Yazım Tarihi

Eserin yazım tarihi bilinmemektedir. Eserde hiçbir padişah ve devlet adamının ismi anılmamaktadır. Mevlidin imla hususiyetleri göz önüne alındığında eski Anadolu Türkçesi hususiyetlerini ihtiva eden kullanımlara yer verildiğinden en geç XVI. asır sonlarında kaleme alınmış olabileceği düşünülmektedir.

2.1.3. Şairin Mahlasının Geçtiği Kısımlar

Eserde şairin mahlası bir beyitte geçmektedir:

Kim Behiştî rû-siyâha rahmet it
Yoldaşın îmân makâmın cennet it⁸²

Şair hangi Behiştî olduğunu açıkça bildirmemektedir. Eserdeki birkaç ipucundan hareketle Behiştî Ramazan’a ait olduğu tespit edilmiştir. Behiştî Divânı üzerine çalışma yapan Yaşar Aydemir, Behiştî’nin kaleme aldığı eserlerle mukayeseli bir çalışma yaparak bu eserin, Behiştî Ramazan’a ait olduğunu

⁸² Behiştî, vr. 41b, b.1016

belirtmektedir.⁸³ Ayrıca Behiştî Sinân'ın Mevlid'ini inceleyen Ramazan Ekinci, Behiştî mahlaslı şairlere ait iki mevlid tespit etmiştir. Çalışmasında kesin delillerle birlikte ilk mevlidin Behiştî Sinân'a ait olduğunu belirtir. Eserde, XVI. asır eski Anadolu Türkçesi hususiyetlerini ihtiva eden kullanımlara yer verilmesi, Halvetiliğe dair ifade ve ibarelerin kullanılması sebebiyle bu mevlidi Behiştî Ramazân'a mâl etmiştir.⁸⁴

2.1.4. Nazım Şekli, Nazım Birimi ve Birim Sayısı

Eser mesnevî nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Sözlük anlamı ikili, ikişer ikişer olan mesnevînin, her beyti kendi içinde kafiyelidir. Genellikle aruzun kısa kalıplarıyla kaleme alınır. Mesnevîlerde beyit sınırlaması yoktur. 2 beyitten başlayarak 30 beyite kadar çıkan kısa mesnevîler olduğu gibi, binlerce beyitten oluşan mesnevîler de vardır. Beyitlerin kendi içinde kafiyeli olması, şairlere büyük yazma kolaylığı sağlamıştır. Mesnevîlerde konu sınırlaması da yoktur. Bu nazım türünün diğer önemli özelliği ise şaire konuyu işlerken, kendini kısıtlama altında hissetmeden, işlediği konuyu hayal gücünün yönlendirdiği şekilde genişletme imkanı tanınmasıdır.⁸⁵ Eserin nazım şekli metin boyunca değiştirilmemiştir.

Eserin nazım birimi ise beyittir. Eser 1021 beyitten meydana gelmektedir. Ayrıca her bölümün sonunda tekrarlanan ve konudan konuya geçiş mahiyeti taşıyan vasıta beyti kullanılmıştır:

Haşre dek söylense bu olmaz tamâm

Sellimû sallû a'lâ-hayri'l-enâm

⁸³ Aydemir, ss.88-90.

⁸⁴ Ekinci, s.24.

⁸⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz: M.A. Yekta Saraç, **Klâsik Edebiyat Bilgisi (Biçim-Ölçü-Kafiye)**, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul, 2017, s.79-81; Haluk İpekten, **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2016, s.61-75; Ahmet Kartal, **Doğu'nun Uzun Hikâyesi (Türk Edebiyatında Mesnevî)**, İstanbul, 2018; İsmail Ünver, **Mesnevî**, Türk Dili Dergisi, Sayı 1-2, Ankara, 2011, ss.430-563.

2.1.5. Vezin

Beyit sayısının çok olması sebebiyle mesnevîler aruzun kısa kalıpları ile kaleme alınmaktadır.⁸⁶ Araştırmamızın konusu olan eser, *Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün* vezni ile kaleme alınmıştır. Eserde baştan sona aynı vezin kullanılmıştır.

Aruz vezni ile kaleme alınan eserlerde, kullanılan kelimeler bazen kolaylıkla vezne uymaz. Örneğin Türkçe’de uzun ünlü bulunmaması sebebiyle aruz vezni kullanmak oldukça zordur. Şairler aruzu daha kolay kullanmak ve ahengi arttırmak adına bazı yollara başvurmuşlardır.⁸⁷

Behiştî Ramazân Mevlid’inde “imâle”, “vasl”, “zihâf” ve “med”i vezin zarureti sebebiyle kullanılmıştır:

2.1.5.1. İmâle

Muştıladı birbirine her sürûş
imâle imâle
Hüriler cennetden itdiler hürûş⁸⁸
İmâle

Didiler kim geldi dünyâya o şâh
İmâle imâle
Nice şâh ol sâye-i lutf-ı İlâh⁸⁹
İmâle İmâle imâle

Didi kim tîz irdi baña âh ecel
İmâle imâle imâle
Böyle imiş âh takdîr-i ezel⁹⁰
İmâle

⁸⁶ Ünver, s.432

⁸⁷ İpekten, s.142

⁸⁸ Behiştî, vr.8a, b.168

⁸⁹ Behiştî, vr. 8a,b.169

⁹⁰ Behiştî, vr.10a, b.218

2.1.5.2. Zihâf

Şoñra irgürdi nübüvvet gencine
Devlet-i ‘izz ü sa‘âdet gencine⁹¹
zihâf

Gün geçürmezdi gelürdi Cebre’ıl
zihâf
Ögredürdi Hâk habîbine delil⁹²

2.1.5.3. Vasl

Gördiler kim güller olmış lâlre-reng
vasl
İki kaşlar ya vü kirpikler hadeng⁹³

Ben umardum kim seni sulţ ân görem
Kullar üze rahmet-i Rahmân görem⁹⁴
Vasl vasl

2.1.5.4. Med

Didi kim tîz irdi baña âh ecel
Böyle imiş âh taqdîr-i ezel⁹⁵
Med

Lîk kendinün sözidür bî- δebat
Med
‘Âkıl olan aña itmez iltifât⁹⁶

⁹¹ Behiştî, vr.10b, b.226

⁹² Behiştî, vr.15a, b.347

⁹³ Behiştî, vr. 9a,b.188

⁹⁴ Behiştî, vr.10a, b.220

⁹⁵ Behiştî, vr. 10a, b.218

⁹⁶ Behiştî, vr.11b, b.249

Eserde veznin aksadıĝu beyitler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları ařaĝıda verilmiştir:

Tā řol eyyām oldı kim řavm-i Resūl
Didi ger varup ey pūr-uřūl⁹⁷

Nice yıllar Hakk’a t ā‘at eyledi
Gice gündüz ‘ibādet eyledi⁹⁸

Hak te‘ālā kılmışdur beyān
Kıldılar anı o mel‘ūnlar nihān⁹⁹

Bazı beyitlerde kelimeler vezin gereĝi ses düşmesine uğramıştır:

Aşka had yok dilde liki yā İlāh
N’eyleyem ben āh kim defter siyāh¹⁰⁰

Dağı andan sonra ol řāh-ı cihān
N’eyledi benden işit bir bir ‘ayān¹⁰¹

Çayrı yoldařuñ sürer zevk u řafā
Saņa n’oldı āh idersin dā’imā¹⁰²

İsteyen soñ demde vuşlat devletin
N’ola evvel görse hicrān řiddetin¹⁰³

Vāy n’olaydı görmedin bārī bunu
İrmiş olaydı bize ölüm günü¹⁰⁴

⁹⁷ Behişti Mevlidi, vr.13a, b.295

⁹⁸ Behişti Mevlidi, vr.14a, b.310

⁹⁹ Behişti Mevlidi, vr.23b, b.554

¹⁰⁰ Behişti, 3a, b.37

¹⁰¹ Behişti, 13b, b.309

¹⁰² Behişti, 16b, b.383

¹⁰³ Behişti, 20a, b.471

N'eyleyem kim kıldı âh vâ-figân
Tâli'-i naḥsum anı benden nihân¹⁰⁵

2.1.6. Kâfiye ve Redif

Behiştî Ramazân *Mevlid*'inde mücerred ve mürdef kâfiye fazlaca görülürken; mukayyed, müesses kâfiye ve iltizâm çok fazla görülmemektedir:

Allah adın aňmayan merd-i kefûr
Kanda 'azm itse olur gitdükçe dûr¹⁰⁶
mürdef kâfiye

Gel berü ey 'andelîb-i hoş-nevâ
Gülşen-i cāndan bize 'arz it şadâ¹⁰⁷
mücerred kâfiye

Ḥaşılı ol nûr idüp seyr ü sülûk
Gezdi peygamberleri bölük bölûk¹⁰⁸
iltizâm

Gök yüzine yaydı bir bölük melek
Ziynet için bir yeşil sündüs döşek¹⁰⁹
mücerred kâfiye

Gicelerden leyletü'l-iḍneyn idi
Hâlveş ruhsâr-ı dehre zeyn idi¹¹⁰
mukayyed kâfiye

Ḥuriler hep geldi hem cümle melek

¹⁰⁴ Behiştî, 34b, b.845

¹⁰⁵ Behiştî, 39a, b.951

¹⁰⁶ Behiştî, b.2

¹⁰⁷ Behiştî, vr.2b, b.26

¹⁰⁸ Behiştî, vr.4a, b.66

¹⁰⁹ Behiştî, vr.7a, b.135

¹¹⁰ Behiştî, vr.7b, b.157

Yedi kat gökden öte tâ ‘arşa dek¹¹¹
mücerred kâfiye

Gördiler kim güller olmuş lāle-reng
İki kaşlar ya vü kirpikler hadeng¹¹²
mukayyed kâfiye

Gerçi zâtında şerîf idi neseb
Ehl-i fakr idi velî ol zü’l-haseb¹¹³
iltizâm

Anda yatup ol gice şâh-ı cihān
Ertesi andan göçüp oldu revān¹¹⁴
mürdef kâfiye

Muşt afâ’ya virdiler bir bir haber
Cân ile kıldı kabûl ol mu‘teber¹¹⁵
iltizâm

Gice gündüz hây u hûy u şevk u zevk
Âh u vâhıla te olardı taht u fevk¹¹⁶
mukayyed kâfiye

Döndürüp rāh-ı dalâletden bizi
Behremend itdün hidâyetden bizi¹¹⁷
müesses kâfiye

Her kişinün gözi yaşı oldu nehr
Nâleden deryâleyin çalkandı şehr¹¹⁸
mukayyed kâfiye

Luṭ fuṭa göz te utmuşuzdur yâ İlāh
Ėayri mesned yok bize ey pādī^{şāh}¹¹⁹
mürdef kâfiye

¹¹¹Behiştî, vr.9a, 186

¹¹² Behiştî, vr.9a, b.188

¹¹³ Behiştî, vr. 12b, b.258

¹¹⁴ Behiştî, vr.13a, b.286

¹¹⁵ Behiştî, vr.13b, b.306

¹¹⁶ Behiştî, vr.15b, 352

¹¹⁷ Behiştî, vr. 35a, b.857

¹¹⁸ Behiştî, vr. 37b, b.919

¹¹⁹ Behiştî, vr.41a, b.1003

Derd-i firkatden şikāyet kılmişam
Dildeki sözüm hikāyet kılmişam¹²⁰
müesses kâfiye

Tâ Medīne üzre nāzil olalar
Hak Resûl'ine mukābil olalar¹²¹
müesses kâfiye

'Ahd-ile göndere yâ cân u ciger
Varup andan yine gelmezsem eger¹²²
mücerred kâfiye

Eserde kafiye uyumsuzluğu olan iki beyit mevcuttur:

Kim yaratmadın cihānı Zü'l-celāl
Yoğıdı ol genc-i mahfiden nişān¹²³

Dönmez-idi kimseden vakt-i cihān
Hak te'ālāya iderdi i'timād¹²⁴

Revî harfinden sonra gelen ek veya kelime halinde olan rediflere yer verilmiştir. Ayrıca bazı beyitlerde hem ek hem de ayrı kelime olan rediflerin birlikte kullanımının mevcuttur:

Nice yıllar Hakk'a t'at eyledi
Gice gündüz 'ibādet eyledi¹²⁵
kelime halinde redif

¹²⁰ Behiştî, vr.32b, b.792

¹²¹ Behiştî, vr. 29a, b.702

¹²² Behiştî, vr.27a, b.650

¹²³ Behiştî, vr. 3a, b.40

¹²⁴ Behiştî, vr.26b, b.606

¹²⁵ Behiştî, vr.14a, b.310

Anlaruñ sen göremezsın yüzlerin

Lîk mümkindür işitmek sözlerin¹²⁶
ek halinde redif

Şu didüm bir kâse şerbet Sundılar

Cānuma cām-ı sa‘âdet Sundılar¹²⁷
kelime halinde redif

Hak te‘âlâdan icâzet aldılar

Seyr idüp hüsnine hayrân kaldılar¹²⁸
ek halinde redif

Bilmeyen bilsün ki rahmetdür gelen

Reh-nümâ-yı bâğ-ı cennetdür gelen¹²⁹
ek+kelime halinde redif

Çeşme-sâr-ı bahr-ı ‘irfandur gelen

Mazhar-ı âyet-i Kır‘ân’dur gelen¹³⁰
ek+kelime halinde redif

2.1.7. Edebî Sanatlar

Edebi sanatlar, sözü güzelleştirip estetik hale getirmesi bakımından hem de sözden tasarruf etmeyi sağlaması açısından divân şiirinde önemli bir yere sahiptir. Behiştî Ramazân’ın Mevlid’inde kullanılan edebî sanatlar: İstiâre, teşbîh, tekrîr, istifhâm, nidâ, tenâsüp, iktibâs ve tezâddır. Eser, Siyer geleneğinden beslendiği için eserde telmih sanatına da başvurulmuştur. Ayrıca Hz. Peygamber’in mucizelerinin anlatıldığı bölümlerde teşhîs ve intâk sanatlarına başvurulmuştur.

¹²⁶Behiştî, vr.5b, b.98

¹²⁷Behiştî, vr.7a, b.138

¹²⁸Behiştî, vr.9a, b.187

¹²⁹Behiştî, vr.8a, b.170

¹³⁰Behiştî, vr. 8b, b.174

2.1.7.1. Telmih

Bir metinde ifade etmeksizin, herhangi bir tarihî olaya meşhur hikâyeye önemli bir şahsa gönderme yapmaktır.¹³¹

Nusretu'llâh olmuş iken yâr aña

Fakr ile **fahr** idi dâ'im kâr aña¹³²

2.1.7.2. Tezâd

Anlamca birbirinin zıttı düşünce ve hayalleri ifade eden kavramların bir beyitte toplanmasıdır.¹³³

Pîrler olsun kalemünden **cüvân**

Mürdeler bulsun sözünden **tâze cân**¹³⁴

Şoñra ol nûrı görüñ kim n'itdi **Hak**

Cem' idüp on kısma **taksim** itdi **Hak**¹³⁵

Cennet evşâfın **cehennem** hâlini

Rûz-ı **maḥşer**de **şîrât** ahvâlini¹³⁶

2.1.7.3. Tekrîr

Metinde anlamı güçlendirmek için aynı kelime ve veya kelime gruplarını tekrar etme sanatıdır.¹³⁷

¹³¹ Numan Külekçi, **Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016, s.195.

¹³² Behiştî, 11a, b.244

¹³³ Külekçi, s.83.

¹³⁴ Behiştî, vr. 3a, b.34

¹³⁵ Behiştî, vr. 3a, b.344

¹³⁶ Behiştî, vr.15b, b.349

¹³⁷ Külekçi, s.187.

Ḥalvetüñ gör āhirinde salveti

Sevmeyen kimdür cihānda **ḥalveti**¹³⁸

Gönderüp bize sa'adet **āyetin**

*Fezkuru'llāhe kesīrān āyetin*¹³⁹

Şoñra ol nūrı görüñ kim n'itdi **Hak**

Cem' idüp on kısma taḫsīm itdi **Hak**¹⁴⁰

2.1.7.4. Tenâsüp

Aralarında anlam ilgisi bulunan kelimelerin aynı ifade içinde kullanılmasıdır.¹⁴¹

Olup envār ile etrāfum nehār

Gül gülistān oldı güyā kim bahār¹⁴²

Cennet evşāfın cehennem ḥālını

Rūz-ı mahşerde şırāt aḥvālını¹⁴³

2.1.7.6. İstiâre

Metnin içinde bir kavramı gerçek anlamı dışında, çeşitli yönlerden benzediği başka bir kavramın adı ile anma sanatıdır.¹⁴⁴

¹³⁸ Behiştî, vr. 14b, b.327

¹³⁹ Behiştî, vr.1b, b.8

¹⁴⁰ Behiştî, vr.3a, b.344

¹⁴¹ Külekçi, s.221.

¹⁴² Behiştî, vr. 6b, b.131

¹⁴³ Behiştî, vr.15b, b.349

¹⁴⁴ Külekçi, s.54.

Vaqt irişdi kim  oğa ol meh-liķā

Ol sa‘adet āfitābı Muş  afā¹⁴⁵

 oğdı ol sa‘ātde ol māḥ-ı münīr

Kıldı nūrından ciḥānı müstenīr¹⁴⁶

2.1.7.7. İstifhām

Doğrudan doğruya heyecana bağlı sanatlardan olan istifhām, çeşitli duyguları soru tarzında ifade etme sanatıdır. Bu sorulan sorulara cevap beklenmez.¹⁴⁷

Ḥalvetüñ gör āḥirinde salveti

Sevmeyen kimdür ciḥānda ḥalveti¹⁴⁸

2.1.7.8. İktibās

Anlamı kuvvetlendirmek ve sözü güzelleştirmek için yazarın eserinde āyet ve hādislere yer vermesi ile yapılan sanattır.¹⁴⁹

Gönderüp bize sa‘adet āyetin

Feẓkuru’llāhe kesīrān āyetin¹⁵⁰

Ma‘rifetsüzler yürür ḥayvān-miḍāl

Ḥaķ bu kim ḥayvān degül *belhum āḍal*¹⁵¹

¹⁴⁵ Behiřtī, vr.6b, b.127

¹⁴⁶ Behiřtī, vr.7a, b.141

¹⁴⁷ Kūlekçi, s.120.

¹⁴⁸ Behiřtī, vr.14b, b.327

¹⁴⁹ Kūlekçi, s.204.

¹⁵⁰ Behiřtī, vr. 1b, b.8

¹⁵¹ Behiřtī, vr.14b, b.332

2.1.7.9. Teşhîs ve İntâk

İnsan dışındaki canlı varlıklara veya eşyaya, insani vasıfların yüklenmesi ile yapılan sanata “*teşhîs*” adı verilir. Kendisine insani vasıflar verilen bu varlıkların konuşutulmasına ise “*intâk*” denir.¹⁵²

Didi Cebrâ’il’e ol dem ol Burâk

Kim benüm cânımda var bir iştiyâk¹⁵³

2.1.7.10. Teşbîh

Aralarında çeşitli yönlerden benzerlik bulunan iki kavramdan zayıf olanı, güçlü olana benzetme sanatıdır.¹⁵⁴

Vakt irişdi kim t oğa ol meh-likâ

Ol sa‘âdet âfitâbı Muştâfâ¹⁵⁵

2.1.7.11. Nidâ

Heyecanları, korku gibi şiddetli duyguları ifade edebilmek için “ey, eyâ, yâ vb.” ünlem edatları kullanılarak yapılan sanattır.¹⁵⁶

Bizi sen anlardan itme yâ İlâh

Sürme kapuñdan bizi ey pâdişâh¹⁵⁷

¹⁵² Külekçi, s.136.

¹⁵³ Behiştî, vr.16b, b.384

¹⁵⁴ Külekçi, s.32.

¹⁵⁵ Behiştî, vr.6b, b.127

¹⁵⁶ Külekçi, s.161.

¹⁵⁷ Behiştî, vr.23b, b.564

Merhabâ ey ‘âşıkân-ı Muştâfâ

Nûş idüñ siz şunmışam cām-ı şafâ¹⁵⁸

Ayrıca eserde mecâz-ı mürsel ve mübâlağa sanatlarına da yer verilmiştir:

2.1.7.12. Mecâz-ı Mürsel

Mecâz, bir kelimenin gerçek anlamı dışında benzerlik ilgisi bulunmayan başka bir kelimenin yerine kullanılmasıdır. Bir sözün mecâz-ı mürsel olması için; sözün hem gerçek anlamı dışında kullanılması, hem de gerçek anlamını düşünmemize bir engel bulunmaması gereklidir.¹⁵⁹

Merhabâ ey ‘âşıkân-ı Muştâfâ

Nûş idüñ siz şunmışam cām-ı şafâ¹⁶⁰

2.1.7.13. Mübâlağa

Sanatçıyı heyecanlandıran hâdisenin, heyecanının derecesine ve şiddetine göre büyümesi veya küçülmesidir. Sanatçının ruhî his ve heyecanları, hâdiseleri olağan boyutlarının dışında takdim etmesine sebep olur.”¹⁶¹ Yapılan bu sanata mübâlağa ismi verilir.

Lezzeti şekkerden artuk key şovuk

Aklığı kırdan ziyâde mişli yok¹⁶²

¹⁵⁸ Behiştî, 1b, b.13

¹⁵⁹ Külekçi, ss.21-22.

¹⁶⁰ Behiştî, b.13

¹⁶¹ Külekçi, s.148.

¹⁶² Behiştî, vr.7a, b.139

2.1.8. Dil ve Üslûp

Behiştî Ramazân Mevlid'inin dilinin sâde olduğunu söylemek mümkündür. Sâde bir dille kaleme alınmış anlaşılır beyitlerin yanısıra Arapça ve Farsça kelimelerden oluşan tamlamaların kullanıldığı da görülür:

Ṭurduğıyla faẓl-ı hâdîdür gelen

Menba‘-ı luṭf u eyâdîdür gelen¹⁶³

Gicelerden leyletü'l-iðneyn idi

Ḥâlveş ruhsâr-ı dehre zeyn idi¹⁶⁴

Çeşmesâr-ı bahr-ı ‘irfândur gelen

Mazhar-ı âyet-i Kır‘ân’dur gelen¹⁶⁵

Ayrıca eserde, Türkçe kelimelerin olduğu açık, anlaşılır bir dille kaleme alınmış, beyitler de mevcuttur:

Añalar bir Fâtiha birle beni

İdeler anuñ şevâbıyla ğanî¹⁶⁶

Açılup gökler ıapısı ol zamân

Ṭopṭolu oldı meleklerle cihân¹⁶⁷

Ol gice açıldı gökler ıapısı

Ol gice başladı rahmet yapısı¹⁶⁸

¹⁶³ Behiştî, vr.8b, b.173

¹⁶⁴ Behiştî, vr.7b, b.157

¹⁶⁵ Behiştî, vr.8b, b.174

¹⁶⁶ Behiştî, vr.2a, b.19

¹⁶⁷ Behiştî, vr.6b, b.132

Türkçe kelimelerin olduğu açık, anlaşılır bir dille kaleme alınmış, beyitler de mevcuttur.

Şair, anlatımı daha güçlü kılmak için, eser boyunca “ey, eyâ, yâ” gibi hitaplara sıkça başvurmuş, tekrîr, ve istifhâm sanatlarından çokça yararlanmışır:

Biz bu ni‘met şükrine ‘âlemde âh

Çanda kâdir olavuz ey pâdişâh¹⁶⁹

Âşıkuz cânânımızdan vir haber

Kullaruz sultânımızdan vir haber¹⁷⁰

Benden efdal bir resûlün var mıdur

Bir baña mânend kuluñ var mıdur¹⁷¹

Ayrıca eserde XVI. asır eski Anadolu Türkçesi dil husuiyetlerini ihtivâ eden kullanımlar mevcuttur¹⁷². Gerek kullanılan ekler, gerekse bazı beyitlerdeki kelimeler eserin XVI. asırda kaleme alındığını göstermektedir:

Yarlıgadum gelmedin sizden günâh

Rahmet itdüm kılmadın feryâd u âh¹⁷³

Lezzeti şekkerden artuğ key şovuk

Aklığ kardan ziyâde miðli yok¹⁷⁴

¹⁶⁸ Behiştî, vr.7a, b.143

¹⁶⁹ Behiştî, vr.2a, b.10

¹⁷⁰ Behiştî, vr.3a, b.36

¹⁷¹ Behiştî, vr. 5a, b.88

¹⁷² Eski Anadolu Türkçesi Dil hususiyetleri İçin bkz:Mustafa Özkan, **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017.

¹⁷³ Behiştî, vr.5b, b.106

¹⁷⁴ Behiştî, vr.7a, b.139

Tâ ‘ibâdet içre lezzet bulavuz

Zikrimüzde fâriğü’l-bâl olavuz¹⁷⁵

Yüzinüñ nûrına gözler döyimez

Ayağın öpmeğe cânlar köyimez¹⁷⁶

Mu‘cizâtından biri dahı budur

Kim inanmaz-ısa hâli yatlıdur¹⁷⁷

Eserde asıl konuya geçmeden önce okuyucu bölüme hazırlayan geçiş beyiti kullanılmıştır. Şair, “Dinle , işit ” ifadelerine yer vererek, okuyucunun dikkatini asıl konuya çekmeyi amaçlamıştır:

Diñle imdi zehre adlu bir kitâb

Söz beyânında bu yüzden açdı bâb¹⁷⁸

Gel berü diñle yine bir hoş kelâm

Milk-i cânuñ bula nazmumdan nizâm¹⁷⁹

Dahı andan şöñra ol şâh- ı cihân

N’eyledi benden işit bir bir ‘ayân¹⁸⁰

¹⁷⁵ Behiştî, vr.20a, b.467

¹⁷⁶ Behiştî, vr. 24b, b.588

¹⁷⁷ Behiştî, vr. 28a, b.679

¹⁷⁸ Behiştî, vr.3a, b.39

¹⁷⁹ Behiştî, vr. 6a, b.115

¹⁸⁰ Behiştî, vr. 13b, b.309

Ayrıca eserin bazı bölümlerinde anlam tek beyitte tamamlanmamış,
ardından gelen beyitle bütünlük sağlanmıştır:

Cānı ḥasret āteşinden acıdı

Muşṭafā'mı çağıruñ gelsün didi¹⁸¹

Gelsün ol sevdüğüm [ol] oğlancuğum

Ol gözümüñ nûrı ol varum yoğum¹⁸²

Çün Resûl ol cānibe baqdı hemân

Söze geldi ol geyik açup dehân¹⁸³

Didi Allāh'ı seversen ey Resûl

Bu yaña gel sözümi eyle kabûl¹⁸⁴

¹⁸¹ Behiştî, vr.10a, b.210

¹⁸² Behiştî, vr.10a, b.211

¹⁸³ Behiştî, vr. 27a, b.643

¹⁸⁴ Behiştî, vr. 27a, b.644

2.2. Behiştî Ramazân Mevlid'inin Muhteva Yönünden İncelenmesi

Behiştî Ramazân'ın *Mevlid*'i 24 bölümünden meydana gelmektedir. Eserin tamamı 1021 beyittir. 13 beyitlik münâcatdan sonra sebep-i telif yer almaktadır. *Mevlid*'in muhtevası şu şekildedir:

1. Hz. Muhammed'in nûrunun yaratılması
2. Hz. Muhammed'in nûrunun intikâli
3. Hz. Muhammed'in ümmetinin fazileti
4. Hz. Muhammed'in ana rahmine düşüşü
5. Hz. Muhammed'in doğumu
6. Meleklerin, hûrilerin ve halkın Hz. Muhammed'i ziyareti
7. Hz. Muhammed'in annesinin ölümü
8. Hz. Muhammed'in çocukluğu ve gençliği
9. Hz. Muhammed'in Hz. Hatice ile tanışması ve evlenmesi
10. Hz. Muhammed'in hâlveti ve meleğin nüzûlü
11. Allah'dan davet emrinin gelmesi
12. Hz. Muhammed'in Mirâc Mucizesi
13. Hz. Muhammed'in Mirâc sonrası Mekke'de bir yıl kadar kalması
14. Hz. Muhammed'in ashâbı ile hicreti
15. Yahûdilerin Hz. Muhammed'e karşı tutumları
16. Abdullah İbni Selâm'ın Müslüman Oluşu
17. Hz. Muhammed'in mucizeleri
18. Hz. Muhammed'in Savaşları
19. Hz. Muhammed'in Veda Hutbesi ve ölümünü haber vermesi
20. Hz. Muhammed'in Şiddetli Hastalığı ve Ebu Bekir'i İmâmetle

Görevlendirmesi

21. Azrâil'in Hz. Muhammed'e Gelişi
22. Hz. Muhammed'in defni
23. Hz. Muhammed öldükten sonra, bir yahudinin O'nu görmek için gelmesi
24. Hatimetü'l-kitab ve duâ

2.2.1. Hamdele ve Münâcât

Mevlid metinlerinin kendine has bir kuruluş düzeni vardır. Asıl konuya doğrudan doğruya giriş yapılmaz. Behiştî Ramazân Mevlid'i de 13 beyitten oluşan bir hamdele ve münâcât ile başlamaktadır.

Şâirler kaleme aldıkları münâcâtlarda, Allah'a niyâz ederek, insanoğlunun güçsüz bir varlık olduğunu, nefesine yenik düştüğünü, her zaman Allah'ın yardımına ve bağışlamasına ihtiyaç duyduğunu belirtirler.¹⁸⁵

Behiştî Ramazân, münâcât kısmında Allah adını anmayan Hakk'ı gizleyen kişilerin amaçlarından uzaklaşacağını, işlerinin düzgün gitmeyeceğini dürüstlük ile Allah adını anan kişilerin ise asla yolda kalmayacağını ve maksatlarına ereceklerini aşağıdaki beyitlerle dile getirir :

Allah adın anmayan merd-i kefür
Kanda 'azm itse olur gıtdükçe dūr¹⁸⁶

Kim çağırsa şıdık ile ma'būdına
Yolda kalmaz irişür maķşūdına¹⁸⁷

Ayrıca Behiştî, dâima Allah adını zikr edip, O'nun yolunda sebat ettiğini dile getirir. Ancak insan ne kadar Allah adın zikr etse de Allah adını anmaya layık olmadığını belirtir. Tanrı'nın esirgeyen ve bağışlayan olduğunu insanoğlunun eksikliğini ve acizliğini yüceliği ile bağışladığını ifade etmektedir:

Adun añup eyledüm ben 'azm-i rāh
Avnüñi sen kıl kılağuz yā İlāh¹⁸⁸

¹⁸⁵ Ünver, s.535.

¹⁸⁶ Behiştî, b.2

¹⁸⁷ Behiştî, b.3

¹⁸⁸ Behiştî, b.5

Zikrũñ hergiz liyâkat bulmazuz

Aduñı añmağa lâyıķ olmazuz¹⁸⁹

Eyledũñ nokşānımız ‘ayn-ı kemāl

Ėomadıñ ‘acz içre şöyle pāy māl¹⁹⁰

2.2.2. Sebeb-i Telif

Sebeb-i telif, şairin eserini ne amaçla kaleme aldığını ifâde ettiği bölümdür. Behiştî Ramazân, “ *Fî- iltimâsi‘d-du‘â teğabbela’llāhu Ėabûlen Ėasenen*” başlığı altında onu mevlid yazmaya yönelten sebepleri dile getirmiştir.

Behiştî Ramazân, eserini kaleme alırken farklı bir yol izlediğini, diğer şairler gibi uzunca bir eser kaleme almadığını, eserinin kısa ve öz olduğunu bildirmektedir. Eseri kaleme alma amacı, Meclis ehlini manevî şevke gark etmek, ve hayır ile anılmaktır:

Muğtaşar Ėıldum muğavvel itmedüm

Ėayrılar gitdüği yola gitmedüm¹⁹¹

Meclis ehlin ser-te-ser mesrûr idem

ŞevĖa müstağrağ idüp pür-nûr idem¹⁹²

Behiştî, kaleme aldığını Mevlid’i Hz. Muhammed’e armağan ederek, onun şefâatına nâil olmayı istemektedir:

Kim vesîle ola ‘afv u rağmete

ArmaĖānum ola yarın Ėazrete¹⁹³

¹⁸⁹ Behiştî, b.7

¹⁹⁰ Behiştî, b.9

¹⁹¹ Behiştî, vr. 2a, b.15

¹⁹² Behiştî, vr. 2a, b.18

¹⁹³ Behiştî, vr. 2b, b.22

Ger kabûl olursa ‘izzetler bulam
Devlete irem sa‘âdetler bulam¹⁹⁴

Özetle; Osmanlı şairlerinin mevlid yazmaya meyl etmelerinin sebebi Hz. Peygamber’e duydukları derin sevgiyi dile getirmek, onun şefâatine nâil olmak ve eserlerini okuyanlar tarafından hayır du‘â ile anılmaktır. Behiştî Ramazân da eserini bu amaçla tertip ettiğini bildirmektedir.

2.2.3. Hz. Muhammed’in Nûrunun yaratılması

Behiştî Ramazân *Mevlid’inde*, bu bölümü “Fî’ş-şurû’i bi’l-mağşûdi yesserena’llâhu’llâhi’l-ma‘bûd” başlığı altında 39-58. beyitler arasında yer almaktadır. Bu bölümde ele alınan konular ise: Hz. Muhammed’in nûrunun yaratılması, onun nûrundan kainâtın ve eşyanın yaratılması, Hz. Âdem’in yaratılması ve nûr-ı Muhammedî’nin Hz. Âdem’e intikâlidir.

Bilindiği üzere İslâm kültüründe yaratılan ilk varlığın Hz. Muhammed’in nûru olduğu kabul edilir. Daha sonra Cenâb-ı Hak, Hz. Muhammed’in nûrundan kâinâtı ve eşyayı yaratmıştır. Yaratılanların maddesi nûr-ı Muhammedî’dir.¹⁹⁵

Behiştî Ramazân Hz. Muhammed’in nûrunun yaratılmasını,

Kim yaratmadın cihânı Zü’l-celâl
Yoğıdı ol genc-i mahfiden nişân¹⁹⁶

İstedi kim ref’ide pinhânlığın
Bildüre kullarına sultânlığın¹⁹⁷

¹⁹⁴Behiştî, vr.2b, b.23

¹⁹⁵ Mehmet Demirci, **Hakikat-i Muhammediye**, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt.15, İstanbul, ss.179-180.

¹⁹⁶ Behiştî, vr.3a, b.40

¹⁹⁷ Behiştî, vr.3a, b.41

Kendü nûrından pes ol dem Kirdgâr

Muştâfâ nûrını kıldı âşikâr¹⁹⁸

Tâ kemâlâtı ide andan zühûr

Tâ bize nûr-ı hüda ola o nûr¹⁹⁹

Şoñra ol nûrı görüñ kim n'itdi Hâk

Cem' idüp on kısma taķsîm itdi Hâk²⁰⁰

Ėodı bir kısmın t oķuzından tamâm

Cümle eşyâyı yaratdı ve's-selâm²⁰¹

beyitleriyle aktarmıştır. Buna göre; gizlilik hazinesi olan Cenâb-ı Hak bilinmeyi istemiştir. Bu sebeple kendi nûrundan, Mustafa'nın nûrunu yaratmıştır. Daha sonra Allah, nûr-ı Muhammediyi toplayıp on parçaya bölüp, dokuz parçasından kainâtı yaratmıştır.

Yüce Allah, kainatı ve cümle eşyâyı yarattıktan sonra, topraktan Hz. Âdem'in bedenini yaratmıştır. Hz. Âdem'in bedenine kendi ruhundan ruh üfleyen Cenâb-ı Hâk, Hz. Âdem'i nûr-ı Muhammedî ile şereflendirip, meleklerine secde etmelerini emretmiştir.²⁰²

Behiştî Hz. Âdem'in yaratılışını ve nûrun Hz. Âdem'e intikâlini,

Ėâbil oldu kim bulâ Âdem vücûd

Eyleye Mevlâ'sına şükr ü sücûd²⁰³

Pes hemân t oprağa emr itdi İlâh

Cân atup emre melekler t utdı râh²⁰⁴

¹⁹⁸ Behiştî, vr. 3a, b.42

¹⁹⁹ Behiştî, vr.3a, b.43

²⁰⁰ Behiştî, vr.3a, b.44

²⁰¹ Behiştî, vr.3a, b.45

²⁰² Ahmet Cevdet, **Kısas-ı Enbiya ve Tevarih-i Hûlafa**, [Haz.Mahir İz], Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:637, Cilt 1, Kısım 1, Ankara, 1985.

²⁰³ Behiştî, vr.3b, b.48

Geldi toprak Hind ü Kudüs u Ka'be'den

Emr-i Hakık-ıla yaratıldı beden²⁰⁵

İki bölük eyleyüp kākül miḍāl

Âdem'ün alnında kodı Zü'l-celāl²⁰⁶

Zeyn idüp ol nûrlarla Âdem'i

Kıldı Âdem'le müzeyyen 'âlemi²⁰⁷

'İzzet ile secde itdi her melek
'İzzetün gör kim şoñun n'itdi felek²⁰⁸

beyitleri ile ifade etmektedir. Buna göre; Cenâb-ı Hak maksudunu gerçekleştirmek için, toprağa ve meleklerle emrederek Hz. Âdem'i yaratmıştır. Melekler yola çıkıp üç iklimden toprağı cem etmişlerdir. Hindistan, Kudüs ve Ka'be'den gelen toprak ile Hz. Âdem'in bedeni yaratılmıştır. Hz. Âdem'in bedenine kendi ruhundan üfleyen Cenâb-ı Hâk, Hz. Peygamber nûrunu Hz. Adem'in alnına kakül misal koymuştur.

2.2.4. Hz. Muhammed'in Nûrunun intikâli

Behiştî Ramazân Mevlid'inde bu bölümü "Fî-intikâli nûri'l Aḥmedi min-Nebiyi ile'n-Nebiyi 'aleyhi's-şalâtü ve's-selâm" başlığı altında, 59-76.beyitler arasında ele almıştır.

Behiştî, Hz. Muhammed'in nûrunun intikâlini,

Âdem'ün alnında ol nûr-ı şerîf

Niçe yıllar berķ ururdı ol laṭ if²⁰⁹

²⁰⁴Behiştî, vr. 3b, b.49

²⁰⁵Behiştî, vr. 3b, b.51

²⁰⁶ Behiştî, vr.3b, b.54

²⁰⁷ Behiştî, vr.3b, b.56

²⁰⁸ Behiştî, vr.3b, b.57

Şoñra açup murğ-ı cennet gibi bāl

Cebhe-i Havvâ'ya kıldı intikāl²¹⁰

Anda dañı bir zamān idüp zuhūr

Şîr'e vardı gitdi Havvâ'dan o nūr²¹¹

Bir nebî gelse cihāna yā resūl

Nūr-ı Aḥmed aña eylerdi nüzūl²¹²

beyitleri ile aktarmıştır. Buna göre Hz. Âdem'in alnında yıllarca parlayan nūr-ı Muhammedî, cennet kuşu misali Hz. Havvâ'ya geçmiş ondan da Hz. Şîr'e geçmiştir. Dünyaya yeni gelen her peygambere intikâl eden nūr, hiçbirinde karar kılmamıştır. Behiştî, nûrun intikâl ettiği her peygamberin ismini zikretmemiş, Hz. Şîr'den sonra, Hz. Nûh'un, Hz. İbrâhim ve Hz. İsmâil'in isimlerini zikretmiştir.

Hz. Muhammed dünyaya gelene kadar bütün peygamberleri dolaşan nūr-ı Muhammedî en son Hz. Muhammed'de karar kılmıştır:

Ḥaşılı ol nūr idüp seyr ü sülūk

Gezdi peygamberleri bölük bölük²¹³

Birisinde olmadı hîç üstüvār

Muşṭafâ'da eyledi âḥir qarār²¹⁴

²⁰⁹Behiştî, vr. 4a, b.59

²¹⁰Behiştî, vr. 4a, b.60

²¹¹ Behiştî, vr.4a, b.61

²¹² Behiştî, vr. 4a, b.63

²¹³ Behiştî, vr.4a, b.66

²¹⁴Behiştî, vr. 4a, b.67

2.2.5. Hz. Muhammed'in Ümmetinin Faziletleri

Mevlid'de bu konu "Fî-beyâni faşlî'n-nebiyyi ve hayriyyetihi ümmetihi ve da'veti'l-enbiyâ" başlığı altında, 77-114. beyitler arasında işlenmiştir.

Behiştî bu bölümde, yüce Allah'ın, Hz. Muhammed'e olan sevgisini ve Hz. Muhammed'in ümmetinden olmanın ayrıcalığını anlatmıştır:

Ḥaḳ te'ālā nice sevmişdür anı

Ümmeti olduğına şükrün kanı²¹⁵

Behiştî, 85-105. beyitler arasında , Hz. Musâ'nın münâcatına yer vermiştir. Hz. Musâ'nın münâcatına karşılık veren Allah, Hz. Muhammed'in yeryüzüne gelmiş bütün peygamberlerden üstün olduğunu ve ümmetinin de yeryüzüne gelmiş ümmetlerden daha üstün vasıflara sahip olduğunu bildirir:

Benden efdal bir resûlün var mıdur

Bir baña mânend kuluñ var mıdur²¹⁶

Yâ bir ümmet var mıdur kim yâ İlâh

Ümmetümden yeg ola ey pâdişâh²¹⁷

Ḥaḳ te'ālā virdi Mūsâ'ya cevâb

Didi yâ Mūsâ hiç itme ıztırâb²¹⁸

Muştafâ âhîr zamân peygamberi

Cümle-i peygamberün ser-defteri²¹⁹

²¹⁵ Behiştî, vr.4a, b.78

²¹⁶ Behiştî, vr.5a, b.88

²¹⁷ Behiştî, vr.5a, b.89

²¹⁸ Behiştî, vr.5a, b.90

²¹⁹ Behiştî, vr.5a, b.91

108-113. beyitler arasında ise Hz. Peygamber'in ümmetinden olanların muradına ereceğini, ümmetinden olmayanların ise zâyi olacağını, verilen bu fırsatın iyi değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.6. Hz. Muhammed'in Ana Rahmine Düşüşü

Mevlid'de bu bölüm "Fî-beyâni vilâyeti 'aleyhi'-ş-şalâtü ve's-selâm" başlığı altında, 115-155. beyitler arasında yer almaktadır.

Behiştî 116-123. beyitler arasında, Hz. Âdem döneminden Hz. Muhammed'in doğumuna kadar olan süre içinde birçok hâdisenin yaşandığını belirtmektedir. Bu hâdiselerin ne olduğu konusunda ayrıntılı bilgi vermemektedir. Cihâna birçok peygamber geldiğini, bu peygamberlerin halkı Hak dinine davet ettiklerini, ecel geldiğinde bu cihândan Hakk'ın cennetine vâsıl olduklarını, Hak dinine tabîi olmayanların ise helâk olduklarını söyler:

Devr-i Âdem'den berü heft-âsumân

Durmadı çarḥ urdı yâ âḥîr zamân²²⁰

Kimi tâbi' olmayup oldı helâk

Silk-i küfre eylediler insilâk²²¹

124-126. beyitler arasında Hz.Âmine'nin hamileliği ve hamileliğinin üzerinden bir süre geçtikten sonra meydana gelen çeşitli alâmetler olduğu ifâde edilir. Bu alâmetlerin ne olduğu hakkında bilgi verilmemiştir:

Ḥâmile oldı ḥabîbe nâgehân

Bunuñ üzre geçdi bir niçe zamân²²²

²²⁰Behiştî, vr. 6a, b.116

²²¹Behiştî, vr.6b, b.121

Başladı dürlü ‘alâmet olmağa

Leşker-i şeytân melâmet olmağa²²³

129-140. beyitler arasında Hz. Muhammed’in doğumu sırasında olan hâdiseler, Hz. Âmine’nin ağzından anlatılmaktadır. Hz. Âmine gözünden perdenin kaldırıldığını, o anda gökyüzünün kapılarının açılıp her yanının meleklerle dolduğunu, üç yere üç alem dikildiğini bunlardan birinin menziline Beytül-Haram olduğunu diğer ikisinin ise Magrib ve Maşrik olduğunu söyler. Melekler tarafından gökyüzüne yeşil bir sündüs döşegin serildiğini, ve etrafının meleklerle çevrildiğini, ona bir kase şerbet sunduklarını ve ak bir kuşun kanadıyla sırtını sıvazladığını bildirmiştir.

141-155. beyitler arasında ise, Hz. Muhammed’in dünyaya geldiği sırada olan hâdiseler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bunlar: Âlemin nûra gark olması, putların yere düşmesi, kiliselerin harap olması, kâfirlere azab inmesi ve yüzlerinin kara olması vb.dir. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.7. Hz. Muhammed’in Doğumu

Mevlid’de bu konu “Fî-beyâni ba‘z-ı ahvâli’n-nebiyyim hîn-i vilâdetihi” başlığı altında, 156-182. beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, Hz. Muhammed’in pazartesi gecesi doğduğunu ve doğduğu gecenin ümmetine “Kadir Gecesi” olduğunu aşağıdaki beyitlerle ifade etmiştir:

Ol mübarek gice kim t oğdı Resûl

Ümmetine leyletü’l-Kadr oldu ol²²⁴

²²²Behiştî, vr.6b, b.125

²²³Behiştî, vr.6b, b.126

²²⁴Behiştî, vr. 7b, b.156

Gicelerden leyletü'l-i neyn idi

  lve  ruhs r-ı dehre zeyn idi²²⁵

Behi t  158-166. beyitler arasında ise; Hz. Peygamber'in doğduğunda iki ayak üzerine d   t   n , kible den yana dönüp Allah'a secde ettiğini, ümmetine o zaman  ef aat i olduğunu bildirir. Ayrıca Hz  mine'nin doğum sırasında ne ağrı ne de kan görmediğini ve Hz. Peygamber doğduğu zaman göbeğinin kesilmiş ve sünnetli olduğunu ifade eder.

Şair, 168-182. beyitler arasında ise; meleklerin Hz.Peygamber'in doğumunu m jdelediklerini belirttikten sonra meleklerin ve h rilerin ağzından Hz.Peygamber'e olan metihlerini sıralamıştır.  mmetinden olanın bahtlı olduğunu ve cennet bulacağını dile getirerek, salav t ile bölümü sonlandırmı tır.

2.2.8. Meleklerin, H rilerin ve Halkın Hz. Muhammed'i Ziyareti

Mevlid'de bu konu "Fi-bey ni ziy reti'l-mel 'iki ve'l-h ri v  gayrihim " başlığı altında, 183-201. beyitler arasında yer almaktadır.

Behi t  183-187. beyitler arasında, Hz. Muhammed'in dünyaya geldiğini duyan meleklerin, h rilerin ve halkın ziyaretine geldiklerinden ve güzelliğini tem    edip hayran kaldıklarını if de eder.

  r u ins n u melek   n bildiler

Geldiler bir bir ziy ret  ıldılar²²⁶

    te  l dan ic zet aldılar

Seyr idüp hüsnine  ayr n  aldılar²²⁷

²²⁵Behi t , vr.7b, b.157

²²⁶Behi t , vr.9a, b.184

²²⁷Behi t , vr. 9a, b.187

Behiştî, 188-194. beyitler arasında Hz. Peygamber'in eşsiz fiziki özelliklerini anlatmıştır:

Sürmelenmiş ol iki çeşm-i siyâh

Didiler olmuş bu taht-ı hüsne şâh²²⁸

Leblerinden goncalar eyler hicâb

Gül yağağından utanur âfitâb²²⁹

195-201.beyitler arasında ise; ziyarete gelenlerin hepsi, Hz. Muhammed'in güzelliğine hayran kalıp,elini ayağını öpüp, böyle bir oğulun dünyaya gelmediğini ifade etmiştir, daha sonra Hz. Peygamber'i Mevlâ'sına ısmarlayıp oradan ayrılmışlardır.Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.9. Hz. Muhammed'in Annesinin Vefatı

Mevlid'de bu konu "Fî-zikri mevti'l-ebeveyni ve beķâ'ihî yetîmen" başlığı altında, 202-208. beyitler arasında işlenmiştir.

Behiştî, 202-208. beyitler arasında, Âmine Hatun'un evinin, Mustafa'nın doğumu ile bereket ve bolluğunun günden güne arttığını, bir dönem Hâlîme Hatun'un, Hz. Peygamber'e süt annelik yaptığını ve Hz. Peygamber altı yaşına geldiğinde annesinin vefat ettiğini bildirir:

Altı [yıl]lık olıcaķ ol bî-miðâl

Annesi kıldı cihândan irtihâl²³⁰

Biz zamân oldı Hâlîme dâyesi

Aña düşdi ol sa'âdet sâyesi²³¹

²²⁸Behiştî, vr.9a, b.189

²²⁹Behiştî, vr. 9a, b.191

²³⁰Behiştî, vr.9b, b.204

²³¹Behiştî, vr.9b, b.206

209-228. beyitler arasında ise; Hz. Âmine'nin hastayken oğlunun hasretine dayanamayıp, yanına getirilmesini istemiştir. Hz. Muhammed'i yanına getirdiklerinde annesine sanki can geldiğini belirten şâir, Hz. Âmine'nin ağlayarak oğluna sarılıp vedalaştığını ve gözlerini yumduğunu anlatmıştır:

Çün bu mîkdâr idi vaşluñdan naşib

Elvedâ‘ ey gözlerüm nûrî ḥabîb²³²

Böyle didi dahı yumdı gözini

‘Âlem-i ukbâya t utdı yüzini²³³

Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.10. Hz.Muhammed'in Çocukluğu ve Gençliği

Mevlid'de bu konu “en-Nebiyyü ‘aleyhi’ş-şalatû ve’s-selâm” başlığı altında, 229-255. beyitler arasında işlenmiştir.

Behiştî, 229-233. beyitler arasında, Hz.Peygamber'in yedi yaşından on yaşına kadar geçen süreçte yaşadığı değişimleri anlatmıştır: Boyunun uzadığını, saçlarının güzele yakışır sûretle uzadığını, güzel ahlâkının günden güne arttığını ve adının şehir içinde nam saldıgını bildirir.

Çün yidi yaşına irdi Muştâfâ

Buldı şâh-ı ma‘rifet neşv ü nemâ²³⁴

Ḳadd u ḳâmet bağladı oldu bülend

Şaldı gisû ger emîrâne kemend²³⁵

²³² Behiştî, vr.10b,b.222

²³³ Behiştî, vr.10b, b.223

²³⁴ Behiştî, vr. 10b.229

²³⁵ Behiştî, vr. 10b, b.230

Ḥisn-i ḥulkı oldu gün günden ziyād

Ḥalk içinde oldu dizāri murād²³⁶

234-255. beyitler arasında ise Hz. Peygamber’in on yaşına eriştiği belirtilmiş ama o süreçte yaşanan değişimlerden bahsedilmemiştir. Daha sonra şâir, Hz. Peygamber’in yirmi yaşına eriştiğini bildirir. Hz. Peygamber’in asla dünya malına önem vermediğini, nefsinin istediğine uymayıp, dâima Allah’ı andığını, içini dışını Allah aşkı ile doldurduğunu ve fakirliğin en büyük övüncü olduğunu ifade eder.

Behiştî bölümün sonuna geldiğinde, dünya malına meyl etmeyip, fakirliği benimsenmesi ve sahip olduklarımızın Allah yolunda harcanmasının gerekliliğini vurgular. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.11. Hz. Muhammed’in Hz. Hatice ile Tanışması ve Evlenmesi

Mevlid’de bu bölüm “Fî-tezevvücihi ‘aleyhi’s-selâm Ḥadice radiya’llâhu ‘anhâ” başlığı altında, 256-308. beyitleri arasında işlenmiştir.

Şâir, 256-261. beyitler arasında; Hz. Peygamber’in yaşının yirmi beşe erdiğini, yirmi yaşından bu yana geçen süreçte dâima cenâb-ı Hakk’ı anıp, yüzünü O’na çevirdiğini ve asla masivâyâ meyl etmediğini bildirir:

Kesb-i mâla eylemezdi ilt ifât

Ḥaşıl itmişdi tevekkülde ḡebât²³⁷

Tutmuş idi yüzini Ḥakk’dan yaña

Zerrece gelmezdi bu dünyâ aña²³⁸

²³⁶ Behiştî, vr. 10b, b.231

²³⁷ Behiştî, vr.12a, b.259

²³⁸ Behiştî, vr. 12a, b.260

262-272. beyitler arasında, Hz. Hatice'nin, Hz. Peygamber'den Şâm'a giden kervanını başına geçmesini istemesi ve Hz. Peygamber'in Şâm'a doğru yola çıkması kabul edilir.

273-288 .beyitler arasında, Hz. Peygamber ve kervanındakilerin dinlendiği sırada, bir rahibin Peygamber'in başının üzerinde bulunan bulutu farketmesi bunun üzerine onların yanına gelmesi, Hz. Peygamber ve kervanındakileri ziyafete davet etmesi ve ertesi gün tekrar yola çıkmaları anlatılır.

Her yaña kim Muştâfâ olsa revân

Bir bulut aña olırdı pâsbân²³⁹

Deyr içinde gördi bir râhib bunu

Muştâfâ'dan cânibe tı utdı yöni²⁴⁰

209-308.beyitler arasında ise, Hz. Peygamber'in Mekke'ye dönüşü ve Hz. Hatice ile evlenmesi konu edilmiştir. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.12. Hz. Muhammed'in Halveti ve Meleğin Nüzûlü

Mevlid'de bu konu “Fî -beyâni ħalveti'n-Nebiyyi ‘aleyhi’s- selâm ve ibtidâi nüzûli’l-meleki” başlığı altında,309-333. beyitler arasında yer almaktadır.

Hz. Peygamber'in kırk yaşına erdiğinden ve gece gündüz ibadet ettiğinden bahsederek konuya giriş yapan şâir, vahy vaktinin geldiğini bildirmiştir:

Nice yıllar Hakk'a t â'at eyledi

Gice gündüz 'ibâdet eyledi²⁴¹

²³⁹ Behiştî, vr.12b, b.275

²⁴⁰ Behiştî, vr. 12b, b.277

²⁴¹ Behiştî, vr.14a, b.310

Geldi yaşı oldu kırkına yakın

Vaqt irişdi kim gele vahy-i mübîn²⁴²

313-325. beyitler arasında şair, Hz. Muhammed'in durumu, Hz. Âişe ağzından bize aktarır: Cebrâ'il'in gelmeden önce Hz. Muhammed'in gördüğü düşlerin ertesi günü çıktığını, Hz. Peygamber'in her gün bir magaraya gidip orada halvete girdiğini, bir gün Hz. Peygamber halvette iken havada kürsü üzerinde bir meleğin belirdiğini ve “İkrâ” ayetini getirdiğini ifade eder.

Didi kim gelmezden evvel Cebre'il

Düşde vahy eylerdi ol şâh-ı celîl²⁴³

Hâlvetine otururken bir gün ol

Aña gökden bir melek kıldı nüzûl²⁴⁴

Muştafa'ya geldi Cibrîl ol zamân

Virdi İkrâ²⁴⁵ âyetini ol zamân²⁴⁶

326-333. beyitler arasına hâlvetin önemi vurgulanır. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.13. Hz. Muhammed'e Allah'dan Davet Emrinin Gelmesi

Mevlid'de bu konu “Fî- beyâni şürû'ihî'm fî'd-da'veti bî- emri'llâhi te'âlâ ” başlığı altında, 334-355. beyitler arasında işlenmektedir.

Pes habîbe oldu emr andan gide

Vara halkı dînine da'vet ide²⁴⁷

²⁴² Behiştî, vr.14a, b.311

²⁴³ Behiştî, vr.14a, b.314

²⁴⁴ Behiştî, vr.14a, b.321

²⁴⁵ Kur'ân-ı Kerim, Alak Sûresi, Sûre No:96, Ayet No:1.

²⁴⁶ Behiştî, vr.14b, b.324

²⁴⁷ Behiştî, vr.14b, b.334

Behiştî, bu bölümde Hz. Peygamber'e vahy geldikten sonra, İslâm dinini yaymaya başlaması ve o esnada yaşanan hadiseleri anlatmaktadır.

Behiştî, Hz. Peygamber'in on yıl boyunca halkı İslâm'a davet ettiğini ve müşriklerin türlü arbedelerle İslâm'ın yayılmasını engellemeye çalıştıkları, Hz. Peygamber'in kararından dönmemesi ve türlü mucizeler göstermesi, müşriklerin Hz. Peygamber'in canına kast etmek istemeleri, İslâm dininin günden güne yayıldığını ve bu durum yüzünden müşriklerin gam keder içinde ümitsizliğini bildirir.

Şair, 347-350. beyitler arasında Cebrâîl'in Hz. Muhammed'e her gün yeni bir delil göstermesi; Hz. Peygamber'in ashâbını etrafına toplayıp onlara cennet, cehennem, mahşer günü ve sırat hakkında vaaz verdiğini; bunları öğrenen ashâbın daha namaz farz olmadan önce bu yolda sebat kıldığı ve Allah'a duâlarını arttırdıklarını bildirir:

Cennet evşâfın cehennem hâlini

Rûz-ı mahşerde şîrât ahvâlini²⁴⁸

Söyledükçe ol habîb-i pâk-bâz

Artururdu âhın aşhâb-ı niyâz²⁴⁹

353-355. beyitler arasında ise; cenâb-ı Hakk'ın Hz. Muhammed'i mirâca davet etmesi ve namazın farz olduğu bildirerek bir sonraki bölüme okuyucu hazırlar. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.14. Hz. Muhammed'in Mirâcı

Mevlid'de bu konu “ Fî- beyâni mi'râcihi emri şalâvatu'llâhu 'aleyhi ve's-selâmu” başlığı altında, 356-446. beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, müminlerin gönüllerinden kararsızlığı, hile ve kini def etmek için cenâb-ı Hakk'ın yüzündeki örtüyü kaldırdığını, Hz. Peygamber'in mirâcının başladığı ve yedi kat göğü geçtiğini bildirerek bölüme başlar:

²⁴⁸ Behiştî, vr.15b, b.349

²⁴⁹ Behiştî, vr.15b, b.350

Āfitāb-ı naql açup yüzden niķāb
Yine şark-ı ma‘rifetden şaldı tāb²⁵⁰

Ma‘ni yüzinden niķābı ref‘ide
Cān gözinden ğıll u ğışşı def‘ide²⁵¹

Nice mi‘rāc itdi ol ħayrū’l-beşer
Yidi ķat gökden nice kıldı güzer²⁵²

Tefsir âlimlerinin mirac hadisesini beyân ederken yaşadıkları anlaşmazlıklardan bahseden şâir, kimisinin mirâcın düşde gerçekleştiğini, kimisinin de aşikâr olduğunu söylediğini ifade eder.

Behiştî, mirâc hadisesinin iki kere yaşandığını söyledikten sonra düşdeki mirâcı anlatmanın gerekli olmadığını bildirip, âşikâr olanı eserine konu ettiğini söyler:

Düşde olanın demek lâzım degül
Vaşf-ı gülden zâhir olur bûy-ı gül²⁵³

Uyanıklıkda olan mi‘râcı ben
Nażma çekdüm nitekim dürr-i ‘aden²⁵⁴

370-399. beyitler arasında, cenâb-Hak, Cebrâil’e Hz. Peygamber’i mirâca hazırlaması emrini verir. Cebrâil’in cennet bahçesinden Burak’ı alıp Hz. Muhammed’in yanına gitmesi ve Hak’ın mirâc davetini iletmesi anlatılır.

400-418. beyitler arasında, Hz. Peygamber’in enbiyâ ervâhı ile kıldığı namaz, sonra göğe yükselmesi ve göğün her bir katında geçmiş peygamberlere rastlaması ve onlarla selamlaşması anlatılır.

²⁵⁰ Behiştî, vr. 15b, b.356

²⁵¹ Behiştî, vr. 15b, b.358

²⁵² Behiştî, vr.15b, b.360

²⁵³ Behiştî, vr.16a, b.367

²⁵⁴ Behiştî, vr.16a, b.368

419-446. beyitler arasında ise; Cebrâil'in Sidre'de kaldığı, Sidre'den sonra Hz. Peygamber'in Allah'ın menzilgâhına ulaşması, ve namazın mirâc gecesi farz edildiği anlatılır. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.15. Hz. Muhammed'in Mirâc Sonrası Mekke'de Bir Yıl Kalması

Mevlid'de bu konu “Fî- beyâni iltimâsi aşhâbihi emen yed'u a'le'l-müşrikîn” başlığı altında, 447-485. beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, bu bölüme Hz. Peygamber'in Mekke'de bir yıl kaldığını ve bu sırada elli üç yaşına girdiğini bildirerek başlar:

Mekke'de bir yıl muķim oldu yine
Mu'cizâtı 'âlemi t oldu yine²⁵⁵

Elli üç yaşına irdi Muştâfâ
Şan kûlûba olmuş idi kehrûbâ²⁵⁶

Behiştî, mirâcdan sonra Hz. Peygamber'in mûcizelerinin âlemi doldurduğu, müşriklerin bu durum karşısında iyice öfkelenip düşman oldukları ve Hz. Peygamber'i her tarafa kötölemeye başladıklarını ifade eder.

455-485. beyitler arasında müşriklerin, müminlere eziyetlerini iyice arttırmaları, müminlerin bu duruma katlanamayacak hale gelmeleri, çözüm aramaya başlamaları ve Hz. Peygamber'e gidip ondan müşriklerin helak olması için bedduâ etmesini istemeleri anlatılır.

Hz. Peygamber'in ashâbına bu isteklerinin doğru olmadığını, cenâb-ı Hakk'ın onu azab için değil rahmet için gönderdiğini belirtir ve ashâbını teselli eder. Onlara sabırlı olmalarını öğütler. Bölüm salavât ile sona erer.

²⁵⁵ Behiştî, vr.19a, b.448

²⁵⁶ Behiştî, vr.19b, b.450

2.2.16. Hz. Muhammed'in Ashâb-ı ile Hicreti

Mevlid'de bu konu "Fî- beyâni tesliyeti'l-aşhâb ve hicreti 'aleyhi's-selâm" başlığı altında, 486-540. beyitler arasında işlenmektedir.

486-495. beyitler arasında, Hz. Peygamber ve ashâbının müşrikler tarafından gördükleri eziyetin iyice arttığını ve bir süre daha sabrettikleri bildirilir. Hz. Peygamber'in rüyasında bir yer görür. Cebrâil'e anlattığında, Cebrâil orasının Medine olduğunu ve Hz. Peygamber'in ashâbını alıp oraya hicret etmesi gerektiğini söyler. Ashâbı ile yola çıkan Hz. Peygamber, sonunda Kuba adlı şehre ulaşır.

Çevresi hürmâlık olmuş ki latîf
Düşde rıhlet kılmış aña ol şerîf²⁵⁷

İrtesi rü'yâsın eylerken beyân
Geldi Cebra'il didi tırma hemân²⁵⁸

497-502. beyitler arasında Hz. Peygamber'in Kuba şehrine ulaşması, oradaki halkın Hz. Peygamber ve ashâbına karşı olumlu tutumları konu edilir. Kuba şehrindekilerin, mümin olup itaat etmeleri, bir mescid inşâ etmeleri ve Hz. Peygamber'in orada on beş gün orada kaldığı bildirilir.

Mü'min olup hep itâ'at itdiler
Bir niçe günler ziyâfet itdiler²⁵⁹

Eylediler bir güzel mescid binâ
Tırdı anlarla beş on gün Muştı afâ²⁶⁰

²⁵⁷ Behiştî, vr.21a, b.488

²⁵⁸ Behiştî, vr.21a, b.489

²⁵⁹ Behiştî, vr.21b, b.501

²⁶⁰ Behiştî, vr.21b, b.502

503-512. beyitler arasında, Hz. Peygamber'in Kuba'ya geldiğini duyan Medine halkının, Hz. Peygamberi ziyarete geldiklerini, O'nu Medine'ye götürmek için razı etmeleri ve Hz. Peygamber ile birlikte yola çıkmaları anlatılır.

513-540. beyitler arasında, Hz. Peygamber şehre geldiğinde, devesi nerede çökerse oraya yerleşeceğini, Allah'ın öyle emrettiğini söyler. Deve bir hurmalıkta çöker, Hz. Peygamber buranın sahiplerinden yeri satın alır ve bütün ensar ve muhacir ile birlikte buraya bir mescid ve bir de ev inşâ etmeleri anlatılır. Salavât ile bölüm sona erer.

2.2.17. Yahudilerin Hz.Peygamber'e Karşı Tutumları

Mevlid'de bu konu "Fî beyâni ħasedi 'ulemâi'l-yahūdî ve ketmâ inihüm el-Ĥaĥ la'netühumu'llâh" başlığı altında, 541-567. beyitler arasında işlenmiştir.

Bu bölümde, Hz. Peygamber'in Medine'ye daha ayak basmadan, Yahudi âlimlerinin korkuya kapılması, halkın müslüman olmaması için bir araya gelip, Tevrat'ı tahrif ettikleri anlatılır.

Pes gelüp bir araya gör n'itdiler

Vardılar Tevrât'ı tahrîf itdiler²⁶¹

Hz. Peygamber'in vasıflarının Tevrat'ta farklı olduğunu söyleyip, Hz.Peygamber'i yalancılıkla suçlamışlardır.

Didiler kim tâbî' olmañ buña siz

Görmüşüz Tevrât içinde anı biz²⁶²

Bu degildür server-i âhîr zamân

Ol ħabîb-i ħazret ol şâh-ı cihân²⁶³

²⁶¹Behiştî, vr.23a, b.549

²⁶² Behiştî, vr.23b, b.559

²⁶³ Behiştî, vr.23b, b.560

563-567. beyitler arasında, Behiştî, Allah’a niyaz ediyor; “bizi doğru yoldan saptırma, bizi onlardan etme.” diyor ve bu söze âmin denmesini istiyor. Salavât getirip bölümü sona erdiriyor.

2.2.18. Abdullah İbni Selâm’ın Müslüman Oluşu

Mevlid’de bu konu “Fî-beyâni İslâm ‘Abdullah İbn Selâm” başlığı altında, 568-616. Beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, bu bölümde Abdullah İbni Selâm’ın ve halkının, Hz. Peygamber’in gelişini işitir işitmez müslüman olduklarını bildiriyor.

Kim işidüp geldügin hayrû’l-enâm
Cümle aşhâbı ile İbn-i Selâm²⁶⁴

Ayağına düşdiler varup hemân
Bir uğurdan oldılar hep müslümân²⁶⁵

Hz.Peygamber’in vasıflarını, iyiliğini, ihsanını gören halk bölük bölük müslüman olmaya başlar ve münâfıkların sözünün yalan olduğunu anlarlar

612-616. beyitler arasında, şair Hz. Peygamber’in eşsiz vasıflarının yazmakla bitmeyeceğini, binlerce kitap kaleme alınsa da ancak bir vasfını anlatmış olacağını bildirip, bölümü salavât ile bitirir.

2.2.19. Hz. Muhammed’in Mucizeleri

Mevlid’de bu konu “Fî-beyâni zikri mu‘cizâtihi ‘aleyhi’s-şalâtü ve’s-selâm” başlığı altında, 617-729. beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, 622-629. beyitler arasında Hz. Peygamber’in mucizelerinin en büyüğü olanın Kur’ân olduğunu ifade eder.

²⁶⁴ Behiştî, vr.24a, b.570

²⁶⁵ Behiştî, vr.24a, b.571

Mu‘cizâtı cevheridür serverün

Ḥaḳ te‘ālā sevdüğü peygâmbere²⁶⁶

630-637. beyitler arasında, Hz. Peygamber’in amcasının evine gitmesi, onların imân ve itikâd sahibi olmaları için duâ etmesi bu sırada duvarların dile gelmesi ve ev halkının müslüman olması anlatılır.

638-658. beyitler arasında Hz. Peygamber’in “Geyik Mucizesi” anlatılmaktadır. Bir Arap tarafından yakalanan anne geyiğin dile gelip, Hz. Peygamber’den yardım istemesi ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

659-668. beyitler arasında, Yahudiler tarafından, kendisine ait olan deveyi çaldığı iddia edilen adamın Hz. Peygamber’in yanına getirilmesi, Hz. Peygamber’in şahit istediği sırada devenin dile gelip şahitlik etme mucizesi anlatılır.

Bu bölümde Hz. Peygamber’in su ile ilgili mucizelerinden ikisine yer verilmiştir. Bunlar:

669-673. beyitler arasında, Hz. Peygamber’in su içtiği tastaki suyun asla tükenmemesi hadisesi kısaca anlatılır.

674-679. beyitler arasında, Hz. Peygamber’in parmağından su akıtma mucizesi anlatılır.

680-688. beyitler arasında, bilindiği üzere hayvanların dile gelerek Hz. Muhammed’e şehadet etme mucizesi vardır. Bu mucizelerden en meşhuru olan, kurt hadisesi anlatılmıştır.

689-697. beyitler arasında Hz. Peygamber’in “Ağacı Yürütme” mucizesi, İbni Ömer’in ağzından anlatılmıştır.

698-729. beyitler arasında Hz. Peygamber’in gelecekte haber verme mucizelerinden birisine yer verilmiştir. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.20. Hz. Muhammed’in Savaşları

Mevlid’de bu konu “Fî- beyâni kudûmi’l müşrikîn ve ḥaşirihumi’l Medineti ve hezimetihüm” başlığı altında, 730-776. beyitler arasında işlenmiştir.

730-749. beyitler arasında, kafir askerlerinin Medine’yi kuşatmalarını ve müslümanların onları mağlup etmesi anlatılmaktadır.

²⁶⁶ Behiştî, vr.26a, b.621

750-768. beyitler arasında, Cebrâîl'in gelmesi Hz. Peygamber'e Hak emrini iletmesi, Hz. Peygamber'in on yıl içinde, on dokuz savaş kazanması, Allah'ın yardımı ile Mekke'yi fethetmesi ve Kâbe'yi putlardan temizlemesi anlatılmaktadır.

Mekke şehrin feth idüp buldı Resûl

‘Avn-ı Hâk ile murâdına vuşûl²⁶⁷

Ehl-i şirki ħor idüp ħâk eyledi

Bütlerinden Ka‘be’yi pāk eyledi²⁶⁸

769-776. beyitler arasında ise, Hz. Peygamber'in türlü mucizeleri gösterdiğinden bahseden Behiştî, ayın ikiye bölünmesi, zehirli koyunun dile gelmesi ve Hz. Peygamber'in bir avuç toprakla kafiri harap etmesi hadiselerine yer vermiştir.

Behiştî, Hz. Peygamber'in mucizelerinin nihayeti olmadığını bunlara yazmaya kitapların yetmeyeceğini bildirerek, salavât ile bölümü bitirir.

2.2.21. Hz. Muhammed'in Veda Hutbesi ve Ölümünü Haber Vermesi

Mevlid'de bu konu “Fî-beyâni zikri mevti'n-Nebiyyi Şalla'llâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem” başlığı altında, 777- 862. beyitler arasında işlenmektedir.

Hz. Peygamber'in ölümünün ne kadar acı olduğunu anlatmanın mümkün olmadığını, ölümünün herkesin gönlüne ve âleme ateşler saldığını ayrıntılı bir şekilde ifade etmektedir.

Zâhiren şol gördüğün âteş ki vār

Andan artuğdur bu âteş şad hezār²⁶⁹

Kim bu şol bâṭın yüzünüñ odıdur

Muşṭafâ mevti sūzınuñ odıdur²⁷⁰

²⁶⁷ Behiştî, vr.31b, b.767

²⁶⁸ Behiştî, vr.31b, b.768

²⁶⁹ Behiştî, vr. 32b, b.783

²⁷⁰ Behiştî, vr. 32b, b.784

789-862. beyitler arasında, Cebrâil'in Hz. Peygamber'e “ Feth Sûresi”ni getirdiğini söyleyerek başlayan Behiştî, Hz. Peygamber'in bu haberi alıp mescide herkesi toplayıp namaz kılmasını, “Veda Hutbesi”ni ve ashâbı ile vedalaşmasını anlatır.

2.2.22. Hz. Muhammed'in Şiddetli Hastalığı ve Ebu Bekir'i İmâmetle Görevlendirmesi

Mevlid'de bu konu “Fî-beyâni şiddeti za'âfehu 'aleyhi's-selâm ve imâmetihi Ebû Bekri's-Şiddîk *radıya'llâhu 'anhû*” başlığı altında, 863-891. beyitler arasında işlenmektedir.

Behiştî, 863-870. beyitler arasında Hz. Peygamber'in solgunlaştığını, ilerleyen hastalığına rağmen Allah'a şükrünü arttırdığını, her ezan vaktinde mescide gidip ashâbı ile birlikte namaz kıldığını, ibadetine özen gösterdiğini ve cemaate imâmet görevini sürdürdüğünü anlatır.

Beñzi bozılmışdı hep yârânınuñ
Görmesün kıl fırkatın sulţânınuñ²⁷¹

Eyleyüp Hâk t â'atine ihtimâm
Varup aşhâbına olurdu imâm²⁷²

2.2.23. Hz. Muhammed'e Azrâil'in Gelişi

Mevlid'de bu konu “Fî-beyâni vefâtihi 'aleyhi's-selâm ve nüzûl-i 'Azrâ'il 'aleyhi's-selâm” başlığı altında, 892-917. beyitler arasında işlenmektedir.

Hz. Peygamber'in hücreğine döndükten sonra, cenâb-ı Hak, Azrâil'i Hz. Peygamber'in ruhunu almak ile görevlendirmiştir.

Kıldı 'Azrâ'il'e vahy ol dem İlâh
Kim habîbimden yaña kıl 'azm-i râh²⁷³

²⁷¹ Behiştî, vr.35b, b.866

²⁷² Behiştî, vr.35b, b.870

²⁷³ Behiştî, vr.36b, b.893

Var eger rāzī olursa Muşt afā

Rıfķ-ile ķabz it getür rûhın baña²⁷⁴

895-911.beyitler arasında, Azrâil'in Hz. Peygamber'in yanına gelmesi, Cebrâil'in Hz.Peygamber'e cennet kapılarını açıp Allah'ın O'nun için hazırladıklarını göstermesi işlenir.

912-917.beyitler arasında ise, Hz. Peygamber'in, Hz. Ali'ye vasiyet etmesi ve Azrâil'e ruhunu kabz etmesi için izin vermesi anlatılır. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.24. Hz. Muhammed'in Vefatı ve Defni

Mevlid'de bu konu "Fî-beyāni definihi 'aleyhi's-selām ve'ş şalātü 'aleyh" başlığı altında, 918-937. beyitler arasında işlenmektedir.

918-930. beyitler arasında, Hz. Peygamber'in ailesinin , halifelerinin ve ashabının Hz. Peygamber'in ölümü karşısındaki yaşadıkları acının büyüklüğü anlatılmıştır.

Geçdi çün ol *rahmeten lil-'ālemîn*

Ťutdı cümle 'ālemi āh u enîn²⁷⁵

Her kişinüñ gözi yaşı oldı nehr

Nāleden deryāleyin çalkandı şehir²⁷⁶

930-937. beyitler arasında ise, Hz. Peygamber'in vasiyetine uygun olarak cenazesinin yıkanması, gömülmesi ve cenaze namazının kılınması anlatılır.

²⁷⁴ Behiştî, vr.36b, b.894

²⁷⁵ Behiştî, vr.37b, b.918

²⁷⁶ Behiştî, vr.37b, b.919

2.2.25. Hz. Muhammed Öldükten Sonra Şâm'dan Bir Yahudi'nin Hz. Muhammed'i Görmeye Gelmesi

Mevlid'de bu konu "Fî- beyāni hikāyetin mine'l-hikāyâtı ve'n- nushi li'l-müstemi'in" başlığı altında, 938-1006. beyitler arasında yer almaktadır.

Behiştî, 938-942. Beyitler arasında, Hz. Peygamber'in ölümünden sonra ashâbının durumunu anlatarak konuya giriş yapmıştır.

Gitdüginden şöñra sultân-ı cihân
Olmuşidi mescid aşhāba mekân²⁷⁷

Evde çäre bulamayup yaraya
Eglenürlerdi gelüp bir araya²⁷⁸

943-963. beyitler arasında, Hz. Peygamber'i görmek için Şâm'dan gelen yahudi, Peygamber'in ölüm haberi üzerine O'nun bir giysisini görmek ister, yahudi Allah'a duâ edip burada ölmek ister, duâları kabul olur ve orada vefat eder.

963-1006. beyitler arasında ise, Hz. Peygamber'in ümmeti olarak yahudi ile mukayesemiz yer almaktadır. Bölüm salavât ile sona erer.

2.2.26. Hatimetü'l-Kitab ve Duâ

Şâir bu kısımda kitabının sona erdiğini bildirdikten sonra Allah'a niyaz ederek makamını cennet, yoldaşını imân etmesi için dua eder. Kitabı dinleyen, okuyan herkese ve onların yakınlarına lutuf ve ihsan etmesini ve mekânlarının cennet olmasını temenni eder.

²⁷⁷ Behiştî, vr.38b, b.938

²⁷⁸ Behiştî, vr.38b, b.939

2.3. Behiştî Ramazân Mevlidi ile *Vesiletü'n-Necât*'ın Kısmî Mukayesesi

Süleyman Çelebi tarafından kaleme alınan *Vesiletü'n-necât* mevlid türünün en güzel örneği kabul edilmektedir. Süleyman Çelebi'nin hayatı hakkında kaynaklarda ayrıntılı bilgi olmamakla birlikte, Bursa'da dünyaya geldiği bilinmektedir. Yazarın tahsil hayatı hakkında elimizde bilgi bulunmamakla birlikte, kaleme almış olduğu eserden, iyi bir tahsil ve dinî terbiye anladığı anlaşılmaktadır. Süleyman Çelebi'nin, *Vesiletü'n-necât*'ı Bursa Ulu Camii imâmı iken vukû bulan bir hadise sonucunda kaleme aldığı bilinmektedir. Mesnevî nazım şekli ile kaleme alınan eser 768²⁷⁹ beyit ve on bâbdan meydana gelmektedir.²⁸⁰ Eserin bölümleri: “Allah'ın birliği hakkında, kitaptaki eksiklikler için özür beyanı, âlemin yaratılması, Hz. Peygamber'in ruhunun yaratılması, Hz. Muhammed'in vücudunun yaratılması, Hz. Muhammed'in doğumu sırasında gerçekleşen hadiseler, Hz. Peygamber'in methi, mucizeleri, mirâcı, hicreti, bazı vasıflarının beyanı, nasihat, kötü fiilerden nehyetme, risâletin tebliği, Hz. Peygamber'in vefatı ve hatime”dir.²⁸¹

Vesiletü'n-necât halk arasında çok beğenilmiş ve asırlarca okunup günümüze kadar gelmiştir. Süleyman Çelebi kendisinden sonra gelen pek çok mevlid yazarını etkilemiştir.

Behiştî Mevlid'i ve *Vesiletü'n-necât* mesnevî nazım şekli ile kaleme alınmıştır fakat Süleyman Çelebi'nin eserinde on beyitlik bir gazel yer almaktadır. İki mevlid de “Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün” vezniyle kaleme alınmıştır.

Behiştî Ramazân'ın eseri 1021 beyitten oluşmaktadır. *Vesiletü'n-necât*'ın beyit sayısı hususunda farklı görüşler mevcuttur. Çalışmamızı hazırlarken Necla Pekolcay'ın eserini kaynak olarak kullandık. Necla Pekolcay'ın yaptığı çalışmada *Vesiletü'n-necât* 768 beyitten meydana gelmektedir.²⁸²

²⁷⁹ Eserin neşirlerinde beyit sayısı değişmektedir.

²⁸⁰ Necla Pekolcay, **Süleyman Çelebi Mevlid**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1980, ss.13-44.

²⁸¹ Pekolcay, Necla. “ **Mevlid**”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 29, Ankara, 2004, ss.485-86.

²⁸² Necla Pekolcay, 1980, s.168.

Behiştî eserine müstakil bir isim vermemiş olmakla birlikte, eserin nerede ve hangi tarihte yazıldığına dair ipucu da bulunmamaktadır. Süleyman Çelebi ise eserine müstakil bir isim vermiştir ve eserin isminin Vesiletü'necât olduğunu, nerede ve hangi tarihte yazdığını aşağıdaki beyitlerle okuyucuya bildirmiştir:

İşbu kân-ı şehd ki şîrîndür dadı
Bil Vesîletü'n-necât oldu adı²⁸³

Hem sekiz yüz on ikide târihi
Bursada oldu tamâm bu iy ahî²⁸⁴

Vesiletü'n-necât'ta ayrı bir tevhid bölümü bulunurken, Behiştî'nin eserinde tevhid bölümü bulunmamaktadır. Eser bir hamdele ile başlamaktadır.

Vesiletü'n-necât'ta salavât getirmenin önemi son iki beyitte tekrarlanırken, Behiştî'nin eserinde son beyitte tekrarlanır. İki eserin salavât beyitinin anlam bakımından benzerliği oldukça fazladır. Hatta bazı kelimeler aynı şekilde kullanılmıştır:

Haşre dek dinilürse bu kelâm
Nice haşr ola bu olmaya tamâm

Ger dilersiz bulasız oddan necât
Işk ile derd ile aydun es-salât²⁸⁵

Haşre dek söylense bu olmaz tamâm
Sellimû sallû a'lâ-ḥayri'l-enâm²⁸⁶

Metinde geçen bazı kullanımlar Süleyman Çelebi'den etkilendiğini göstermektedir:

²⁸³ Pekolcay, 1980, s.168.

²⁸⁴ Pekolcay,1980, s.168.

²⁸⁵ Pekolcay, 1980, s.73.

²⁸⁶ Behiştî, vr.3a, b.38

Haşre dek, maksud, hayrû'l-beşer, rahmeten li'l-âlemin, hayrû'l-enâm

İki eser arasında muhteva açısından farklılıklar vardır. Behiştî Mevlid'inde bulunup Süleyman Çelebi'nin eserinde işlenmeyen konular: Hz. Peygamber'in annesinin vefatı, Hz. Peygamber'in çocukluğu ve gençliği, Hz. Hatice ile tanışması ve evlenmesi, Mekke'de mirâc sonrası bir yıl kalması, Hz. Peygamber'in ölümünden sonra bir yahudinin Mekke'ye gelmesi, İbni Selâm'ın müslüman oluşudur. Vesiletü'n-necât'ta bulunup Behiştî'nin eserinde bulunmayan bölümler ise: “Şâirin nedâmeti, eserin eksiklikleri için okurdan özür dileme ve eserin ehemiyeti”dir.

Hz.Muhammed'in nûrunun yaratılması ve intikâli hadisesi iki mevlidde de benzer şekilde anlatılmaktadır. Cenab-ı Hakk'ın gizli bir hazine olduğunu ve bilinmek istediğini belirten Behiştî ve Süleyman Çelebi, Allah'ın önce nûr-ı Muhammedî'yi yarattığını ondan bütün eşyayı yarattığını ifade ederler.

Hz. Âdem'in yaratılma safhası Behiştî'nin eserinde daha ayrıntılı ele alınmıştır. Süleyman Çelebi'nin eserinde bir beyitle ifade edilmiştir. Behiştî, eserinde meleklerin emr-i Hak ile üç iklimden toprak getirmesi ve daha sonra Hak emri ile bedeninin yaratılması, nûr-ı Muhammedî'nin Hz. Âdem'i şereflendirmesi ve meleklerin Hz. Âdem'e secde etmesi şeklinde hadiseleri bize bildirir. Nûr-ı Muhammedî'nin intikâli ayrı bir bölümde işlenir. Süleyman Çelebi'nin eserinde ise Hz.Âdem'in yaratılması, meleklerin secde etmesi ve nûr-ı Muhammedî'nin Hz. Âdem'i şereflendirmesi ve Mustafa nûru olduğu bildirilen beyitlerden sonra nûrun intikâli hadisesine geçilir. Nûrun intikâli hadisesi iki eserde de benzer şekilde işlenmiş olmakla birlikte Süleyman Çelebi, nûr-ı Muahmmmedî'nin Hz.Âdem'den Hz. İsmail'e kadar intikâl ettiği bütün peygamberlerin isimlerini zikr etmiştir. Behiştî ise Hz. Âdem'den Hz. İsmail'e kadar nûr-ı Muhammedî'nin intikâl ettiği peygamberlerin bazılarının ismini zikr etmiştir.

Behiştî, eserinde mirâc hadisesini anlatırken, Hz. Peygamber'in göğün her katında gördüğü geçmiş peygamberlerin isimlerini zikr eder; Süleyman Çelebi'nin eserinde ise yalnızca Hz. Peygamber'in göğün her katında ne olduğunu gördüğü söylenmiştir.

Behiştî ve Süleyman Çelebi'nin eserinde doğum hadisesi benzer şekilde aktarılmıştır. İki eserde de doğuma yakın bir çok alametin meydana geldiği

belirtilmiş fakat ayrıntılı bilgi verilmemiştir. İki eserde de Hz. Peygamber'in doğumu Hz. Âmine'nin ağzından aktarılmıştır. Vaktin yaklaştığını evin nura gark olmasından anlaması, gökler kapısının açılıp cihanın melekler ile dolması, üç alemin meydana çıkması, birinin Ka'be diğer ikisinin magrib ve maşrika dikilmesi, Hz. Âmine'nin susaması ve bir kase şerbet sunulması ve ak bir kuşun sırtını sıvazlaması benzer şekilde ifade edilmiştir.

Vesiletü'n-necât'ta konu edilen mucizeler bir beyitte yalnızca zikr edilmekle yetinilmiş, Behiştî'nin eserinde ise ayrıntılı bir şekilde kaleme alınmıştır. Süleyman Çelebi ve Behiştî Mevlid'inde zikredilen mucizeler farklı olmakla birlikte ortak olarak işlenen mucizeler de vardır. İki eserde de konu edilen mucizelerden ortak olanlar: “Hz. Peygamber'in parmağından su akıtma mucizesi, hayvanların dile gelme mucizesi, zehirli koyunun dile gelmesi”dir. Süleyman Çelebi'nin eserinde bulunup Behiştî Mevlidi'nde bahsolunmayan mucizeler: “Hz. Peygamber'in gölgesinin yere düşmemesi, nurundan gece yürüdüğü yolların bile aydınlanması; yakını, uzağı, önünü ve arkasını aynı şekilde görmesi ve diktiği ağacın hemen meyve vermesi”dir. Behiştî'nin Mevlid'inde bulunup *Vesiletü'n-necât*'ta bahsolunmayan mucizeler ise: “ Hz. Peygamber'in geyik mucizesi, duası üzerine duvarların dile gelmesi, ağacı yürütme mucizesi ve gelecekte haber verme mucizesi”dir.

Hz. Peygamber'in ashâbı ile hicreti iki eserde de işlenmiştir. Behiştî bu konuyu eserinde ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Süleyman Çelebi ise hicret hadisesini beş beyit ile ifade etmiştir.

Süleyman Çelebi'nin eserinde Hz. Peygamber'in hastalığı, Ebû Bekir'i imâmetle görevlendirmesi, ashâbı ile vedalaşması, vefatı ve defnine tek bir başlık altında ve kısaca değinilmiştir. Behiştî Mevlid'inde ise bu konular daha ayrıntılı ele alınmış. Eserde bu konulara üç başlık altında değinilmiştir.

Vesiletü'n-necât dil ve üslup açısından oldukça ahenkli ve üstün vasıflara sahiptir. Eserin dilinin sadeliği, şairin az sözle çok şey anlatma ustalığı, eserin bir sehl-i mümtenî örneği olarak gösterilmesinde etkili olmuştur.²⁸⁷ . Behiştî de eserinde sade bir dil kullanmıştır. Ancak eserde *Vesiletü'n-necât*'ın sahip olduğu husûsiyetleri, ahenkli söyleyişi, bestelenmeye müsait ritmik yapı görülmemektedir.

²⁸⁷ Pekolcay, 1980, s.16.

2.4. Eserin Öne Çıkan ve Aksayan Yönleri

Şair, metinde kendisinin hangi Behiştî olduğunu bildirmemektedir. Eserdeki ipuçlarından yola çıkarak, eser Behiştî Ramazân'a mâl edilmiştir.

Mevlidin yazım tarihi bilinmemektedir. Eserin nüshasının dil özelliklerinden hareketle eserin en geç XVI.asrın sonlarında yazıldığı tahmin edilmektedir.

Eserde vezin aksaklığı olan beyitlerin bulunmasının yanısıra kafiye uyumsuzluğu olan beyitlere de rastlanmaktadır.

Mevlidde, Süleyman Çelebi'nin etkisi olmak ile birlikte, Behiştî'nin *Mevlid*'in de *Vesiletü'n-necât*'ta işlenmeyen konular mevcuttur. Ayrıca iki eserde ortak olarak işlenen bazı konular Behiştî'nin eserinde daha ayrıntılı kaleme alınmıştır.

SONUÇ

14. yüzyıldan başlayıp, 20. yüzyıla kadar 120'den fazla şair tarafından peygambere duyulan büyük sevgiyi dile getirmek, onun şefâatine nâil olmak vb. birçok sebepten ötürü mevlid türünde eserler kaleme alınmıştır. Bunlardan birisi de incelediğimiz mevlidi kaleme alan Behiştî'nin eseridir.

Yaptığımız bu çalışmada Behiştî Ramazân Mevlidi'nin metninin ilmî usullere uygun çeviri yazısı yapılmış, şekil ve muhteva yönünden incelemesi yapılmıştır.

Metinde şair hangi Behiştî olduğunu bildirmemiş, eldeki ipuçlarından hareketle eser Behiştî Ramazân'a mâl edilmiştir. Ayrıca yazım tarihi bilinmeyen eserin dil özelliklerinden hareketle 16.yüzyılda kaleme alındığı tahmin edilmektedir. Ayrıca esere müstakil bir isim verilmediği görülmektedir.

Mevlid dinî-tasavvufî mesnevî tertibine uygun kaleme alınmış olmakla birlikte, Behiştî bu tertipte yer alan bazı bölümlere yer vermemiştir.

Eser mesnevî nazım şekli ve aruzun kısa kalıpları ile kaleme alınmıştır. Kafiye, redif ve söz sanatları ile eserin edebî estetiğine katkıda bulunan şair, eseri sade bir dille kaleme almıştır.

Mevlidde yer alan bölümler ayrıntılı bir şekilde işlenmiş, şair okuyucuya nasihatler vererek didaktik bir anlatım tarzını tercih etmiştir.

Eserde *Vesiletü'n-necât* etkisi görülmekle birlikte, iki eser arasında muhteva yönünden bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Behiştî'nin eserinde, *Vesiletü'n-necât*'ta işlenmeyen konular işlenmiş, iki mevlidde ortak olarak işlenen konulardan bazıları ise Behiştî'nin eserinde daha ayrıntılı ele alınmıştır.

Behiştî, eseri vesilesiyle Hz. Peygamber'in şefâatine nâil olmak, Allah'ın rızasını kazanmak ve arkasında dinî türde bir eser bırakarak hayırla anılmayı istemektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Mevlid Metni

3.1. Nüsha Tavsifi

Ülkemizdeki kütüphane kayıtlarını ve katalogları araştırdığımızda eserin yalnızca bir nüshasına ulaştık. Eser İstanbul Üniversitesi Nâdir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü 7398 numarada kayıtlıdır. Dış ölçüleri 208x143, iç ölçüleri 200x140 mm. olan yazma, 42 varaktan müteşekkildir. Yazma kırmızı mukavva ciltlidir; cildin üzerinde altın sarısı bir çerçeve vardır. Beyaz ve kalın saykallı kâğıda siyah ve yaldızlı mürekkeple kenarlara cedvel çizilmiştir. İlk ve son yaprak dışındaki kısımlar 13 satırdan meydana gelmektedir ve her satıra bir beyit yazılmıştır. Her sayfada bulunan yaldızlı çerçeve çift çizgi ile ikiye ayrılmıştır. Metin harekeli, güzel bir nesihle kaleme alınmış; bahis başlıkları sürh ve siyah mürekkeple yazılmıştır. Asıl eser 1b’de başlamaktadır. Ser-levhanın içinde kırmızı mürekkeple “Hâzâ Kitâbu Mevlidi’n-Nebiiyi ‘Aleyhi’s-selâm” başlığı yazılmıştır. Eser 41b’de sona ermektedir. Metnin sonunda istishab kaydı ve kitabın sahibinin duası yer almaktadır.²⁸⁸

3.2. Metin Teşkilinde Dikkat Edilen Hususlar

3.2.1. Transkripsiyonda Gözetilen Durumlar

Metin boyunca başlıkları sürh ve siyah mürekkeple yazıldığı için, metin başlıklarını kalın bir şekilde belirttik.

Metin boyunca varak numaralarını göstermek için köşeli parantez kullanıldı. Vezin gereği metne bizim tarafımızdan eklenen kelimeler yine metin içinde köşeli parantez içinde verildi. Vezin gereği farklı okuduğumuz kelimelerin dipnotta orijinal halleri verildi ve sebebi bildirildi.

Metinde okunamayan ya da doğruluğundan emin olunamayan kelimeler (?) şeklinde gösterildi.

²⁸⁸Ekinci, ss.23-24.

Arapça-Farsça önek ve son eklerin yazımında İsmail Ünver'in “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” makalesine uyuldu.²⁸⁹

3.2.2. Âyet ve Hadis Yazımı

Eserde geçen âyetler dipnotta gösterilmiştir. Sûrenin adı, sûre numarası ve âyet numarası bildirilmiş; gerekli yerlerde âyetin meâli tırnak içinde, italik font ile verilmiştir.

Örneğin: Kur’ân-ı Kerim, Enfâl Sûresi, 8/45 “ *Ey imân edenler! Bir toplulukla karşılaştığınız zaman artık sebat edin ve Allah’ı çok zikredin ki ; böylece felâha eresiniz.*”

²⁸⁹ İsmail Ünver, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Turkish Studies**, Volume 3/6, Fall 2008.

3.2.3. Transkripsiyon Alfabeti

Transkripsiyon Alfabeti

a) Kısa : ا : a, e, ı, i, u, ü ۋ : a, e ی : ı, i او : o, ö, u, ü

b) Uzun : آ : ā ی : ī و : ū

ا	ص
ب	ض
پ	ط
ت	ظ
ث	ع
ج	غ
چ	ف
ح	ق
خ	ك
د	گ
ذ	ل
ر	م
ز	ن
ژ	و
س	ه
ش	ی

MEVLİD'İN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

HÂZÂ KİTÂBU MEVLİDİN NEBİYYİ 'ALEYHİ'S- SELÂM

**Mevlidü'n-Nebî Şalla'llāhu te'ālā 'aleyhi
ve sellem Bismi'llāhi'r- Raḥmāni'r-Raḥim**

1. Allah adın zıkr idüp kıldım şürü'
Tâ bu sözüm nûr ola şem'-i cumû'
2. Allah adın añmayan merd-i kefür
Kanda 'azm itse olur gitdükçe dūr
3. Kim çağırsa şıdķ ile ma'būdına
Yolda kalmaz irişür maķşūdına
4. Sinede nâr-ı ḥarâret gözde yaş
Dilde firķat cānda ḥasret elde taş
5. Adun añup eyledüm ben 'azm-i rāh
Avnüñi sen kıl kılağuz yâ İlāh
6. Gerçi yüz yıl ğayrı sevdāmuz kosaķ
Ağzımız ḥuşk-ı gül-âb ile yusaķ
7. Zıkrüñ hergiz liyâķat bulmazuz
Aduñı añmağa lâyıķ olmazuz
8. Gönderüp bize sa'âdet âyetin
Fezķuru'llāhe²⁹⁰ kesîrân âyetin
9. Eyledüñ nokşānımız 'ayn-ı kemāl
Komađuñ 'acz içre şöyle pāy māl [2a]

²⁹⁰ Kur'ân-ı Kerîm, Enfâl Sûresi, 8/45 “ Ey imân edenler !Bir düşman topluluğuyula karşılaştığınız zaman sebat edin ve Allah'ı çok zikredin ki ;kurtuluşa erebilesiniz.”

10. Biz bu ni‘met şükrine ‘âlemde âh
Kanda kâdir olavuz ey pâdişâh

11. Saña lâyiķ bizde yok şükr-i ‘amel
‘Aczimüz bilmek meger ola bedel

12. *Hâşredeķ söylense bu olmaz tamâm*
Sellimû şallû ‘alâ-ḥayri’l-enâm

Fî- iltimâsi‘d-du‘â teḳabbela’llâhu ḳabûlen ḥasenen

13. Merḥabâ ey ‘âşîḳân-ı Muşt afâ
Nûş idüñ siz şunmışam câm-ı şafâ

14. Gûşuñuz benden yaña dutuñ revân
Kim resûlûñ mevlidin ḳıldum beyân

15. Muḥtaşar ḳıldum muṭ avvel itmedüm
Ėayrılar gitdügi yola gitmedüm

16. Tâ yorılmaya idenler istimâ‘
Virmeye ehl-i dile sözüm şudâ‘

17. Meclis ehlin ser-te-ser mesrûr idem
Şevḳa müstağraḳ idüp pür-nûr idem

18. Ola kim raḥm eyleyüp ehl-i şafâ
İdeler ben ḳullarına bir du‘â

19. Añalar bir Fâtiḥa birle beni
İdeler anuñ şevâbıyla Ėanî

20. Bir faḳîrem bende hergiz yok ‘amel
Olmışumdur şevḳate Ėâyet maḥal

21. Anuñ-içün fikr-i tedbîr eyledüm
Bu kitâbı böyle taḥrîr eyledüm [2b]

22. Kim vesîle ola ‘afv u raḥmete
Armağānum ola yarın ḥazrete
23. Ger kabûl olursa ‘izzetler bulam
Devlete irem sa‘âdetler bulam
24. Umaram makşûduma bulam vuşûl
Ol kapuda ola bu tuhfem kabûl
25. *Ḥaşreḍek söylense bu olmaz tamām*
Sellimû şallû ‘alā-ḥayri’l-enām

Fî-maṭ la’i’l-kitābi’ş-şavāb

26. Gel berü ey ‘andelīb-i hoş-nevā
Gülşen-i cāndan bize ‘arz it şadā
27. Ma‘rifet bāğından it güller niḍar
Şāhbāz ol murğ-ı diller kıl şikār
28. Tatlu dillerle beyān idüp kelām
Dost gülzārın bize vaşf it tamām
29. Gül қоһusından olup mest-i ḥarāb
Gözümüz yaşı ola ‘ayn-ı gül-āb
30. Nice bir bu ızṭırāb u iştiyāk
Niceye deñlü yaқа nār-ı firāk
31. Hem nefes ol baña ey rūḥ-ı revān
Eglene cānum senüñle bir zamān
32. Zikr-i rūḥānī revān eyle bize
Tāze bir mevlid beyān eyle bize
33. Dinleyen ‘āşıqlar itsünler ḥurūş
Eylesünler cümle deryā gibi cūş [3a]
34. Pīrlersun kalemünden cüvān
Mürdeler bulsun sözüñden tāze cān

35. Tâzeler çāk-i giribān eylesün
Gözleri yaşını bārān eylesün

36. ‘ Āşıkuz cānānımızdan vir ḥaber
Kullaruz sult ānımızdan vir ḥaber

37. ‘ Aşka ḥad yok dilde lik yā İlāh
N’eyleyem ben āh kim defter siyāh

38. *Ḥaşredek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū ṣallū ‘alā-ḥayri’l-enām

Fî ṣ- ṣurū‘i bi’l-makṣūdi yesserena’llāhu’llāhi’l-ma‘būd

39. Diñle imdi zehre adlu bir kitāb
Söz beyānında bu yüzden açdı bāb

40. Kim yaratmadın cihānı Zü’l-celāl
Yoğıdı ol genc-i maḥfiden nişān²⁹¹

41. İstedi kim ref ide pinhānlığın
Bildüre kullarına sult ānlığın

42. Kendü nūrından pes ol dem Kirdgār
Muṣṭafā nūrını kıldı āşikār

43. Tā kemālātı ide andan zuhūr
Tā bize nūr-ı hüdā ola o nūr

44. Şoñra ol nūrı görüñ kim n’itdi Ḥak
Cem‘ idüp on kısma taḳsīm itdi Ḥak

45. Kōdı bir kısmın t okuzından tamām
Cümle eşyayı yaratdı ve’s-selām[3b]

²⁹¹ Bu mısradaki kafiye uyumsuzluğu vardır.

46. ‘Arş u ferş ü yir ü gök levh ü kalem
Ay ü gün andan zühûra geldi hem

47. Çün düzildi yirlü yirince cihân
Başladı rakş urmağa heft-âsumân

48. Kâbil oldu kim bulâ Âdem vücûd
Eyleye Mevlâ’sına şükr ü sücûd

49. Pes hemân toprağa emr itdi İlâh
Cân atup emre melekler tutdı râh

50. Söz çoğ ammâ hâşılı bu girdiler²⁹²
Vardılar ol toprağı cem’ itdiler²⁹³

51. Geldi toprağ Hind ü Kuds u Ka’be’den
Emr-i Hak-ıla yaratıldı beden

52. Niçe yıllar yetdi andan geldi rûh
Buldı Âdem ol dem envâ’-ı fütûh

53. Muşt afâ nûrının ol bir hisşesin
Kim yukarda dimiş idün kışşasın

54. İki bölük eyleyüp kākül miðâl
Âdem’ün alnında kodı Zü’l-celâl

55. Birine nûr-ı nübüvvet virdi ad
Birine nûr-ı vilâyet ol cevâd

56. Zeyn idüp ol nûrlarla Âdem’i
Kıldı Âdem’le müzeyyen ‘âlemi

57. ‘İzzet ile secde itdi her melek
‘İzzetün gör kim şonun n’itdi felek

²⁹² Metinde “giderler” şeklindedir. Vezin gereği yukarıdaki şekli tercih edilmiştir.

²⁹³ Metinde “iderler” şeklindedir. Vezin gereği yukarıdaki şekli tercih edilmiştir.

58. *Hâşrede*dek söylense bu olmaz tamām
Sellimū *şallū ‘alā-ḥayri’l-enām* [4a]

Fī-intikālī nūri’l Aḥmedī min-Nebiyyi ile’n-Nebī ‘aleyhi’ş-şalātū ve’s-
selām

59. Ādem’üñ alnında ol nūr-ı şerīf
Niçe yıllar berķ ururđ ol laṭīf

60. Şoñra açup murġ-ı cennet gibi bāl
Cebhe-i Havvā’ya kıldı intikāl

61. Anda daḥı bir zamān idüp zuhūr
Şit’e vardı gitdi Havvā’dan o nūr

62. Vardı andan Nūḥ’a andan soñra hem
Vardı Māmūk(?) alnına t oġduġı dem

63. Bir nebī gelse cihāna yā resūl
Nūr-ı Aḥmed aña eylerdi nüzūl

64. Tā şuña deñlü ki irdi vaķt-i ḥīn
Geldi İbrāhīm’e ol nūr-ı mübīn

65. Bir niçe gün aña ‘arz idüp cemāl
Andan İsmā‘īl’e kıldı intikāl

66. Hâşılı ol nūr idüp seyr ü sülūk
Gezdi peygamberleri bölük bölük

67. Birisinde olmadı hīç üstüvār
Muşṭafā’da eyledi āḥir ķarār

68. Olmadı andan nübüvvet nūrı dūr
İbābit oldı kılmadı artuķ mūrūr

69. Çün nübüvvet hātemidür ol imām
Ümmete nūr-ı nübüvvetdür ḥarām

70. Artuḡ ol nūr inmek olmaz intikāl
‘Āleme artuḡ nebī gelmek muḥāl [4b]

71. Līk luṭ fın gözine kılmışdur ḥasīb
Ümmete nūr-ı vilāyetden nasīb

72. Fahr-ı ‘ālem himmetin tı uṭ up bülend
Ümmetin nūrından itdi behremend

73. Tā ki İsrāfil urınca Şūrını
Kodı bunlara vilāyet nūrını

74. Şimdi oldur ‘āleme virüp ziyā
Şimdi andan muḡtesimdür evliyā

75. Sen daḡı sa‘y it ki devlet bulasın
Maẓhar-ı nūr-ı velāyet olasın

76. *Ḥaşredek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallū ‘alā-ḡayri’l-enām

Fī-beyāni faşlı’n-nebiyyi ve ḡayriyyetihi ümmetihi ve da‘veti’l-enbiyā’

77. Bildünüz min’eydügin peyḡamberün
Nice maḡbül idügin ol serverün

78. Ḥaḡ te‘ālā nice sevmişdür anı
Ümmeti olduḡına şükrün ḡanı

79. Ol gelen mürseller eylerdi du‘ā
Dirleridi bizi ümmet ḡıl aña

80. Kimine virdi murādın ol İlāh
Kimine taḡdīr-i Ḥaḡ açmadı rāh

81. Gördi İncil içre ‘İsā ḡazreti
Ḥaḡ te‘ālā Aḡmed’i sevmiş ḡatı

82. İḡtiyārı ḡalmayup ḡıldı du‘ā

Didi ümmet kıl beni yâ Rab aña [5a]

83. Hıkmetu'llâha muvâfık geldi ol
Ümmeti olmağa buldı göge yol
84. Hem dahı söyler metâda bir kelâm
Cân u dilden dinleyen olur gulâm
85. Kim münâcatında Mūsâ-yı kelîm
Hak te'âlâya didi kim ey 'Alîm
86. Bir hacerden şu virüp baña revân
Menn ü selvâ-yıla kılduñ kâmrân
87. Düşmanum Fir'avn'ı mağlûb eyledüñ
Garķ idüp mel'ûnı mağzûb eyledüñ
88. Benden efdal bir resûlün var mıdur
Bir baña mânend kuluñ var mıdur
89. Yâ bir ümmet var mıdur kim yâ İlâh
Ümmetümden yeg ola ey pâdişâh
90. Hak te'âlâ virdi Mūsâ'ya cevâb
Didi yâ Mūsâ hiç itme ızt ırâb
91. Muşt afâ âhîr zamân peygamberi
Cümle-i peygamberüñ ser-defteri
92. Her ne kim halk eyledümse az u bol
Cümlesinden sevgilidür baña ol
93. Sâ'ir ümmetlerden anuñ ümmeti
Şöyle efdaldür işit o hikmeti
94. Ben halâyıkdan nice a'lâ isem
Eyledür anlardan ol hayrû'l-ümem
95. İşidüp bu sözleri Hak'dan ol Kelîm
'Aciz oldu didi ey Hayy u 'Alîm [5b]

96. Çünkü oldur sevgülü peygamberün
Ümmetinden kıl beni ol serverün

97. Hâzret-i Mûsâ'ya Rabbü'l-'âlemin
Didi sen anlara olmazsın qarîn

98. Anlarun sen göremezsın yüzlerin
Lîk mümkindür işitmek sözlerin

99. Bu sözü diyüp Huda kıldı nidâ
Didi kim yâ ümmetân-ı Muştâfâ

100. Çün bu vech-ile nidâ itdi İlâh
Her ne kim var merd ü zen şâh u sipâh

101. Ana şulbinden kamu açup dehân
Na'ra-i *leb-beyk* ile t oldu cihân

102. İşidüp Mûsâ didi bî-ihtiyâr
Bunlarun yâ Rab ne hûb âvâzı var

103. Didi bağrum cânuma koydı katı
Bunlarun âvâzesinün hâleti

104. Döndi yâ Rab bir dağı eyle nidâ
Bir dağı itdi nidâ geldi şadâ

105. Hâk te'âlâ didi ol dem ümmete
Yarlıgadam müstaḥaksız rahmete

106. Yarlıgadam gelmedin sizden günâh
Rahmet itdüm kılmadın feryâd u âh

107. Kılmadın baña du'â kıldum kabûl
Gönlünüz maḳşûdına bulun vuşûl

108. Pes bu sözden budur aḳlanan ḥaber

Ümmeti olan murādına irer[6a]

109. Ümmeti olabilürseñ iş kolay
Ümmetinden olımazsın vāy vāy

110. Kendü buyurdı ki oldur ümmetüm
Kim seve cānı gibi her sünnetüm

111. Sen kaçarsın sünnetinden dem-be-dem
Lık ümmet hāşşıyam dirsın dedem

112. Vay senüñ gibi yalancı ümmete
Himmetüñ yok ittibā‘-ı sünnete

113. Elde iken zāyi‘ itme furşatı
Bir güher bulduñ ki yokdur ‘illeti

114. *Hāşredək söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallū ‘alā-hayri’l-enām

Fī-beyāni vilāyeti ‘aleyhi’ş-şalātü ve’s-selām

115. Gel berü diñle yine bir hoş kelām
Milk-i cānuñ bula nazmumdan nizām

116. Devr-i Ādem’den berü heft-āsumān
Durmadı çarḥ urdı yā āḥir zamān

117. Bu aralıkda geçüp niçe duhūr
Niçe dürlü hādiḍe itdi zuhūr

118. Niçe peygamber gelüp oldu ‘ayān
Her biri Hakk emrini kıldı beyān

119. Her birisi halkı da‘vet itdiler
Çün ecel yitdi cihāndan gıtdiler

120. Halk-ı ‘ālem gibi mü’min oldılar
Tābi‘ olup Hakk’a cennet buldılar [6b]

121. Kimi tâbî‘ olmayup oldu helāk
Silk-i küfre eylediler insilāk
122. Tâ şuñā deñlü ki faḥr-ı enbiyā
Ḥaḳ te‘ālānuñ ḥabîbi Muştāfā
123. Vaḳt irişdi kim gelüp bu ‘āleme
Raḥmet-i Ḥaḳ ola ibn-i ‘Ādem’e
124. Pes Amîne Ḥatun ol dînü’l-‘Arāb
Ol kerîmü’l-aşl u ol zātü’l-edeb
125. Ḥāmile oldu ḥabîbe nāgehān
Bunuñ üzre geçdi bir niçe zamān
126. Başladı dürlü ‘alāmet olmağa
Leşker-i şeyṭān melāmet olmağa
127. Vaḳt irişdi kim ṭoğa ol meh-liḳā
Ol sa‘ādet āfitābı Muştāfā
128. Ol gice irdi ki taḳdîr-i İlāh
Eyleye milk-i vücûda anı şāh
129. Annesi eydür ki gördüm nāgehān
Götürüldi perde gözümden hemān
130. Gördüm ol dem büsbütün nûr oldu ev
Şandum âteş düşdi andandur ‘alev
131. Olup envār ile etrāfım nehār
Gül gülistān oldu gūyā kim bahār
132. Açılup gökler ḳapısı ol zamān
Ṭoṭṭolu oldu meleklerle cihān
133. Anı gördüm zāhir oldu üç ‘alem
Dikdiler her birini bir yirde hem [7a]

134. Oldı menzil birine Beytü'l-Ḥarām
İkisine mağrib u maşrık maḳām
135. Gök yüzine yaydı bir bölük melek
Ziynet içün bir yeşil sündüs döşek
136. Toldı eṭ rafum ferişte birle ḥūr
Her birinüñ berḳ urur yüzinde nūr
137. Çün bu ḥāletler görindi gözüme
Bir şusuzlık 'arız oldı özüme
138. Şu didüm bir kāse şerbet şundılar
Cānuma cām-ı sa'ādet şundılar
139. Lezzeti şekkerden artuḳ key şovuş
Aklıḡı ḳardan ziyāde miḍli yoḳ
140. Geldi bir aḳ ḳuş ṭutup zīrūmi
Bir ḳanadıyla şıḡadı arḳamı
141. Toḡdı ol sa'ātde ol māḥ-ı münīr
Ḳıldı nūrından ciḥānı müstenīr
142. Toḡdı ol kām-ı şefā'at ol gice
İrdi şan şubḥ-ı sa'ādet ol gice
143. Ol gice açıldı gökler ḳapısı
Ol gice başladı rahmet yapısı
144. Ol gice ṭoḡdı şefi'ü'l-müznibīn
Ol gice envār ile ṭoldı zemīn
145. Ol gice rıdvān ṭonatdı cenneti
Ol gice ṭamu götürdi heybeti
146. Ol gice cümle melekler oldı şād
Ol gice mü'minler oldı ber- murād [7b]

147. Ol gice irdi sa‘adet ümmete
Ol gice ğark oldu ‘âlem rahmete

148. Ol gice ‘âlem şafâlar bağladı
Ol gice şeytân-ı mel‘ûn ağladı

149. Ol gice oldu kilisalar ħarâb
Ol gice kâfirlere indi ‘azâb

150. Ol gice düşdi şanemler yirlere
Yüzleri müşriklerüñ oldu ħare

151. Ol gice küfrüñ düşildi defteri
Ol gice t o ğdı sa‘adet aħteri

152. Bir giceydi ol gice kim tâ ebed
Görmeye miðlini anuñ bir eħad

153. Niçe niçe devr ide bu âsumân
Rûz-ı maħşer ola ħatm ola cihân

154. Âħire ire dühür nâbecâ
Gelmeye hergiz anuñ gibi gice

155. *Ĥaşredek söylense bu olmaz tamâm*
Sellimü şallûa‘lâ-ħayri’l-enâm

Fî-beyâni ba‘zı aħvâlî’n-nebiyyim ħîn-i vilâdetihi

156. Ol mübarek gice kim t o ğdı Resûl
Ümmetine leyletü’l-Ėadr oldu ol

157. Gicelerden leyletü’l-iðneyn idi
Ėâlveş ruhsâr-ı dehre zeyn idi

158. T o ğdu ğı dem aya ğ üzre düşdi şâh
Reşk iderdi yüzine mihr ile mâh [8a]

159. Dönmiş idi kıbleden yaña yüzün

Ḥakk'a teslim eylemiş idi özin

160. Pes götürdi barmağın gör neyledi
Yüz urup Allāh'a secde eyledi

161. Şöyle eydürler ki ol şāh-ı cihān
Ümmete kıldı şefā'at ol zamān

162. Annesi bu hāle kalmışdı t aña
Ḥdmet eyledi melekler her yaña

163. Ḥırlar zeyn eyleyüp ma'rûf ile
Tüzlediler (?) anı bir ak şof ile

164. Sünneti olmuş kesilmiş göbegi
Böyle t oğdı ol beķā mülküñ begi

165. Çün Ḥudā'dan hil'ati *lev-lāk*²⁹⁴ idi
Kān şu yoğ-ıdı teninden pāk idi

166. Görmedi hem anası ağırı vü kān
Olmadı ol gül ķarīn-i ergüvān

167. Yirdi gökde añılup söylendi ol
Didiler kim bu gice t oğdı Resül

168. Muştıladı birbirine her sürüş
Ḥırlar cennetden itdiler ḥurüş

169. Didiler kim geldi dünyāya o şāh
Nice şāh ol sāye-i luṭf-ı İlāh

170. Bilmeyen bilsün ki rahmetdür gelen
Reh-nümā-yı bāğ-ı cennetdür gelen

171. Enbiyā ḥayline şultāndur gelen
Bir melek şüretlü insāndur gelen [8b]

²⁹⁴ Kur'ân-ı Kerim, Enbiyâ Sûresi, 21/7 “ *Ve seni sadece âlemlere rahmet olarak göndermişizdir.* ”

172. Haste gönüller t̄ abībidür gelen
Hak te‘ālānuñ habībidür gelen

173. Turduğıyla fazl-ı hādīdür gelen
Menba‘-ı luṭ f u eyādīdür gelen

174. Çeşmesār-ı bahr-ı ‘irfāndur gelen
Maẓhar-ı āyet-i Kır‘ān’dur gelen

175. Gülşen-i ‘irfāna bülbüldür gelen
‘Andelib-i cānlara güldür gelen

176. Bir cemāl-i ‘ālem-ārādur gelen
‘Āşıka özge temāşādur gelen

177. Gökde bu oldı meleklerde maḳāl
Hem sekiz cennetde söylendi bu ḥāl

178. Öyle şehre düşdi bu āvāzeler
Toṭṭolu oldı der ü dervāzeler

179. Didiler ümmet olandır baḥtiyār
Ümmetin yakmaz bunuñ maḥşerde nār

180. Baḥtludur ol ki ola [ol] ümmeti
Şübhesüz yarın bulur [ol] cenneti

181. Ümmet ol ümmet ki cennet bulasın
Tañrı dergāhında maḳbül olasın

182. *Hāşredēk söylense bu olmaz tamām*
Sellimū ṣallū ‘alā-ḥayri’l-enām

Fī-beyāni ziyāreti’l-melā’iki ve’l-ḥūrī vü ğayrihimā

183. Çün işitdi yir gök ehlinüñ çoğı
Kim muḳarrer oldı şāhuñ t̄ oğduğı [9a]

184. Hür u insân u melek çün bildiler
Geldiler bir bir ziyâret kıldılar
185. Ayağı t oprağına yüz urdılar
Gözlerinüñ nûrını arturdılar
186. Hüriler hep geldi hem cümle melek
Yedi kat gökden öte tâ ‘arşa dek
187. Hâk te‘âlâdan icâzet aldılar
Seyr idüp hüsne hayrân kaldılar
188. Gördiler kim güller olmuş lâle-reng
İki kaşlar ya vü kirpikler hadeng
189. Sürmelenmiş ol iki çeşm-i siyâh
Didiler olmuş bu taht-ı hüsne şâh
190. Şem‘-i kâfûrî ider levnine reşk
Dâ‘imâ yanup döker gözinden eşk
191. Leblerinden goncalar eyler hicâb
Gül yañağından utanur âfitâb
192. Şan feşâhât levhasında ol dehân
Sürh ile bir nokt adur güyâ hemân
193. Kadd ü bâlâ vü tenâsüb bî- bedel
Câna beñzer cismi her biri güzel
194. Cezbe-i Hâk anı şîrîn eylemiş
Tudağıyla verd ü nesrîn eylemiş
195. Muttaşıl geldi melekler t urmadı
Lîk anı kör olanlar görmedi
196. Çevre alup ol nebiler ekmelin
Kimi öpdî ayağın kimi elin [9b]

197. Āferīn itdi gelüp gören yüzün
Öpdiler āhīr nefes iki gözin
198. Didiler hergiz senün gibi oğul
Gelmedi gelmez cihāna yā Resūl
199. Pes anı ışmarlayup Mevlā'sına
Hıriler 'azm eyledi me'vāsına
200. Her melek dağı idüp şāha du'ā
Döndi 'azm itdi maḳāmından yaña

201. *Hāşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallū alā-ḥayri'l-enām

Fī-zıkrı mevti'l-ebeveyni ve beḳā'ihı yetīmen

202. Çün şadefden çıkdı ol dürr-i necef
Bulmağa başladı gün günden şeref
203. Beslemekde oldı dā'im annesi
Oldı şen anuñla 'izzethānesi
204. Altı [yıl]lık²⁹⁵ olıcaḳ ol bī-miḍāl
Annesi kıldı cihāndan irtihāl
205. Gitdi anne ḳaldı [ol] dürr-i yetīm
Kıymet-i dürr-i yetīm olur 'azīm
206. Bir zamān oldı Ḥalīme dāyesi
Aña düşdi ol sa'ādet sāyesi
207. Hāşılı bu gerçi çokdur ḳāl u ḳıl
Besledi ol dağı niçe ay u yıl
208. Altı yaşa irdügi dem ol ḥabīb
Annesi[ne] dağı mevt oldı ḳarīb [10a]

²⁹⁵ Metinde “aylık”şeklindedir.

209. H̱asta olup bī-mecāl oldu atı
öyle kim almadı hergiz āatı
210. Cānı asret āteinden acıdı
Mu afā'mı aıruñ gelsün didi
211. Gelsün ol sevdüğüm [ol] oqlancuğum
Ol gözümüñ nūrı ol varum yoğum
212. Ol benüm yolına cānlar virdüğüm
Valına 'ömrümde bir kez irdüğüm
213. Ol göñül gülzārınuñ cāndan güli
Ol nübüvvet güleninüñ bülbüli
214. Toprağum tozıtmadın ölüm yili
Tiz irisün baña 'ömrüm aılı
215. Pes getürdiler abibi yanına
Āb-ı ayvān adılar an cānına
216. Öpdi udı yüzine sürdi yüzün
Kendüden geçdi yine derdi özin
217. Āh idüben gözlerinden dökdi ya
Gözleri yaından ılandı firā
218. Didi kim tiz irdi baña āh ecel
Böyle imi āh tadīr-i ezel
219. Tiz ayırdı n'eyleyem ölüm beni
Oamağā  oymadum ānum seni
220. Ben umardum kim seni ultān görem
ullar üzre ramet-i Ramān görem
221. N'eyleyem āir naībüm olmadı
Vay-i Rabbānī  abībüm olmadı [10b]

222. Çün bu mîkdâr idi vaşluñdan naşib
Elvedâ‘ ey gözlerüm nûrı ḥabîb

223. Böyle didi daḥı yumdı gözini
‘Âlem-i ‘uḳbāya tı utdı yüzini

224. Cānını ol demde teslim itdi ol
Anadan daḥı yetim oldı Resûl

225. Kıdretin izhâr için Ḥayy u ‘Alîm
Kıldı ‘âlem fahrını ol yetim

226. Şoñra irgürdi nübüvvet gencine
Devlet-i ‘izz ü sa‘âdet gencine

227. Añlamaz bu ḥikmeti illâ hemân
Mazḥar-ı ‘irfân olan rabbāniyân

228. *Ḥaşre dek söylense bu olmaz tamâm*
Sellimü şallû ‘alâ-ḥayri’l-enâm

en-Nebiyyü ‘aleyhi’ş-şalatü ve’s-selâm

229. Çün yidi yaşına irdi Muştâfâ
Buldı şâh-ı ma‘rifet neşv ü nemâ

230. Kıdd u kâmet bağladı oldı bülend
Şaldı gisû ger emîrâne kemend

231. Ḥisn-i ḥulkı oldı gün günden ziyâd
Ḥalk içinde oldı dizâri murâd

232. Tutdı şöhrat şehir içinde gün gibi
Ḥaşmıñ yüzü karardı dün gibi

233. Ad-ıla meşhûr olup düşdi dile
‘Âlemi tı oldurdu irhâşâtına[11a]

234. On yaşında oldı ayuñ pâresi

Ay u gün oldu anuñ âvâresi

235. Çün yigirmi yaşı irdi Muşt afâ
Buldı ‘âlem yüzi nûrından şafâ

236. Kesb-i dünyâya dürişmezdi Resûl
Eylemezdi bu fenâ milki kabûl

237. Anuñ içün halk olınmışken cihân
İltifât itmezdi aña bir zamân

238. Zıkr iderdi dâ’imâ ma’bûdını
Virmez idi nefsinüñ maqşûdını

239. Sevmiş idi Rabbisin hâdden birün
Tolmuş idi ‘ışk-ı Hâk ile derün

240. Almış idi içini taşıyı ‘ışk
Akudırdı gözleri yaşını ‘ışk

241. Hâk te’âlâya niyâzı çoğ-ıdı
Mâsivâyâ meyli aşlâ yog-ıdı

242. Anuñ içün oldu sultân-ı cihân
Anuñ içün oldu fahr-ı ins ü cân

243. Yumış-ıdı bu cihândan gözini
Ağzına almazdı dünyâ sözünü

244. Nuşretü’llâh olmuş iken yâr aña
Fakr ile fahr idi dâ’im kâr aña²⁹⁶

245. Kara mankur olsa ger kalbün senüñ
Kîmyâsıdur bilürseñ fakr anuñ

246. Ol kemâlin artururdu fakr ile
Sen ki nokşân ehlişün hâlün bile [11b]

²⁹⁶ Bu mısradaki Hz. Peygamber’in “el-Fakru fahrî” “*Fakirlik övüncümdür.*” Anlamındaki hadisine telmih vardır.

247. Bu arada ba'zı merd-i bî- başār
Muşt'afâ'nun fakrın añmadan kaçār

248. Böyle eydür kim sözün şādık degül
İntisāb-ı fakr aña lāyık degül

249. Lîk kendinün sözidür bî- debāt
'Âkıl olan aña itmez iltifāt

250. Müdde'idür gāfil u bīgānedür
Ṭab'ı gör ıssı yahūdīyānedür

251. Meyli olmağın bu fāniden yaña
Bir büyük nesne gelür dünyā aña

252. Yoḥsa va'llāhi tefahḥur ḥil'ati
Muşt'afâ'nun zīnetidür zīneti

253. Ger bülend ise senün de himmetün
Māluñ infāk it azalsun miḥnetün

254. Kādir oldığını aşḥāb-ı güzin
Virdiler Ḥak yolına ey pāk-ı dīn

255. *Ḥaşredeki söylense bu olmaz tamām*
Sellimū ṣallū 'alā-ḥayri'l-enām

Fî-tezevvücihi 'aleyhi's-selām Ḥadice radiya'llāhu 'anhā

256. Geçdi bir kaç yıl daḥı ḥayrū'l-beşer
Zühd ü taḳvā içre oldu nām- ver

257. Muşt'aşıl ṭā'at kılurdi şevk ile
İrdi yaşı pes yigirmi beş yıla

258. Gerçi zātında şerīf idi neseb
Ehl-i fakr idi velī ol zü'l-ḥaseb [12a]

259. Kesb-i māla eylemezdi ilt ifāt

Ḥaşıl itmişdi tevekkülde ḡebāt

260. Tutmış idi yüzini Ḥaḳ'dan yaña
Zerrece gelmezdi bu dünyā aña

261. Gice gündüz zıkr iderdi muṭṭaşıl
Hiç ibādetden degüldür munfaşıl

262. Mekke'de var idi bir ḡatun kişi
Ḥayr u iḡsān idi her dā'im işi

263. Var-ıdı hem mālī anuñ bī-şümār
Şehr eṡrāfindan idi ol nigār

264. Ger dir iseñ kimdür ol adı nedür
Zevce-i Aḡmed Ḥadice anadur

265. Muṡṡafā'nuñ ḡavmine ṡalup ḡaber
Kārbānum var didi Şām'a gider

266. Gelsün eylerse benüm sözüm ḡabül
Ḳāfile sālār olsun ol Resül

267. Bu vilāyetde o sultān-ı mübīn
İşidürem añılur ḡāyet emīn

268. Gönderüñ kim gelsün ol māh-ı münīr
Kārbānum ḡalkına olsun emīr

269. Ḥaşıl olursa eger kim bu ḡaraż
Cānum üzre eylemem biñ biñ 'ivaz

270. Didiler sözin Ḥadice ananuñ
Göñli oldu gitmege cānānenüñ

271. Pes Ḥadice eyleyüp şükr ü sipās
Bir de gönderdi bir ḡonca libās [12b]

272. Ol libāsı geydi [vü] bindi hemān
Oldı Şām'a kārbānıyla revān

273. Şām'a karşı ol meh eylerken sefer
Yolları uğradı bir deyre meger
274. Varup ol deyrün yanında kondılar
Dinlenüp bir dem t'a'āme şundılar
275. Her yaña kim Muşt afā olsa revān
Bir bulut aña olırdı pāsbān
276. Başı üzre cem' olup t ururdu ol
Tursa t urur yürise yürirdi ol
277. Deyr içinde gördi bir rāhib buni
Muşt afā'dan cānibe t utdı yōni
278. Kalmayup şabra mecāli yürirdi
Gözlerini eşk-i hasret bürirdi
279. Bulut görüp şems-i münir
Sür'at-ıla vardı ol merd-i başir
280. Düşdi şahuñ ayağına ağladı
Şaçdı âteşler yürekler t ağladı
281. Didi sen 'ālemlere t olsañ gerek
Enbiyānuñ hātemi olsañ gerek
282. Bu 'alāmet kim saña olmuş qarın
Gördüm İncil içre anı ben yakın
283. Çok zamāndur kim ben isterdüm seni
Hakk'a çok şükr olsun ırgürdi beni
284. Cān u gönülden kuluñam kılma red
Himmet eyle baña sultānum meded [13a]
285. Böyle didi dahı da'vet eyledi
Kārbān ehlin ziyāfet eyledi

286. Anda yatup ol gice şāh-ı cihān
Ertesi andan göçüp oldu revān
287. Yüridiler Şām'a bulunca vuşūl
Çözdiler anda metā' ı az u bol
288. Halk üşüp bunların itdi ibtiyā'
Bî- nihāyet fā'ide itdi metā'
289. Bî- kuşur esbābı şatup gitdiler
Mekke'den yaña teveccüh itdiler
290. Yüridiler cā-be-cā idüp nüzūl
Geldi bir gün Mekke'ye irişdi yol
291. İşşısın gördi Hādice oldu şād
Muştāfā'ya sevgüsü oldu ziyād
292. 'Āşık olmışdı aña evveldeñ ol
'İşk anuñ kalbine kılmışdı hūlūl
293. Bu idi gönlünde kim devlet bula
Ol ḥabībūñ ehl-i beytinden ola
294. Zāhir itmezdi velī sırdan eğer
Kimseye virmezdi rāzından ḥaber
295. Tā şol eyyām oldu kim ḳavm-i Resūl
Didi ger varup ey pūr-uşūl²⁹⁷
296. Şol 'ivāz kim eyledük ikrār anı
Vir ki ister Aḥmed-i muḥtārını
297. Hācımız vardur buyur ey ḥoş-nihād
Ol cüvān- baḥtı evermekdür murād[13b]
298. İşidüp anı Hādice kıldı cūş

²⁹⁷ Bu beyitte vezin aksamaktadır.

Āteş-i ‘ışk itdi qalbinde huruş

299. İhtiyârı kalmayup pes didi ol
Söyleñüz aña beni kılsun qabûl

300. Şandılar ol dem Hâce itdi lâğ
Kavm-i Ahmed didiler kim kıl ferâğ

301. Senden ummazduk bunun gibi maqâl
Lâğa almak Ahmed’i gâyet vebâl

302. N’ola şimdi fakrı var ise anuñ
Nesl-i eşrafı degül mi Mekke’nüñ

303. Didi anlara Hâce ol zamân
Tañrı haqqı sözümi şanmañ yalan

304. Ger qabûl eylerse gerçek yâriyem
Ben anuñ cân-ile hizmetkâriyem

305. Mâlumi aña bağışlarum kamu
Tek qabûl itsün beni ol mâh-rû

306. Muşt afâ’ya virdiler bir bir haber
Cân ile kıldı qabûl ol mu‘teber

307. Evlenüp pes anı aldı ol emîn
Zî-şeref kim aldı ümmü’l-mü’minîn

308. *Hâşredек söylense bu olmaz tamâm*
Sellimû şallû ‘alâ-hayri’l-enâm

Fî-beyâni halveti’n-Nebiyi ‘aleyhi’s- selâm ve ibtidâi nüzûli’l-meleki

309. Dahı andan şoñra ol şâh- ı cihân
N’eyledi benden işit bir bir ‘ayân [14a]

310. Nice yıllar Haqq’a t â‘at eyledi

Gice gündüz ‘ibâdet eyledi²⁹⁸

311. Geldi yaşı oldu kırkına yakın
Vaqt irişdi kim gele vahy-i mübîn

312. Buñda zıkr eyler Buḥārī bir ḥadīḥ
Kim inanmazsa aña olur ḥabīḥ

313. ‘Ā’iše böyle rivāyet eyledi
Aḥmed’ün ḥālin ḥikāyet eyledi

314. Didi kim gelmezden evvel Cebre’ıl
Düşde vahy eylerdi ol şāh-ı celīl

315. Gördügi düşler gice anuñ hemān
İrtesi gün gibi olurdu ‘ayān

316. Şoñra sevdürdi aña Ḥaḳ ḥalveti
Ḥalveti-ile buldı Ḥaḳḳ’a ḳurbeti

317. Şehre yakın bir mağāra var idi
Ol mağāra bir mübārek ġār idi

318. Alup evden ekmegin şuyun Resūl
Pes varup ol ġāra eylerdi duḥūl²⁹⁹

319. Ḥalvet içün anda idüp niyyeti
Gice eyler [dâ’im ol] ṭā’ati

320. ‘Ādeti bu idi dâ’im serverün
Ol nebiler serveri peyġamberün

321. Ḥalvetinde otururken bir gün ol
Aña gökden bir melek kıldı nüzūl

²⁹⁸ Bu beyitte vezin aksamaktadır.

²⁹⁹ Metinde pes gündüz varup ol ġārā eylerdi duḥūl şeklindedir. Vezin gereği yukarıdaki şekilde okunmuştur.

322. Bir yeşil kürsîde oturmuş melek
Türur ol kürsî havâda tütme şek [14b]
323. Girmiş âdem şüretine Cebre'îl
Böyle eyitmiş aña meger celîl
324. Muşt afâ'ya geldi Cibrîl ol zamân
Virdi *İkrâ*³⁰⁰ âyetini ol zamân
325. Olup andan şoñra her işde delîl
Muşt aşıl indi pey-a-pey Cebre'îl
326. Şoñı irdi hâlvetüñ devletlere
Cân fedâ anuñ gibi hâlvetlere
327. Hâlvetüñ gör âhîrinde salveti
Sevmeyen kimdür cihânda hâlveti
328. Hâlvet ile buldı maqşûdın nebî
Hâlvet ehlin sevmeyendür key ğabî
329. N'ola peygâamberlik olunsa naşîb
Cân murâdı vardur anda ey lebîb
330. Hâlvet itmek olsa her kimüñ işi
Hâkķ'a irer ol be-hey ğâfil kişi
331. Hâlvete gir zîkr-i Hâkķ'a kıl şürü'
Saña nûr-ı ma'rifet kılsun tûlû'
332. Ma'rifetsüzler yürür hayvân-miðâl
Hâk bu kim hayvân degül *belhum âda*³⁰¹
333. *Hâşre dek söylense bu olmaz tamâm*
Sellimû şallû a'lâ-hayri'l-enâm

³⁰⁰ Kur'ân-ı Kerim, Alak Sûresi, 96/1 “Yaratan Rabbinin adıyla oku”

³⁰¹ Kur'ân-ı Keim, Arâf Sûresi 7/179 “Hatta onlar daha da sapıktır.”

Fî- beyâni şürû'ihî'm fi'd da'veti bî- emri'llâhi te'âlâ

334. Pes habîbe oldu emr andan gide
Vara halkı dînine da'vet ide [15a]

335. Eyleye ol gârdan şehre nüzûl
Hak te'âlânın Resûl'i ola ol

336. Kıldı da'vâ-yı nübüvvet ol emîr
Mu'cizâtı oldu gün günden münîr

337. İttiba' iden aña buldı na'îm
Uymayanlar oldılar ehl-i cahîm

338. Eyledi da'vet [ol] on yıl Ka'be'de
Kıldı müşrikler ziyâde 'arbede

339. Çekdügince nûr-ı Kur'an'ın 'alem
Kâfirün küfrin bakardı nâr-ı gam

340. Virmek için dîn-i İslâm'a debât
Gösterürdi dürlü dürlü mu'cizât

341. Tutdı hep müşrikler aña ba'zı kîn
Cümleden artuğ Ebû Cehl-i la'în

342. Cem' iderdi ehl-i şirki yanına
Kaşd iderdi ol şerîfün kanına

343. Çün mu'în idi aña Hak nuşreti
Bulamazdı anlar aña furşatı

344. Dîn-i İslâm itdi gün günden zuhûr
İrdi eşnâm ehline gâyet fûtûr

345. Çok kişi imâna geldi her taraf
Şehr içinde oldu mü'minler şeref

346. Toldı aşhâbıla eṭ rāf-ı Resûl
İtdi küfrün kevkebi naḥsı ufûl

347. Gün geçirmezdi gelürdi Cebre'îl
Ögredürdi Hakk ḥabîbine delîl [15b]

348. Cem' idüp yanına aşhâbın ḥabîb
Eyler idi anlara va'z-ı 'acîb

349. Cennet evşâfın cehennem ḥâlini
Rûz-ı mahşerde şırâṭ aḥvâlini

350. Söyledükçe ol ḥabîb-i pâk-bâz
Artururdi âhın aşhâb-ı niyâz

351. Bu ṭarîḳ üzre ṭutar idi ḍebât
Böyle idi farz olunmadın şalât

352. Gice gündüz hây u hûy u şevḳ u zevḳ
Âh u vâhıla ṭ olardı taḥt u fevḳ

353. Da'vet itdi şonra mi'râca celîl
Geldi aña Cebre'îl oldu delîl

354. Anda görindi Hüdâ peygambere
Anda emr oldu namâz ol servere

355. *Hâşre dek söylense bu olmaz tamâm*
Sellimû şallû 'alâ-ḥayri'l-enâm

Fî- beyâni mi'râcihi emri şalâvatu'llâhu 'aleyhi ve's-selâmu

356. Âfitâb-ı naḳl açup yüzden niḳâb
Yine şark-ı ma'rifetden şaldı tâb

357. İster anı kim cihân pür-nûr ola
Dilleri mü'minlerün mesrûr ola

358. Ma'ni yüzinden niḳâbı ref' ide
Cân gözinden ḡıll u ḡıṣṣı def' ide

359. Zâhir ola bu kelâm-ı cân-fezâ
Kim ne yüzden gördi Rabb'ın Muşt'afâ [16a]
360. Nice mi'râc itdi ol hayrû'l-beşer
Yidi kat gökden nice kıldı güzêr
361. Eylemişlerdür müfessirler beyân
Mü'miniseñ t utma sözümde gümân
362. Lîk kılmışlar burada ihtilâf
İhtilâfin anlaruñ şanma güzâf
363. Kimisi böyle dimişdür kim bu kâr
Düşde oldı kimi eydür âşikâr
364. Bunda söz çokdur velî budur şahîh
Var me'âlümde buna nakl-i şarîh
365. Kim iki kez oldı mi'râc-ı Resûl
'Âkıl olan bu sözi eyler kabûl
366. Biri düşde oldı biri âşikâr
Diñle kim zîkr eyleyem bi'l-ihtişâr
367. Düşde olanın demek lâzım degül
Vaşf-ı gülden zâhir olur bûy-ı gül
368. Uyanıklıkda olan mi'râcî ben
Nazma çekdüm nitekim dürr-i 'aden
369. Diñle imdi bir gice ol bedr-i tām
Kıldı yatsuyı Harem'de ve's-selām
370. Gitdi halk ol anda kaldı ol gice
Pes Hudâ Cibrîl'i şaldı ol gice
371. Didi var cennetden alup bir Burâk
Benden irgür Muşt'afâ'ya iştiyâk

372. Bindür aña ol cihānda varumı
Al getür görsün benüm didārumı [16b]

373. Cennete ‘azm itdi Cebrā’ıl hemān
Tā Burāk ilte ḥabībe ol zamān

374. Gördi cennet çayırında Cebrē’ıl
Kim Burāk’uñ ḥaddi yok ḥ’ān-ı cemil

375. Gözleri kara ‘Arabca sözleri
Ādemī şekline beñzer yüzleri

376. Her birinüñ cebhesinde āşikār
Müntakış olmış Muḥammed ismi var

377. Her biri otlar gezer cennetde şād
Cennet otlağ anlara Kevder şuvād

378. Lık anlaruñ içinde bir semend
Eglemiş geçmiş be-ğāyet derdmend

379. Ḥayret almış ‘aqlını ağlar müdām
Şöyle kim olmış yimek içmek ḥarām

380. Cennetüñ otlarına itmez nazār
Āb-ı Kevder’den yaña kılmaz güzer

381. Gördi Cebrīl vardı anuñ yanına
Āb-ı vuşlat şaçdı yanmış cānına

382. Didi aña n’oldı saña ey Burāk
Ne sebebeden böyle eylersin firāk

383. Ğayrı yoldaşuñ sürer zevk u şafā
Saña n’oldı āh idersin dā’imā

384. Didi Cebrā’ıl’e ol dem ol Burāk
Kim benüm cānumda var bir iştiyāk

385. Niçe biñ yıldır işitdüm bir nidā
Baña ol demden Һarām oldu ğıdā [17a]

386. Yā Muḥammed didiler bir kez hemān
Cānuma kār itdi ol ad ol zamān

387. Çağıran kimdür egerçi bilmedüm
Gözümün yaşın o demden silmedüm

388. ‘Āşık oldum āh aduñ ıssına
İşidem mi ol nidāyı ben yine

389. Gerçi cennetdür maḳāmum meskenüm
Çekdüğüm nār-ı cehennemdür benüm

390. Pes didi Cibril aña kim ey Burāk
Muştuluk kim āḫire irdi firāk

391. Bu gice oldu müyesser ḫācetün
Bu gice ref ‘ oldu cümle miḫnetün

392. Gel berü gel ber-murād ol bu gice
Gel berü maḳşūduñı bul bu gice

393. İrdi çün sem‘-i Burāk’a [bu] ḫaber
Kalmadı bir zerre za‘findan eğer

394. Cān bıraḳdı cismine şevḳ-ı vişāl
Yirine geldi yine ḫüsn ü cemāl³⁰²

395. Ol Burāk’a virdi zīnet Cebre’ıl
Cümlesinden eyledi anı cemil

396. Bir kıızıl yāḳūt eyer urdı revān
Başına hem bir zümürüdden uyan

³⁰² Bu mısra sonunda “kemāl” ve “cemāl” kelimeleri birlikte kullanılmıştır. Yukarıdaki şekli vezin gereği kullanılmıştır.

397. Pes Burāk'ı alup ol dem Cebre'il
Muşt'afā'dan cānibe t'utdı sebīl
398. Vardı didi Muşt'afā'ya ey hümām
Hāk te'ālā eyledi saña selām [17b]
399. Didi kim binsün Burāk iltün aña
Bu gice mi'rāca gelsün Muşt'afā
400. Tırdı şevk-ıla yirinden ol güzīn
Tāze ābdest almağa t'utdı yüzīn
401. Çekdi Cibrīl ol Burāk'ı bindi şāh
Zıkr idüp Allāh'a kıldı 'azm-i rāh
402. Bindi bismi'llāh -ile oldu revān
Geldi kırsa irdi ol demde hemān
403. Enbiyā ervāhı karşı geldiler
'İzzet ile yoldan anı aldılar
404. Kıds'e irdiler idüp Hāk' a niyāz
Kıldılar anda iki rek'at namāz
405. Pes Resūl andan göge oldu revān
Kıpusı açıldı girdiler hemān
406. Cümle gök ehli idüp 'izzet aña
Didiler iy şāh-ı 'ālem merhabā
407. 'İzzet ise ancak olur ey habīb
Zi-sa'ādet kim saña olmuş naşīb
408. Yidi kat gögi bu resme itdi seyr
Her birinde gördi dürlü dürlü hayr
409. Her birinde itdiler ikrām aña
Didiler in'ām-ı Hāk'dur bu saña

410. Gördi her bir gökde hem ol şehsüvār
Enbiyādan bir nebî ʔ utmış ʔarār

411. Ādem'e evvelki gök olmuş maḳām
Geçdi yanından virüp aña selām [18a]

412. Olmuş idi hem ikinci āsumān
Ḥazret-i 'Īsā vü Yahyā'ya mekān

413. Yūsuf'a kıldı üçincide naẓar
Kıldı dördincide İdrīs'e güẓer

414. Gördi Hārūn'ı beşinci gökde ol
Uğradı altıncıda Mūsā'ya yol

415. Çün yidinci ʔat göge kıldı vülūc
Gördi İbrāhīm aña kılmış 'urūc

416. Gördi bir bir anları ḥayrū'l-enām
Her birine ʔordı anlaruñ selām

417. Eyleyüp 'izzet selāmın aldılar
Her biri bu sırra ḥayrān ʔaldılar

418. Uğradı nice melekler üzre rāh
Çok 'acā'ib gördi her bir gökde şāh

419. Geçdi andan Sidre'ye vardı Resūl
Cebre'il'i anda ʔoyup ʔ utdı yol

420. 'Arş u kürsī geçdi vardı ḥazrete
Vāşıl oldu tā maḳām-ı ʔurbete

421. Bezm-i ünse irişüp nūş ide cām
Ümmeti ḥaḳḳında kıldı ihtimām

422. Naḳl olunmışdur ki varduḳda ḥabīb
Luṭ f ile didi aña Ḥayy u Mücīb

423. Ne getürdüñ baña ey şāh-ı cihān
Tapuma senden gerekdür armağān
424. Didi ol demde Hūdā'ya Muştāfā
Kim benüm bir armağānum var saña [18b]
425. Armağāndur kim eger miðlin anuñ
Arasañ yokdur hazīnende senüñ
426. Didi ol dem Muştāfā'ya [ol] 'Alīm
Söyledüğüñ söz senüñ ġāyet 'azīm
427. Ol ne nesne ola ey bedr-i münir
Olmaya aña hazīnemde nazir
428. Didi Ahmed ey Hūdā-yı ins ü cān
Tapuña yokluk getürdüm armağān
429. Hāk te'ālā didi kim kıldum kabül
Vākı'ā yokdur hazīnem içre ol
430. Gösterüp çün kim tevāzu' tapuma
Armağān yokluk getürdüñ kapuma
431. Yokluğuñu eyleyem 'ayn-ı vücūd
Cümle mevcūda virem senden şühūd
432. Enbiyā'ya nūruñı bürhān idem
Ümmetüñ ümmetlere sultān idem
433. İki 'ālemde güzīn idem seni
Kaşr-ı 'izzetde mekīn idem seni
434. Ol gice söyleşdi ol hayru'l-enām
Hazret-i Hakk-ıla tokşan biñ kelām
435. Āhirü'l-emr oldu her hācet kabül

Menziline ‘azm ider oldu Resûl

436. Hâk te‘âlâ didi kim yâ Muşt afâ
Bir murâduñ var ki añmaduñ baña

437. Varıcağ bundan eyâ şah-ı cihân
Ümmetüñ ister muḳarrer armağân [19a]

438. Pes namâzı armağân it anlara
Kim kılursa ğarḳ idem iḥsânlara

439. Gör namâzı kanda buldı Muşt afâ
Nereden almış getürmişdür saña

440. Başuña ol nûrdan bir tâcdur
Armağân-ı leyletü’l-mi‘râcdur

441. Vây aña kim bilmez anuñ ḳadrini
Men‘ ider nûr-ı hüdâdan şadrını

442. Pes kılup Hâk armağânını ḳabûl
Geldi menzilgâhına irdi Resûl

443. İrtesi aşḫâbına virdi ḥaber
Her birisi ḳutlu olsun didiler

444. Niceler diyüp degüldür bu şahîḥ
Kâfir oldılar zihî cehl-i ḳabîḥ

445. Mü’mini ayırmağa küffârdan
Ḳıldı mi‘râcî meḥekk ol zü’l-minen

446. *Hâşredek söylense bu olmaz tamām*
Sellimü şallü ‘alâ-ḥayri’l-enām

Fî- beyâni iltimâsi aşḫâbihi emen yed‘u a’le’l-müşrikîn

447. Ol gice bulup murâdına vuşûl
Varduğundan şoñra mi‘râca Resûl

448. Mekke'de bir yıl muķīm oldu yine
Mu'cizātı 'ālemi t oldu yine
449. Tırdı bir yıl daķı 'avķ kıldı ol
Şöhreti tıtdı cihānı 'arz u t ul [19b]
450. Elli üç yaşına irdi Muşt afā
Şan kulūba olmış idi kehrübā
451. Kılmaķa ħalkı cehennemden emīn
Cehd iderdi *rahmeten li'l-'ālemīn*³⁰³
452. Böyle takrīr itmiş idi lā-yenām
Kim Medīne ola ol şāha maķām
453. Çün irişdi vaķt-i hicret gör 'aceb
Nice feyz oldu müsebbibden sebep
454. Düşmen oldu cümle müşrikler aña
Zemme āġāz eylediler her yaña
455. Azı-dı mü'minler añlar çoġ-ıdı
Şöyle kim hiç ħadd ü ħaşrı yoġ-ıdı
456. Şol kadar itdiler aşĥāba ezā
Her birinüñ cānına geçdi cezā
457. Didiler mü'minler olup müctemī'
Bunlaruñ bu şerri olmaz mündeфі'
458. Bunlaruñ şerrine olmaz intihā
Gelmeyince bunlara Ĥaķ'dan belā
459. Çāresi budur gelüñ kim varalum
Ol nebīler şāhına yalvaralum
460. Eyleyüp tā kim du'ā-yı müstecāb
Nāzil ola bunlara gökden 'azāb

³⁰³ Kur'ân- Kerim, Enbiyâ Sûresi, 21/107 “ *Ve seni sadece âlemlere rahmet olarak göndermişizdir.*”

461. Ola bunlara havāle şol belā
Kim olaydı ‘Ād kavmi mübtelā
462. Eyleye bunları ol renc-i ‘akīm
Pāre pāre rīze rīze nīm-e-nīm [20a]
463. Pes burayı muhkem idüp t urdılar
Vardılar ol hāzrete yüz urdılar
464. Didiler kim ey bizüm sultānımız
İşbu derde dahı hem dermānımız
465. Kıldı müşrikler bize gāyet cefā
Luṭf idüp kıl anlara bir bed-du‘ā
466. Bed-du‘ā kıl bunlara olsun helāk
Şerlerinden yir yüzini eyle pāk
467. Tā ‘ibādet içre lezzet bulavuz
Zikrimüzde fāriḡu’l-bāl olavuz
468. Döndi ol şāh-ı şefik idüp hitāb
Gör ne yüzden virdi aşhāba cevāb
469. Didi ben ol semte başmazam ayak
Kim beni rahmet diyü gönderdi Hāk
470. Rahmet iken ben olayım mı ‘azāb
Zulmete bā’id olur mı āfitāb
471. İsteyen şoñ demde vuşlat devletin
N’ola evvel görse hicrān şiddetin
472. Bir kişi olmağa yār-ı Muştāfā
Çok degüldür çekse bu deñlü cefā
473. Bunların cāhilligindendür bu hāl
İrte bir gün dahı olur [ol] hayāl

474. Bunlar için gelmişem dünyāya ben
Bunlar için rāzıyam ğavġāya ben

475. Bunlar için bulmuşam ‘izz ü ‘alā
Bunların ıslāhıdur maṭlab baña [20b]

476. Her birisi umaram imān bula
Hak te‘ālāya yarar kullar ola

477. Kanı bunlardan değil midür ‘Ömer
İçinüzde var mı anuñ gibi er

478. Enbiyā kim bizden öndiñ geldiler
Hak-ıçün cān u cigerler deldiler

479. Kimisin kāfirler iki biçdiler
Kiminün taş-ıla kanın içdiler

480. Hak te‘ālā kimine virdi zafer
Eylediler şabr-ile zehri şeker

481. Şabr idüp siz dañ olun merd-i rāh
Görelüm ne gösterür emr-i İlāh

482. Bu söz ile hep tesellî eyledi
Büy-ı şefkatden tecellî eyledi

483. Bundan anla şefkatini ümmete
Ümmeti kurbān ola ol şefkate

484. Kāfire böyle idicek ol refi‘
Olmaya mı ümmete yarın şefi‘

485. *Hāşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallū ‘alā-ḥayri’l-enām

Fî- beyāni tesliyeti’l-aşhāb ve hicreti ‘aleyhi’s-selām

486. Pes şaḥābe bir zamān kıldı sükūn
Her ne Ḥaḳ' dan gelse virdiler boyun
487. Muṭ ṭ aşıḷ müşrikler itdiler 'azāb
Gİtdükçe artar oldu ırṭ ırāb [21a]
488. Ḥaḳ Resūl'i gördi düşde bir maḳām
Kim anuñ ra'nālīgında yok kelām
489. Çevresi ḥurmālık olmış ki latīf
Düşde rıḥlet kılmış aña ol şerīf
490. İrtesi rü'yāsın eylerken beyān
Geldi Cebra'il didi ṭurma hemān
491. Kim Medīne'dür maḳāmuñ rıḥlet it
Mekke'den aşḥābun-ile hicret it
492. Bunda ḳo küffarı kendü ḥāline
Ğuşşalanma kimsenüñ aḥvāline
493. Ayruğı ḳo sen yarağıñ eyle ṭur
İsteyenler ṭapunu aña bulur
494. Pes Burāğ'ın gördi 'azm itdi Resūl
Devlet-ile Mekke'den gitdi Resūl
495. Yolda müşriklerden idüp çok ḥazer
Geldi āḥir maḳşada irdi sefer
496. 'Avn-ı Ḥaḳ ile yürüyüp Muṣṭ afā
Ol yire geldi ki adıdur Ḳubā
497. Şehrüñ üsti yanına düşmişdür ol
Süre süre geldi aña irdi yol
498. Anda ulu bir ḳabīle var-ıdı
Ehli anuñ hep ūlū'l-ebşār-ıdı
499. Dirler-idi anlara 'Amr İbn-i Avf

Geldi şah anlara irdi gitdi havf

500. Karşı çıkdılar Resûl'e her biri
Düzdiler kondurmağa bir hoş yeri[21b]

501. Mü'min olup hep it'at itdiler
Bir niçe günler ziyâfet itdiler

502. Eylediler bir güzel mescid binâ
Turdı anlarla beş on gün Muşt'afâ

503. Pes Medîne kavmine vardı haber
Kim Kûbâ'ya geldi şah-ı mu'teber

504. İşidüp bu hâlini pîr ü cüvân
Gulgüle düşdi bütün şehre hemân

505. Hicret emr itmezden evvel Hâlık'ı
Çoğ-ıdı anda kulakdan 'aşıkı

506. Her biri şabr itmeyüp bu fırkate
Geldiler şah-ı cihânı da'vete

507. Cân niðâr idüp tevâzu' kıldılar
Ayağın öpüp tazarru' kıldılar

508. Didiler kim luṭ f idüp şehre gelün
Nûr-ı imândan bize pertev şaluñ

509. Hep yoluñda cân-ıla mebzûlünüz
Her ne emritseñ efendi kuluñuz

510. Câna minnetdür senün her hîzmetün
Şehre gel bize beyân kıl sünnetün

511. Çün bu resm-ile tazarru' itdiler
Kâ'il oldı şahı alup gitdiler

512. Bindi sultân-ı cihân andan hemân
Öñüne düşdi añun halk-ı cihân

513. Geldi şehre konmadı hiçbir eve
Didi kim kanda çökerse ger deve [22a]

514. Anda nâzil oluram oldur konağ
Kim baña böyle olupdur emr-i Hakk

515. Çün bu sözi söyledi şah-ı cihân
Sür'at-ile işiden gitti hemân

516. Olmağa her biri [bir] murğ-ı şeref
Evleri önüne kodılar 'alef

517. Tâ görüp anı deve mâ'il ola
Konup Ahmed ol eve rahmet t ola

518. Pes deve şehir içine idüp güzër
Kılmadı hiç kimse yemine nazâr

519. Şehir içinde var idi bir hoş makâm
Başka bir hurmâlık idi ey hümâm

520. Hem Ebû Eyyüb-i Enşârî ki var
Ol makâma olmuş idi hem-civâr

521. Çünkü bu hurmâlığa irdi deve
Vardı anuñ içine girdi deve

522. Çökdi anda pes inüp şah-ı cihân
Rahtını üstinden aldılar hemân

523. Didi peygâmbër bu şehir içre benüm
Emr-i Hakk-ıla buradur meskenüm

524. Çağıruñ bu bâğuñ ıssın gelsün ol
Bey' idüp kılsun bahâsını kabûl

525. Anda olanlar didi kim ey emîr
İrδ-ile iki yetimüñdür bu yir

526. Didi gelsünler çağırdılar hemân
Pes gelüp bağışladılar râygân [22b]

527. Didi sultân itmezem anı kabûl
Tâ bahâsın almayınca olmaz ol

528. Gördiler kıymetsiz almaz ol kerîm
Kıymetin aldılar ol iki yetîm

529. Emr idüp aşhâba ol dem Muştâfâ
Didi gelsün eyleyen yardım bañâ

530. Cümle enşâr u muhâcir geldiler
Ellerine âlet aşhâb aldılar

531. Kesdiler hürmâları bir bir hemân
Mescid için düzdiler evvel mekân

532. Anda bir kaç maqbere kıldı zuhûr
Didiler müşriklerüñdür bu kubûr

533. Emr idüp ol dem Resûl-i Kirdigâr
Ol kubûrı eylediler târ-u-mâr

534. Cümlesinüñ taşlarını sökdiler
Toprağın kazup yabana dökdiler

535. Bir yanında eyleyüp mescid binâ
Bir yanında ev buyurdı Muştâfâ

536. Yapılup olup gidince ol maqâm
Her evinde bişmelü olsa t'a'âm

537. Maṭbah olmuşdı Ebû Eyyüb evi
Aña düşmişdi bu devlet pertevi

538. Konşuluk hakkın yirine kodı ol
Göre mi yarın cehennem odı ol

539. Zî beşâretler zihî zevk u şafâ
Koñşusu ola kişinüñ Muşt afâ [23a]

540. *Hâşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallū ‘alā-ḥayri’l-enām

Fî beyāni ḥasedi ‘ulemāi’l-yahūdî ve ketmā inihüm el-**Hak** la‘netühumu’llāh

541. Faḥr-ı ‘ālem kılmadın daḥı kudüm
Aldılar andan ḥaber ehl-i ‘ulüm

542. Ol yehūduñ mu‘teber ‘ālimleri
Ol Medīne şehrinüñ zālimleri

543. Ol kilāb-ı cīfe ol ehl-i ‘inād
Şüretā ‘ālim velī cāhil-nihād

544. Gelmedin şāh aldılar böyle ḥaber
Kim idermiş bu yaña Aḥmed sefer

545. Doymamış aşḥāb-ı kāfir ḳahrına
‘Azm ider olmuş Medīne şehrine

546. Böyledür *Keşşāf*uñ içinde cevāb
Kim işidecek bunı ehl-i kitāb

547. **Kor**ḳu geldi bunlara kim ol gele
Hak aña tābi‘ olup böyle ḳala

548. İtmeyüp raġbet re‘āyā bunlara
Gelmeye hergiz hedāyā bunlara

549. Pes gelüp bir araya gör n’itdiler
Vardılar Tevrāt’ı taḥrīf itdiler

550. Her ne vaşfı var ise peygāmberüñ
‘Aynı ile her şıfātın serverüñ

551. İki gözi sürmelü olduğunu
Yüzi nûrî ‘âleme t bulunduğunu [23b]

552. Orta olup ol sehî-servüñ boyı
Pāk ü ‘ālî bulunduğunu hem şoyı

553. Şacı bir pāre kıvırcık olduğın
Cümle endāmı yaraşuk olduğın

554. Hāk te‘ālā kılmışdur beyân
Kıldılar anı o mel‘ûnlar nihân³⁰⁴

555. Bozdılar Tivrāt’ı idüp ittifāk
‘Âlim iken oldılar ehl-i nifāk

556. Ol bekā mülküñi fenāya şatdılar
Göz göre cânların oda atdılar

557. Geldügi dem ol diyāra Muşt afā
Hākķı örtüp itdiler aña cefā

558. Eyledükçe varup ümmetler su’âl
Anlara gösterdiler rāh-ı dālāl

559. Didiler kim tâbî‘ olmañ buña siz
Görmüşüz Tivrāt içinde anı biz

560. Bu degildür server-i āhîr zamân
Ol habîb-i hâzret ol şāh-ı cihân

561. Gözi gök olur anuñ kaddi t avîl
Şaçları sölpük nesebde key zelîl

562. Böyledür diyü yalanlar düzdiler
Göz göre Hākķ’uñ kitābın bozdılar

³⁰⁴ Bu beyitte vezin aksamaktadır.

563. Niçeler vardur ki ‘ilm ü ma‘rifet
Virür anlara şekā vü şeyt anet

564. Bizi sen anlardan itme yâ İlâh
Sürme kapuñdan bizi ey pâdişâh [24a]

565. Cürmimizden eyle ‘afvuñla ħalâş
Fazl-ı ihsānuñ bize eyle menâş

566. Ol kişi dünyâdan imānla gide
Kim benüm bu sözüme âmīn ide

567. *Haşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimü şallū ‘alā-ħayri’l-enām

Fī-beyāni İslām ‘Abdullah İbn Selām

568. Gerçi ol zālimler idüp ittifāk
Fā’ide kılmadı aşlā ol nifāk

569. Bir kişinüñ kim mu‘ini Hāk ola
Aña düşmān ne kadar furşat bula

570. Kim işidüp geldügin ħayrū’l-enām
Cümle aşħabı ile İbni Selām

571. Ayağına düşdiler varup hemān
Bir uğurdan oldılar hep müslimān

572. ‘Ālim iken cümle ‘ālimlerden ol
Cān u dilden varup şāha kıl

573. İttifākına kilābuñ uymadı
Tatlu cānın acı nāra kıymadı

574. İşte ‘ālim işte fāzıl işte rūḥ
İşte ‘ilminden bulan fetḥ u fütūḥ

575. Aña kim Hāk’dan ‘ināyet olmadı

Oğudı ammā hidāyet bulmadı

576. Pes işidildi bu kim İbni Selām
Mü'min oldı buldı Hakk'dan ihtirām [24b]

577. Geldi halkımāna andan fevc fevc
Turmadı deryā-yı İslām urdı mevc

578. Hem gelüp şahı ziyāret kıldılar
Hem girüp dīne şehādet kıldılar

579. Ol melek-hūyuñ cemālin gördiler
Şekl-i hūbın hasb-i hālın gördiler

580. Vaz'ını ahlākını seyr ittiler
Naqd-i imān kesb idüp hayr itdiler

581. Gördiler kim bir ulu şahib-cemāl
Bī-şebih ü bī-nāzır ü bī-miḍāl

582. Didiler yüzün görüp bāy u fakır
Bende olsun buña sultān u vezīr

583. Ne cemāline bunuñ Yūsuf-miḍāl
Ne kemāli üstine var bir kemāl

584. Yüzine bir kez naẓar iden hemān
Geldi imāna bi-'avni'l müste'ān

585. Her ne ümmī kim anuñ gördi yüzün
Sürdi dilden ol münāfıklar sözün

586. Didi kim budur nebiler serveri
Budur ol āhır zamān peygāmberi

587. Hakk habibi olmağa lāyık cemāl
Bunda ikeñ ol bu olmamak muḥāl

588. Yüzünüñ nūrına gözler döyimez
Ayağın öpmeğe cânlar köyimez

589. Dİne girdi her gelen bİ-ihtiyār
Raķş uran kim ağlayan kim zār u zār [25a]

590. Uymadılar sözine ‘ālimlerüñ
Nice ‘ālim nefesine zālimlerüñ

591. Halka māni‘ olımadı sözleri
Kara oldu her birinüñ yüzleri

592. Halk içinde şöyle maṭ rūd oldılar
Bāb-ı Hāk’ dan daḥı merdūd oldılar

593. Olup anlaruñ ḥadden bağru çāk
Oldılar āḥir nifāk ile helāk

594. ‘İlmi-ile ‘āmil olmayan kişi
Böyle olur ‘ākıbet anuñ işi

595. Şabr-ile buldı murādın Muşṭ afā
Kıldı anlar şöyle ḥūr u mübtelā

596. Nice bulmasun ki bir sulṭ ān idi
Ṭurdıđıyla ḥüccet ü bürhān idi

597. Yoğ-ıdı anuñ gibi ehl-i edeb
And içerdi başına cümle ‘Arab

598. Hılkatinde yoğ-ıdı kibr ü ḥased
Çađıran mazlūma eylerdi meded

599. Da‘vet itse bir fakīr-i bİ-nevā
Da‘vetine varur itmezdi ibā

600. Meclisine gelse bir merd-i ğarīb
Āşinālıklar iderdi ol ḥabīb

601. Bir yetİmi görse oḥşardı anı
Bir fakīri görse eylerdi ğanī

602. Toprağ-ıla biridi yanında māl
Çekmez-idi māl için aşlā melāl [25b]

603. Her kime bir va‘de itse Muştāfā
‘Ahdine eylerdi elbette vefā

604. Yüzi gül enfāsi ‘anber-bū idi
Her kelāmı cān gibi tatlū idi

605. Kıymeti t onlardan almazdı şafā
Pādişāh-iken giyerdi bir ‘abā

606. Dönmez-idi kimseden vakt-i cihān
Hak te‘ālāya iderdi i‘timād³⁰⁵

607. Hem bahādır hem hālīm idi o şāh
Hak yolında müstakīm idi o şāh

608. Zühd ü ‘ışkı cem‘ iderdi meşrebi
Tā‘at-i Hak’ı severdi kevkebi

609. Gice gündüz t ā‘ate meşgūl-idi
Hak katında lā-cerem maqbūl-idi

610. Hiccet-idi her biri Hak’dan bize
Turduğıyla olmuş idi mu‘cize

611. Şöyle idi hāşılı ol bedr-i tām
Kim görenler āna olurdu gulām

612. Ben anuñ vaşfin nice idem beyān
Zerreden olmaz güneş nūrı ‘ayān

613. Bir kişi vaşfında yazsa biñ kitāb
Biñde birin eylemiş olur hisāb

614. Sözüme şahid bu kim Hayy ü ‘Alīm

³⁰⁵ Bu mısra da kafiye uyumsuzluğu vardır.

Didi Kı'rân'da 'alā-hulkın-'azīm³⁰⁶

615. Çün hişālinden biraz olduñ habîr
Mu'cizâtı dañı diñle binde bîr [26a]

616. *Haşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallū 'alā-ḥayri'l-enām

Fî-beyāni zikri mu'cizātihi 'aleyhi's-şalātü ve's-selām

617. Şevk u zevk-ile yine ğavvâş-ı cân
Şaldı kendin bañr-ı 'irfāna revān

618. Ka'r-ı deryādan kılup cevher şikār
Tā kıla 'aşıklar üstine niḍār

619. Cevheri anuñ kamu sult āndur
Muşt afā'ya hibe-i Raḥmān'dur

620. Bu cihān gevherlerinüñ başıdur
Kıymeti ammā anuñ gözyaşıdur

621. Mu'cizâtı cevheridür serverüñ
Ḥaḳ te'ālā sevdügi peygāmbereñ

622. Pes kulağın t ut ki tezyîn eyleyem
Saña andan hişşe taḥmîn eyleyem

623. Böyledür nakl-i *Mevākıf*da beyān
Şihḥatında bu sözi kıлмаñ gümān

624. Ol zamānda kim nebî olmuş Ḥabîb
Söylenürdi Mekke'de şî'r-i 'acîb

625. Çoğ-ıdı şā'irler anda ki faşih
Gelmemişdi anlaruñ gibi melih

³⁰⁶Kur'ân-ı Kerim, Kalem Sûresi, 68/4“Ve muhakkak ki sen, mutlaka çok büyük bir ahlâk üzeresin.”

626. Hakk Resûl'i anlara gör n'eyledi
Hâzret-i Kır'ân'ı ızhâr eyledi
627. Cümle şâ'irler aña t utdı yüzin
Tâ ki Kır'ân'dan belîğ ide sözün [26b]
628. Söylemek kaçd eyleyen söz bulmadı
Sözleri Kır'ân'a mânend olmadı
629. Her biri rüsvâ-yı 'âlem oldılar
Zerd olup gayret gamından şoldılar
630. Bir dağı bu kim Resûl-i Kirdgâr
Kalkup evden bir şabâh [olup] süvâr
631. 'Ammisi 'Abbâs evine t utdı râh
Anları İslâm'a da'vet itdi şâh
632. Yüz t utup dergâh-ı Hakk'a evvelâ
Şefkatinden kıldı anlara du'â
633. Didi kim yâ Rab budur senden murâd
Viresin bunlara imân 'itikâd
634. Bu du'âyı idicek şâh-ı cihân
Zemzeme düşdi eve ol dem hemân
635. Her taraftan söyleyüp divârlar
Kıldılar bir bir figân u zârlar
636. Sürmedin sultân-ı 'âlem el yüze
Didiler âmîn âmîn ol söze
637. Hâzret-i 'Abbâs işidüp ol sözi
Mü'min oldu yaş-ile t oldu gözi
638. Bu 'acebdür kim meger bir gün Resûl
Gitdi bir şahrâya t oğrı t utdı yol

639. Şaḥn-ı şahrâda gezerken Muşt afâ
Yâ Resûlla'llâh diyü geldi nidâ
640. İki kerre geldi şâha bu kelâm
Bağdı eṭ rāfina ol ḥayrû'l-enâm [27a]
641. Bir ṭarafda bir ağaç kıldı zuhûr
Gölgesinde bir kişi yatmış uyur
642. Bir geyik var ayağında bir kemend
Ol ağaca bağlu ṭurur derdmend
643. Çün Resûl ol cānibe bağdı hemân
Söze geldi ol geyik açup dehân
644. Didi Allâh'ı seversen ey Resûl
Bu yaña gel sözümi eyle kabûl
645. Ben esîri bu kişi idüp şikâr
Eylemişdür işümi feryâd u zâr
646. Ol firâka göyinür gâyet özüm
Kim bu ṭağda var benüm iki kuzum
647. Geldi öyin vaḳti anlar kaldı aç
Ey ṭabīb-i cān baña eyle ilâç
648. Gel ḥalâş eyle beni kim varayın
Açlığından anları kurtarayın
649. Ölmeden anları bir kez göreyin
Yüzümi hem yüzlerine süreyin
650. 'Ahd-ile göndere yâ cān u ciger
Varup andan yine gelmezsem eger
651. Şunlaruñ kılsın 'azâbın Ḥaḳ baña
Kim ilüñ nâ-ḥaḳ yire mālın ala

652. Pes Һalāş itdi varup anı Resūl
Ol aradan Һağa toĝrı Һ utdı yol
653. Gitdi bir sâ‘at geyik geldi girü
Añı server bağlamağa Һ utdı rü [27b]
654. Uyĝusından uyanıp ol dem ‘Arab
Didi maķşūduñ nedür ey pür-edeb
655. Didi sultān-ı cihān ol dem murād
Olmasun sözüm Һ utup merd-i cevād
656. Bu geyik kim bağlıdur idüp kerem
Anı āzād idesin ey muĝterem
657. Çün bu sözi söyledi şāh-ı cihān
Şalıverdi ol ‘Arab anı hemān
658. Pes şehādet ide ide Һ utdı yol
Kızıcıķlarına Һ oĝrı gitdi ol
659. Bir daĝı bu kim meger bir gün Resūl
Mescide kılmışdı va‘z-içün duĝūl
660. Bir kimesne oldı nāgeh āşıkār
Bir devenüñ üstine olmış süvār
661. Hile-yi şeytāna ĝalk aldandılar
Bindüĝin anuñ uğurlıķ şandılar
662. Aldılar anı Resūl’e girdiler
Hālūñ aşlından ĝaberler virdiler
663. Ol kişi ĝāyet ĝacālet bağladı
ĝayretinden zārı zārı aĝladı
664. Da‘vacıdan istedi şāhid Resūl
Şāhide gitmezden evvel daĝı ol

665. Kāpu ardından deve idüp ẖitāb
Söze geldi sözleri ‘ayn-ı şavāb
666. Didi ol Allāh’uñ adı-çün ki ol
İtdi sulṭ ānum seni gerçek Resūl [28a]
667. Ben bu şahsuñ mālkiyem kıyma aña
Ġayrı kimse mālīk olmadı baña
668. Bu söz-ile ol ‘Arab oldu kavī
Vādi-i hacletde kaldı müdde’i
669. Bir daḥı bu kim kayaya vardı şāh
İssi günde ṯ utmuş idi aña āh
670. Varduğı dem bir kadeh şu virdiler
İçmedin ardından aşhāb irdiler
671. İçdigünden soñra kendü Muştāfā
Virdi aşhābına ol kân-ı şafā
672. Ol kadehden her gelen nūş itdi āb
Eylediler anları bir bir ẖisāb
673. Şu içen yitmiş neferden çoğ-ıdı
Şu yine evvelkiden artuğ-ıdı
674. Ancaḳ anda oldu şanma bu kemāl
Niçe yirde zāhir olmışdur bu hāl
675. İhtiyāç olsa seferde ey lebīb
Kimde şu var ise alurdu ḥabīb
676. Ellerin aña şokardı Muştāfā
Şu revān olup aḳardı her yaña
677. Çeşme olup barmağınuñ arası
Şu aḳardı nitekim buz pāresi

678. Her arafdan alk idüp aa ulü
acetince her biri olurdı şu

679. Mu‘cizātından biri dağı budur
Kim inanmaz-ısa ālî yatlıdır [28b]

680. Taşrada koyun güderken bir ‘Arab
Aa bir āl oldu āyetde ‘aceb

681. Aldı bir urd ol oyundan bir uzu
Pes ‘Arab ol cānibe utdı yüzi

682. Vardı aldı urd elinden anı ol
urd aa gör kim ne yüzden şordı ol

683. Söyleyüp didi aa ey düşmenüm
Niçün olduñ rızķuma mānî‘ benüm

684. İşidüp anuñ sözün didi ‘Arab
Böyle ayvān söylemek āyet ‘aceb

685. urd aa didi ne var bunda ‘aceb
Gösterür bundan ‘aceb işler ‘aceb

686. Kim virür ā’ib-i muṭlaķdan aber
řāh-rāh-ı azret-i aķ’ dan aber

687. Geldi obān eyledi ālî beyān
Anı tařdıķ eyledi řāh-ı cihān

688. Didi kim āhir zamānda böyledür
aķ te‘ālā urdı uşı söyledür

689. Hem rivāyet eyledi İbni ‘Ömer
Kim abīb-i aķķ’ ıla kılduķ sefer

690. Yolda bir řaḥş a buluşduķ nāgehān
Da‘vet itdi pes anı řāh-ı cihān

691. İstedi ol dem ‘Arab andan delîl
Hakk Resûl’i didi ey merd-i sebîl
692. Râzı mısın kim şu karşıki ağac
Bunda hâzır ola kılmaya lecâc [29a]
693. Didi râziyem işâret itdi şâh
Ol ağac kopdı yirinden tı utdı râh
694. Yürüdi andan yiri yırtup revân
Geldi şâhuñ öñüne tı urdı hemân
695. Söze geldi serverüñ öñüne ol
Didi kim gerçek nebîsin yâ Resûl
696. Pes ağac ol aradan gitdi yine
Vardı kendünün evel ki yirine
697. Anı gördi geldi îmâna ‘Arab
Oldı îmânına anuñ bu sebeb
698. Bir dağı sultânânda budur mu‘cize
Menfa‘âtlidür be-ğâyet bu bize
699. Kim Medîne içre ol hayrî’l-enâm
Tutmuş- idi emr-i Hakk’ile makâm
700. Bir haber çıkdı ki şehr-i Mekke’de
Kâfir içre var ziyâde ‘arbede
701. Cem‘ olup müşrikler itmişler yarak
Başlamışlar ‘azm-i râh için niğāk
702. Tâ Medîne üzre nâzil olalar
Hakk Resûl’ine muqâbil olalar
703. Çevre alup şehri niçe mäh u sâl
İdeler aşhâb-ile muhkem kıtâl

704. Gıtdüğince bu haber buldı zühür
Düşdi İslām ehline gāyet fütūr
705. Didi peygāmbere ağız bir eyleñüz
Bu huşûşa re'y ü tedbîr eyleñüz [29b]
706. Pes didi Selmān ki ey hayrû'l-enām
Kim benüm var hâṭırumda bir kelām
707. Ol kelāmum bu ki lâzımdur size
Emr-i 'ālîñüz ola vārid bize
708. Şehrûñ eṭ rāfına hendek idevüz
Kāfirûñ kārını muğlaḡ idevüz
709. Hoş görüp emr eyledi hayrû'l-enām
Ālet esbāb aldı aşhāb-ı kirām
710. Hendek meşğûl iken anlar meger
Bir taraftan çıḡdı bir muḡkem ḡacer
711. Gerçi aşhāb itdi çok diḡḡat aña
Lîk hergiz döymedi ālet aña
712. Didiler sulṭāna anuñ ḡālını
Tutdı şāh ol cānibe iḡbālını
713. Üstine varup külüng aldı ele
Kim anuñla ol taşuñ baḡrın dele
714. Urdı taş gerçi kim kılmadı kār
Lîk ol taşdan zühür itdi şerār
715. Bir daḡı urdı yine kıldı zühür
Ol ḡacer içinde ol evvelki nūr
716. Hem üçincide yine oldu bu ḡāl
Pes feraḡ-nāk oldu ol şāhib-cemāl

717. Didiler kim niçün olduñ böyle şād
Didi şükr olsun ki hāşıldur murād
718. Kim hūrūc itdükde evvelki Leheb
‘Arz olındı hep baña milk-i ‘Arab [30a]
719. Hem ikincide ‘Acem kıldı zuhūr
Rüm’ı ‘arz itdi üçinci def’a nūr
720. Hāk te‘ālānuñ budur kim hikmeti
Zabt idüp şer‘ümle bu üç milketi
721. Çün haber virdi bu yüzden Muşt afā
Hep münāfıklar gülüşdiler aña
722. Didiler kim kendü kāfirden zebūn
Bunda tırmış beglik ister gün-be-gün
723. Başını kırtarmağa yok çāresi
Rüm u Şām almağ ne yüzler kıaresi
724. İftirādan pāk-iken ol zāt-ı pāk
Söyleyüp bu sözi oldılar helāk
725. Sen dağı gel ‘ibret ile kıl naẓar
Fikr idüp gerçek midür gör ol haber
726. Fetḥ olup milk-i ‘Arab evvel kadem
Şoñra fetḥ olmadı mı andan ‘Acem
727. İkisinden şoñra Rüm olmadı mı
Sözleri şıdka rüsüm olmadı mı
728. Fikr ider olsağ bu kāfidür bize
Hiç gerekmez bundan artuğ mu‘cize
729. *Hāşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū şallu ‘alā-ḥayri’l-enām

Fî- beyânî kudûmî'l müşrikîn ve haşirihumî'l Medineti ve hezimetihüm

730. Mekke'den çün oldı müşrikler süvâr
Yürüdiler kılmayup hergiz karar [30b]

731. Gice gündüz yürüdiler haşş u 'âm
Tâ Medîn'üstine şalınca hıyâm

732. Geldi leşker kondı birbir bî-şümâr
Şehrüñ eṭ rāfını kıldılar hişâr

733. Çün gelüp çadırlarını kırdılar
Ḥendeḵ üzre cenge bünyâd urdılar

734. Şâh-ı merdân Tañrı aslanı 'Alî
Hem bahâdır hem dilâver hem velî

735. Ḥendeḵ üstinde yıḵup atdı birin
Nâr-ı düzâḥ itdi Mâḥûnuñ (?) yirin

736. Çünki ol mel'ûnı bî-rûḥ eyledi
Leşker-i küffârı mecrûḥ eyledi

737. Bulmadılar şehre kâfirler zafer
Bildiler kim zâ'id oldı bu sefer

738. Cânlarından cümle bizâr oldılar
Kaldılar ḥayretde nâçâr oldılar

739. Nâgehân bir gice ol Perverdîgâr
Şaldı bunlar üstine bir rûzgâr

740. Başlarına yıḵdı hep çadırların
Şalıvirdi atların qatırların

741. Ol gice bu heybeti çün gördiler
Çın seherden ayağı götürdiler

742. Çün yıkıldı gitdi şeyṭân leşkeri

Nice şeytân ‘ayn-ı hüsrân leşkeri

743. Ehl-i İslâm oldılar hep şād-kām
Bildiler kim kāfire fırsat haram [31a]

744. Didiler ‘ayn-ı zaferdūr bu bize
Yoğ-ı mış küffardan kayğu bize

745. Maşlahat gördi Resūl-i Kirdgār
Kim çıkup aşhāb-ile ola süvār

746. Kāfirün kılmağa bağrın iki şek
Yürüdi ardınca bir iki konak

747. Cins-i kāfirden kimesne bulmadı
Geçdi mel’unlar yitişmek olmadı

748. Döndi aşhāb-ile andan ol kerīm
Kim gelüp ola makāmında mukīm

749. Geldi ehl-i beytine bulup felāh
Lık belden dahı çözmeden silāh

750. İndi şah-ı enbiyāya Cebre’il
Didi kim saña selām itdi Celil

751. Vaz’a girmiş nitekim ehl-i silāh
Aķ imāme geymiş ammā pūr silāh

752. Didi Hāk emri budur kim t urasın
Bu t araf kāfirlerini urasın

753. Turma kim saña eyā cān gevheri
Muntazırdur hep melā’ik leşkeri

754. Turdı şah aşhāb-ile oldı süvār
Milket-i küffarı kıldı tārūmār

755. Ne diyāra eyledilerse güzer
Leşker-i İslām’uñ oldı hep zafer

756. Virmek için dīn-i İslām'a zuhūr
Uğraduğı yiri itdi nār u nūr [31b]

757. Nāzil olduğınca āyāt-ı kıtāl
Eyledi küffār ile ceng ü cidāl

758. Her ʔaraf sürdi ğazālar eyledi
Cān-ı küffāra cezālar eyledi

759. Şöyle kim on yıl içinde Muştāfā
Eyledi küffāra on ʔokuz ğazā

760. Söz niçe yirden alınmışdur şaḥīḥ
Vardur bu söze hem naḳl-i şariḥ

761. 'Ādeti bu idi kim şāh-ı cihān
Bir diyāra gice varırdı hemān

762. Şubḥ irişdükçe okınursa ezān
Anlara server de görmezdi ziyān

763. Ger okınmazsa hemān ol mu'teber
Eyler idi anları zīr ü zeber

764. On yıl içre dīni a'lā eyledi
Kāfire özge temāşā eyledi

765. Dīn-i İslām'ı a'lā-vechī'l-kemāl
Kıldı ızhār ol Resūl-i zū'l-celāl

766. Ümmete tebliğ-i aḥkām eyledi
Şer'inüñ erkānın iḥkām eyledi

767. Mekke şehrin feth idüp buldı Resūl
'Avn-ı Hakk ile murādına vuşūl

768. Ehl-i şirki ḥor idüp ḥāk eyledi
Bütlerinden Ka'be'yi pāk eyledi

769. Bu aralıklarda ol şâh-ı ğuzât
Gösterürdi dürlü [dürlü] mu‘cizât [32a]

770. Gâh olurdı kim irişüp ‘avn-i Ħhķ
Gökdeki ayı iderdi iki şak

771. Gâh olurdı bir avuç ıoprağı şâh
Kâfir üzre atup eylerdi tebâh

772. Ağulı bişmiş koyun kuzu aña
Söyleyüp didi yime benden şehâ

773. Mu‘cizâtına nihâyet yoğ-ıdı
Her kemâlâtına ğâyet yoğ-ıdı

774. Tutmuş ıdı hâşılı anuñ debât
Cümle a‘zâsında niçe mu‘cizât

775. Her birin ger eyler olursak hisâb
Ne beyân eyler ihât a ne kitâb

776. *Ħaşre dek bu söylense olmaz tamâm*
Sellimû şallû ‘alâ-ĥayri’l-enâm

Fî-beyâni zikri mevti’n-Nebiiyyi Şalla’llâhu te‘âlâ ‘aleyhi vesellem

777. ‘Âleme şaldum yine âteş-misâl
Dil evinden bir ĥarâretlü maķâl

778. Her kime düşse ol âteşden şerâr
Eyler esbâb-ı vücûdın külli nâr

779. Nice âteş âteş-i ĥasretdür ol
Milk-i cânı ‘âşıkâ âfetdür ol

780. Ehl-i imân ķalbini zâr eyler ol
Bülbül-i cânı semender eyler ol

781. Didigüm âteş yürekler ı aşurur

Cüş-1 dil mevcini başdan aşurur [32b]

782. Her ne cāna ol sirāyet kılsa āh
‘Āleme andan düşer dūd-ı siyāh

783. Zāhiren şol gördüğün āteş ki vār
Andan artuğdur bu āteş şad hezār

784. Kim bu şol bāt ın yüzünüñ odıdur
Muşt afā mevti sūzınıñ odıdur

785. Kātı göynüklü haberdür bu haber
Taşra³⁰⁷ şūr olsa buña döymez ciger

786. Yana yana anı eylersem beyān
Oda yanar qorqarum cümle cihān

787. Mü’minüñ hod kanlu gözi yaşlıdur
Kālbi yufka kara bağı yaşlıdur

788. Hey nice döysün za’if ümmet aña
Kim cihāndan rihlet ide Muşt afā

789. Ola bu dār-ı fenādan ol revān
Kangı cānsızdur ki kılmaya figān

790. Āh kim ben n’eyleyem cān u seri
Gitdi çün ol milk-i cānuñ serveri

791. Ben ki açdum bu beyān içün dehān
Söz ile yandum t utuşdum ne beyān

792. Derd-i firqatden şikāyet kılmışam
Dildeki sözüm hikāyet kılmışam

793. Ben nice yazam anuñ ahvālını
Bülbüle şorma hazān ahvālını

³⁰⁷ Metinde “taşrada” şeklindedir. Vezin gereği yukarıdaki şekilde okunmuştur.

794. Bu beyāndan ŧanma kim ‘āciz degül
Lîk terk itmek dahı cā’iz degül [33a]

795. Pes kulağun ŧut baña diñle kelām
Kim nice kıldı sefer hayrū’l-enām

796. Bu fenā ilden ŧutup rāh-ı vuşul
Bu beķā milke nice göçdi Resul

797. ‘İbn-i ‘Abbās ile Cābir didiler
Mıŧır-ı ma’nide ŧekerler yidiler

798. Kim Resul’e çün getürdi Cebre’il
*Sûre-i Feth*³⁰⁸ kı lup mevte delil

799. Cebre’il’e didi ol dem Muŧafā
Bunda bir dürlü işāret var baña

800. Cebre’il didi aña kim ey ħabib
Āħiretde bundan a’lādur naŧib

801. Bu fenādan budur ey hayrū’l-enām
Cennete gel gör ne yüzdendür maķām

802. Nice bir bu dār-ı firķatde firāk
Kıl viŧāle ŧimdiden ŧoñra yaraķ

803. İŧidüp bunı Resul-i Zül’celāl
Çağırup didi Bilāl’e yā Bilāl

804. Yüri var it cümle aŧĥāba nidā
Mescide gelsün ķamu bay u gedā

805. ŧutup emrini nidā kıldı Bilāl
Mescide cem’ oldu mecmū’-ı ricāl

806. Geldi sulķān gözi yaŧlu beñzi sāz

³⁰⁸ Fetih Sûresi Kur’ân-ı Kerim’de 48.sıradaki sûredir.

Kıldı bunlarla iki rek'at namāz

807. Çün namāzı ḥatm idüp virdi selām
Gitdi minberden yaña ḥayrū'l-enām [33b]

808. Çıkdı minber üzre kıldı Ḥaḳḳ'a ḥamd
Pes naṣīḥat sözlerini kıldı 'ahd

809. Didi aṣḥābına ol dem ey kirām
Kim budur benden size āḥir kelām

810. Ḥaḳ kitābını bilüp nūr-ı baṣar
İdesiz 'āyetden 'iṣyāndan ḥazer

811. Diniñüz üzre olup ḍābit-ḳadem
Sünnetüm üzre olasız dem-be-dem

812. Şaḳınuñ şeyṭāna uymañ merd oluñ
Şevḳ ile zıkr eyleñ ehl-i derd oluñ

813. Zıkr-i Ḥaḳ dan ġāfil olmañ bir nefes
Tā cehennem size olmaya ḳafes

814. Kimsenüñ 'ırzını hergiz yıḳmañuz
Bir nefes Ḥaḳ t'ā'atinden çıḳmañuz

815. Günde beş kez eyleñ Allāh'a niyāz
Kim 'ibādetüñ re'isidür namāz

816. Oldur evvel şorılan rûz-ı ḥisāb
Eksük olursa muḳarrerdür 'azāb

817. Ger tamām eylerseñüz anı edā
Birine biñ ola cennetde 'aṭā

818. Olmayalum dirseñüz yarın 'uṣāt
Mālñuzdan virmemek itmeñ zekāt

819. Kim ki virmezse zekātın mālınıñ
Göre yarın şiddetin aḥvālınıñ

820. Kızdırup mālın cehennemde Hūdā
İdiser anuñla cānına cezā [34a]
821. Līk Hāk emrin kıyanlar yirine
Bulıslardur yidi yüz birine
822. Farz olupdur hem size bir ay orūc
‘Ömrünüzde hacca bir kez hem hurūc
823. Eyleñüz anı ki Hāk ide kabūl
Kādir olan kışıye lāzımdur ol
824. Hem zinādan şakınuñ içmen süci
Tā ‘azābın çekmeyesin şoñ ucu
825. Katl-i nefş itmekden eyleñ ihtirāz
Söyleyün kızb-i hākikat ger mecāz
826. Seyyi’āt ehlin mesāvī eylemeñ
Kendüñüz aña müsāvī eylemeñ
827. Dā’im eylen kāfir üstine ğazā
Kimseye itdürmeñ emr-i nā-sezā
828. Kanda bir bid‘at görseñüz zā’il kıluñ
Fıska şer‘üm perdesin hā’il kıluñ
829. Kağıñuz ihyā iderse sünnetüm
Yarın olur ol benüm hāş ümmetüm
830. Her ne benden gördüñüz ‘ilm-i ‘amel
Anuñ üzre oluñ irince ecel
831. Öğrenüñ birbiriñüzden ‘ilm-i dīn
Olasuz yarın cehennemden emīn
832. Dinüñüz bābına himmet eyleñüz
Oğul oğlına vaşıyyet eyleñüz

833. Dîn-i Hakk tâ haşre dek bâkî olâ
Cümleñüz yarın şefâ'atler bulâ [34b]

834. Ğafil olmañ ben gider oldum gider
Emr-i Hakk'dan kişiye *eyne'l-mefer*³⁰⁹

835. Ben ider oldum cihândan irtiḥâl
Siz esen ḳaluñ eyâ ḥayrû'r-ricâl

836. Ben yöneldüm yola siz bâkî oluñ
'Ömrüñüz olduḳça devletler buluñ

837. Ben sefer ḳıldum ḥabîbümden yaña
Âḫiret ḥaḳḳın helâl eyleñ baña

838. Çün buyurdi Muşt afâ bu sözleri
Yaş ile ṭ oldı mübârek gözleri

839. Bir zamân ağladı kendin yeñmedi
Pes mübârek gözlerinden diñmedi

840. Göricek bu ḥâlî aşḥâb-ı niyâz
Zâhir itdiler hemân süz u güdâz

841. Diñleyüp şâh-ı cihânuñ sözini
Yire urdı her biri kendözini

842. Bir ağızdan ağlayup zâr itdiler
Âh u vâhı dilde tekrâr itdiler

843. Didiler kim biz neye uğraduḳ âh
Ayrılır mı göz göre bizden o şâh

844. Şubḥ-ı devlet vâh şâm oldı bize
Ṭatlu dirlikler ḥarâm oldı bize

³⁰⁹ Kur'ân-ı Kerim, Kıyamet Sûresi, 75/10 " O gün insan der ki: "Kaçacak yer nerede?" Hayır hiçbir sığınacak yer yoktur."

845. Vây n'olaydı görmedin bârî bunı
İrmiş olaydı bize ölüm günü
846. Yirde bunlar minber üstinde Resûl
Zâr u zâr ağlaşdılar âhırle ol [35a]
847. Didi yârânına kim itmeñ fiğân
Göziñüzden dökmeñüz eşk-i revân
848. Aşşı itmez çeşm-i hûn-bâr ağlamak
Emr-i Hakk'a eylemez kâr ağlamak
849. Gel dinildi çün buña n'itmek gerek
Çare budur kim hemân gitmek gerek
850. Lîk sizden isterem kıavl-i şavâb
Bir su'âlîm var size virûñ cevâb
851. Kim beni Hakk size gönderdi Resûl
İtdi mi benden size Kur'ân vuşûl
852. Emrini Hakk'ıñ koduñ mı yirine
Cân eritdüm mi anuñ her birine
853. Hakk'un ahkâmını kılduñ mı beyân
Eyledüñ mi dîn-i İslâm'ı 'ayân
854. Yoḥsa Hakk emrinde kıldum mı kuşûr
Kimseye nâ-hakk yire kıldum mı zûr
855. Didiler hâşâ ki sen zulm idesin
Toğrı yolu koyup eğri gidesin
856. Sen bize iḥsânları itdüñ bî-ğaraż
Hakk te'âlâ eyleye biñ biñ 'ivaz
857. Döndürüp râh-ı ḡalâletden bizi
Behremend itdüñ hidâyetden bizi

858. Düzah iken cennet itdün yirimüz
Hızmetünde kâşırız her birimüz

859. Didi hep şahid misüz yarın aña
Didiler şahidlerüz ey pür-hayâ [35b]

860. Hakk'a şükr idüp didi ol dem Resûl
Cân murâdı bu idi buldum vuşûl

861. Minber üstinden pes ol şah-ı güzîn
Elvedâ idüp nüzûl itdi hemîn

862. *Hâşre dek bu söylense olmaz tamâm*
Sellimû şallû 'alâ-hayri'l-enâm

Fî-beyâni şiddeti za'âfchu 'aleyhi's-selâm ve imâmetihi Ebu Bekri's-
Şiddik *radıya'llâhu 'anhû*

863. Çünkü indi minber üstinden Resûl
Âfitâb-ı vechi gösterdi ufûl

864. Bulmadı cisminde hıffetden nişân
Ol gün ol meh t utulup yitdi hemân

865. Zerd-reng oldukça ol bâğ-ı cemâl
Dillerinde halkuñ arturdu melâl

866. Beñzi bozulmuşdı hep yârânınuñ
Görmesün kul fırkatin sultânınuñ

867. Ğalib oldukça vücûdında maraz
Artururdu şükrini ol bî-ğaraž

868. Her namâzı çünkü okınsa ezân
Aña n'eylerse idüp şah-ı cihân

869. Kalkup ol sa'âtde alurdu vužû'
Niçe niçe mescide t utardı rû

870. Eyleyüp Hâk t̄ â'atine ihtimâm
Varup aşhâbına olurdı imâm
871. On sekiz gün hastelik çekdi Resûl
Kılmadı türlü cemâ'at bu gün ol [36a]
872. 'Âkıbet bir dürlü dahı oldu hâl
Mescide varmağa kalmadı mecâl
873. Pes şalât-ı şubha oğındı ezân
Geldi bir bir mescide halk-ı cihân
874. Gelmedi şâha biraz katlandılar
Her biri ğam odlarına yandılar
875. Pes Bilâl'e didiler kim yürü vār
Gör n'îçün gelmez Resûl-i Kirdgār
876. Vardı kapu kaçdı ol demde Bilâl
Eyledi peygâmbere hâlin su'âl
877. Fâtıma didi Bilâl'e kim Resûl
Kıldı za'fından bizi ğâyet melûl
878. Söyleşürken kapuda bunlar kelâm
Bildi şavtından Bilâl'i ol hemân
879. Da'vet itdi içerü girdi Bilâl
Didi bu gün yok vücûdında mecâl
880. Var Ebû Bekr'e ilet benden selâm
Ol benüm aşhâbuma olsun imâm
881. Vardı şâhuñ didigün didi Bilâl
Düşdi aşhâb içine ğâyet mecâl
882. Pes Ebû Bekr'e didi bây u gedâ
Gel imâmet hizmetün eyle edâ

883. Çünkü varup açdı tekbire dehân
Akı başından gidüp düşdi hemân

884. İşidüp bu hâlün aşlından kelâm
Ėayret-ile geldi ol Ėayrũ'l-enâm [36b]

885. Geldi bunlarla namāza ol güzîn
Kıldı dağı bunlara döndi yüzîn

886. Didi ben bu gün sefer itsem gerek
Rığlet idüp menzile yitsem gerek

887. Siz dağı bir gün gelürsüz ol yağa
Tâ'at ü tağvâdan olmağuz cüdâ

888. Ėâfil olmağ er gibi oluğ didi
Cehd idüp ĖaĖ rahmetin buluğ didi

889. Pes t urup aşĖâbına virdi selâm
Ėicresine gitdi ol Ėayrũ'l-enâm

890. Nice nice yürüyip andan Resûl
Ol mübârek Ėücreye kıldı duğûl

891. *Ėaşre dek bu söylense olmaz tamâm*
Sellimũ şallũ 'alâ-Ėayri'l-enam

Fî-beyâni vefâtihi 'aleyhi's-selâm ve nüzûl-i 'Azrâ'il 'aleyhi's-selâm

892. Ėicresine girdi çünkü ol emîn
Düşdi Ėâyetde zebûn oldu hemîn

893. Kıldı 'Azrâ'il'e vahy ol dem İlâh
Kim Ėabîbümnden yağa kıl 'azm-i râh

894. Var eger râzî olursa Muşt afâ
RıfĖ-ile Ėabz it getür rûğın bağa

895. Emr-i ĖaĖ üzre irişdi Ėapuya

İstedi izzet irmek için t apuya

896. Çünkü izzet aldı girüp virdi selâm
Aldı ‘izzetle selâmın ol hümâm [37a]

897. Şordı ol dem aña ol hayrû’l-beşer
Didi maşşûduñ nedür it mu‘teber

898. Didi budur hizmetüm kim ey şefî‘
Hak buyurdu emrüne ola muṭî‘

899. Rûḥ-ı pâküñ kâ’il-iseñ kabz idem
Kâ’il olmazsañ yine dönem gidem

900. Didi ‘Azrâ’il’e ol dem ol cemîl
Kandadur şimdi habîb-i Cebre’il

901. Kandadur ol gördüñ-ise vir haber
Baña gelmez mi ‘aceb ol mu‘teber

902. Didi sizden yaña yol sürmişem
Ben anı evvel ki gökde görmüşem

903. Cem‘ olup gelmiş ferîştehler aña
Muṭṭaşıl her biri eylerdi ‘azâ

904. Kılmadın sözüni ‘Azrâ’il tamâm
Geldi Cibrîl irgürüp Hak’dan selâm

905. Gördi Cebra’il’i didi Muṭṭafâ
Hak neler hâzırladı vaşf it baña

906. Didi açup cennetüñ kapuların
Tâze kılmışdur gül-i hoş-bûların

907. Didi tekrâr aña ol hayrû’l-beşer
Hak ne hâzır kıldı baña vir haber

908. Didi Cebra’il aña kimi refî‘
Hak seni kılsa gerek yarın şefî‘

909. Didi bir daḥı Resūlu'llāh aña
Kim ne ḥāzır eylemişdür Ḥaḳ baña [37b]

910. Didi kıldı cenneti ğayra ḥarām
Ümmetünle girmeyince sen tamām

911. Bu sözi çünkim işitdi Muşt afā
Ḥamd idüp Mevlā'sına sürdi sefā

912. Pes vaşıyyet kıldı didi yā 'Alī
Kim seni ben emrūme kıldum vaşī

913. Kıl namāzum eyle aḳ bezden kefen
Hem yuyasın İbn-i 'Abbās ile sen

914. Çün vaşıyyet itdi kıldılar ḳabül
Döndi 'Azrā'il'e didi ol Resül

915. Gel berü Ḥaḳ ḥızmetin eyle edā
Cānumı yaḳdı benüm şevḳ-ı liḳā

916. Çünki 'Azrā'il'e izn oldu hemān
Vardı ḳabz-ı rūḥ idüp oldu revān

917. *Ḥaşre dek bu söylense olmaz tamām*
Sellimü şallū 'alā-ḥayri'- enām

Fī-beyāni definihi 'aleyhi's-selām ve's şalātü 'aleyh

918. Geçdi çün ol *raḥmetenlil-'ālemīn*
Tutdı cümle 'ālemi āh u enīn

919. Her kişinün gözi yaşı oldu nehr
Nāleden deryāleyin çalḳandı şehir

920. Āh u feryād oldu aşḥabuñ işi
Bezdi kendü dirlüğinden her kişi

921. Şöyle bozıldı Ebū Bekr ü 'Ömer

Şan t utıldı gökdeki şems ü kamer [38a]

922. Āh idüp eydürdi ‘Osmān u ‘Alī
Kanda gitdün ey nebiler ekmeli
923. Yüz yire urup Ḥasen birle Ḥiseyn
Gözlerin kan yaşla kılmışlardı ‘ayn
924. Bir t arafdan Fāt ıma dökerdi kân
‘Ā’işe bir yaña eylerdi fiğân
925. Şol kadar ağlaşdı aşḥāb-ı kirām
Āh u efgân t utdı dünyâyı tamām
926. Rûz-ı maḥşer oldı gūyâ günleri
Āh u efgāndan boğuldı ünleri
927. Gözlerinde kalmadı eşk-i revân
Her birisi düşüp oldı nâ-tüvân
928. Gördiler kim bu ğamuñ pâyânı yok
Bildiler bu yaranuñ dermânı yok
929. Çün oñulmaz bu yürekler yaresi
Didiler şabr eylemekdür çâresi
930. Her vaşiiyet kim buyurmuşdur Resûl
Aña meşğûl oldılar ehl-i ‘uḳûl
931. Şoydılar ol ḥabîbi pâk yudılar
Emrini bir bir yirine qodılar
932. Ḥâzır olmuşdı kefenler açdılar
Üstine cennet gül-âbın şaçdılar
933. Şardılar peygâmberi andan hemân
Cem‘ olup kıldı namâzın ins ü cân
934. Hem melâ’ik eyleyüp Ḥaḳḳ’a niyâz
Kıldılar sult ānuñ üstine namâz [38b]

935. Pes şaḥābe getirüp peygamberi
Ravzasına ḳodılar ol serveri

936. Döndiler dilde ḥarāret gözde ḥūn
Didiler *innā 'ileyhi rāci'ün*³¹⁰

937. *Ḥaşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimū ṣallū 'alā-ḥayri'l-enām

Fî- beyāni ḥikāyetin mine'l-ḥikāyâtı ve'n- nushi li'l-müstemi'in

938. Gıtdüğinden şoñra sult ān-ı cihān
Olmuşıdi mescid aşḥāba mekân

939. Evde çāre bulamayup yaraya
Eglenürlerdi gelüp bir araya

940. Gündüzün anda gice evde fiğān
Bunı ḳılmışlardı 'ādet her zamān

941. Bir gün anı gördi aşḥāb-ı kirām
Bir yahūdî virdi ḳapudan selām

942. Mescide girdi didi eyleñ beyān
Ḳanḳıñuzdur orada şāh-ı cihān

943. Baña eydün ḳanḳıñuzdur Muşt afā
Şām ilinden gelmişemdür ben aña

944. Didiler söyleñ nedür andan ğaraż
Sen bize olduñ maraż üzre maraż

945. Bir pere degmişdi āh-ı serdimüz
Tāze ḳılduñ gelduñ eski derdimüz

³¹⁰ Kur'ân-ı Kerim, Bakara Sûresi, 2/156 "Onlar ki, kendilerine bir musîbet isabet ettiğı zaman: "Biz muhakkak ki Allah içiniz (O'na ulaşmak ve teslim olmak için yaratıldık) ve muhakkak O'na döneceğiz (ulaşacağız)." Derler".

946. Bu fenā ilde kişi yoşdur řebāt
Eylemişdür ol cihān fahrı vefāt [39a]

947. Çün vefāt āvāzesin işitdi ol
Düşdi ol dem kendüzinden gitdi ol

948. Cān u dilden zārı zārı ağladı
Her birinün yüregini tağladı

949. Didi hayfā zāyi‘ oldı zaşmetüm
Görmege var idi ğāyet rağbetüm

950. Vaşfını Tevrāt içinde görmişem
Anuñ için görmege yol sürmişem

951. N’eyleyem kim kıldı āřır vā-fiğān
Tāli‘-i naşsum anı benden nihān

952. Bu söz-ile kıldı aşhābı melül
Pes hiç āb idüp didi anlara ol

953. Giydüğinden var-ise anuñ libās
Gösterün baňa eyā eşrāf-ı nās

954. Bāri anuñ giydüğünü göreyin
Koklayup aňa yüzümi süreyin

955. Pes bunun ‘aşıklığını bildiler
Virdiler bir cübbe hāzır kıldılar

956. Gördiler bir cübbe ki örmüşler aňa
Berg-i ĥurmādan yidi yirde yama

957. Gözlerine sürüp oldı pür sürür
Nūr-ı imān kıldı řalbinde zuhūr

958. Kalkup andan ravzaya kıldı duşul
Şıdk-ile imāna geldi anda ol

959. Yüz tıutup dergāha pes kıldı du‘ā
Didi kim yā Rab bi-ḥaḳḳ-ı Muştı afā [39b]

960. Eyledüñise kabûl imānumı
Ravza-i serverde kabz it cānumı

961. Eyleyüp anuñ du‘āsın Ḥaḳ kabûl
Ol ḥaremde Ḥaḳḳ’a teslim oldu ol

962. Pes yuyup kıldılar üstine namāz
İtdiler defn anı aşḥāb-ı niyāz

963. Zî-sa‘adet kim aña oldu naşīb
Āşinā-yı Ḥaḳ’dur ol şanmañ ġarīb

964. Bende olup ‘ışķa sultān oldu ol
Şevķ-ile ma‘şūķa kurbān oldu ol

965. Gör bizi kim adımız ümmet geçer
Birimüzde var mı ‘ışķından eğer

966. Lāf-ı ‘ışķla nice açarsın dehen
‘Ār iderken sünnetin tıutmağā sen

967. Bir faķiri görse ol olurdı yār
Sen idersin bir selāma daḥı ‘ār

968. Ağniyāya vāz’ iderdi beg gibi
Sen temelluḳlar idersin şek gibi

969. Sirke görse dirdi ol ḥayrū’l-enām
Saña ḥoş gelmez ur anı bir tıa‘ām

970. Cübbesinde var idi anuñ yama
Degmesün tıutmaz gözüñ ey zî’l-‘amā

971. Vāz’uñ uydursañ aña olmaz mıydı
Mā’il olsañ ol yaña olmaz mıydı

972. Kimseñ olmaz mıydı zerrîn libās
Begligüñden mi düşürürdi pelās [40a]

973. Tutmayam şöyle kalem şanduñ gibi
Biñ yaşayam Һaẓẓ' idem şanduñ gibi

974. Hey birāẓer şimdiki devletlü baş
Biñ belā-ile yaşar kırk elli yaş

975. Çünki şoñında muẓarrerdür fenā
'Aqla yaqışmaz göñül virmek aña

976. Gel beḳādan cānibe eyle naẓar
Ṭatlu cānuñ yaḳmasın nār-ı saḳar

977. Ol Һabībe Һālīş ümmet oluñuz
Rüz-ı maḥşerde şefa'at buluñuz

978. Ol degüldür aña ümmet olmak āh
Kim 'imāmuñ aḳ ola göñlüñ siyāh

979. Sünnetin terk itme kim Һayrū'l-beşer
Sünnetin iḥyā iden merdi sever

980. Һaḳ te'ālā ṭā'atinden olma dūr
Bulasın ẓulmet[i] tā maḥşerde nūr

981. Şaḳın incinme birāder Һaḳ söze
Ṭut naşīḥat gelmeden cürmüñ yüze

982. Āh kim dil-ḥaste ḳıldum ben saḳīm
Һaḳ yolında olımadum müstaḳīm

983. Olmadum nefsüm hevāsından ırāḳ
El- firāk [āh] el-firāk [āh] el-firāk

984. Şüretā şālihlerе oldum ḳarīn
Görinen ma'nide Һüsrān-ı mübīn

985. Taşıma baķan beni Ādem şańur
Emr-i Haķ'da đābit ü muħkem şańur [40b]
986. Cürmümün her biri olsa āşikār
Döne döne eydelerdi sengsār
987. Her ne deńlü çoĝ-ısa bende günāh
Var ümīdüm 'afvuńa ey pādişāh
988. Kim buyurmuşdur ħabībün Muştāfā
Ümmetinün gönli derdine devā
989. Ger günāhkār olmasa ħalk-ı cihān
Tolmasa 'işıyān- ile kevn ü mekān
990. Cümlesin ma'düm idüp Ĥayy-i Ğafūr
Yaradurđı yirine ehl-i fücūr
991. Taķılup dünyāda anlar ma'şıyyet
Rüz-ı maķşerde bulalar maĝrifet
992. İmdi sulţānum anuń biri benem
Ol ümīde dā'imā şād u şenem
993. Vāy eger fażluńla olmazsam refī'
Tā şefā'at ķılmaz ise ol şefī'
994. Ne behiştilik bańa ey lem-yezel
Dūzahīlik gösterür cümle 'amel
995. Yāre şer ķılsam bańa āh u enīn
Kim hevāda geķdi 'ömr-i nāzenin
996. Geķdi çün ol bār-ı luţf ile şehā
Bāķisin sermāye-i dārü'l-beķā
997. Luţfuń-ile göńlümün pāsını sil
Cennet içre Muştāfā'ya ķońşu ķıl

998. ‘Aybına mü’minlerüñ Settâr’sın
N’ola cürmüm çoğ-ısa Ğaffâr’sın [41a]

999. Cürmimiz bî-ḥaddür ammâ ey cevâd
Pâk u şâfidür be-ğâyet i’tikâd

1000. Varduğınca eyleyüp muḥkem anı
Şoñ nefesde zâ’il itme ey ğanî

1001. Bir kapımız daḥı yok kim varavuz
Anda rahmet isteyüp yalvaravuz

1002. Cennete gönder gerekse nâra şal
Bir kapuñdan ğayra yüz t utmak muḥâl

1003. Luṭ fuña göz t utmuşuzdur yâ İlâh
Ğayri mesned yok bize ey pâdişâh

1004. Dest-i luṭ fuñla yuyup pâk it bizi
Tâ’atüñde cüst ü çâlâk it bizi

1005. Muşt afâ yolın bize idüp t arık
Ol t arıka eyle tevfiķüñ refiķ

1006. *Ḥaşre dek söylense bu olmaz tamām*
Sellimû şallû ‘alâ-ğayri’l-enām

Fî- beyāni ḥātimetri’l-kitāb fî-du‘ā’i muşannif ve ğayrihi

1007. Ḥamdüli’llāh āḥire irdi kitāb
Gün gibi rû-yı zemîne şaldı bâb

1008. Yâ İlāhî künh-i zātuñ ḥaķķiçün
Zât ile kâ’im şıfātuñ ḥaķķiçün

1009. Feyz-i ‘āmün mâḥẓ-ı cūduñ ḥaķķiçün
Zâhir ü bâṭın vücūdun ḥaķķiçün

1010. Ka'be'ne olan denâlar haqqıçün
Kapuña varan du'alar haqqıçün [41b]

1011. Ulu dergāhuñdan anı isterem
Kim kılup luṭ fuñdan ihsân-ı kerem

1012. Bu vilâdet nāmına nūr idersin
‘Âleme gün gibi meşhūr idersin

1013. Çeşme şuyın gibi deryâdan ak
Aşl u fer'in ideyin şu gibi pāk

1014. Dinleyiñ cāna virüp cūş u hurūş
Oқuyana vir sen [ey Hālık] sürüş

1015. Bir du‘āmuz daḥı budur yâ İlāh
Anı daḥı kıl qabūl ey pādişāh

1016. Kim Behiştî rû-siyāha rahmet it
Yoldaşın imān maqāmın cennet it

1017. Vālideynine kamu üstādına
Akribā vü ehline evlādına

1018. Bu kitābı diñleyen merd ü zene
İltifāt idüp oқuyup yazana

1019. Cümle imān ehli budur ey Rahīm
Bunlara kıl luṭ fu ihsānun ‘amīm

1020. Cümlesin ğarq eyle baḥr-i rahmete
Her birin qoy rahmetüñle cennet

1021. Bu ümîde kim du‘â maḳbûl ola
Fâtîḥa ḥatm eyleyen cennet bula

Meṣakātü'l- ḥakîrû'l-fakîr

Elmâs Meḥmed Aḡa

Yazan

Veḳafe Ḥatice Ḥatun

BİBLİYOGRAFYA

Kitaplar

Ahdî. **Gülşen-i Şu'arâ (İnceleme- Metin)**, Haz. Süleyman, Solmaz, Kültür Eserleri Dizisi 470, Ankara, 2018

Ahmet Cevdet Paşa. **Kıyas-ı Enbiyâ ve Tevârih-i Hûlefâ**, Haz. Mahir İz, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:637, Cilt 1, Kısım1, Ankara, 1985

Âli. **Kühü'l- Ahbar Tezkire Kısım**, Haz. Mustafa İsen, Kültür Eserleri Dizisi 545, Ankara, 2017

Âşık Çelebi. **Meşâ'irü's- Şu'arâ**, Haz. Filiz Kılıç, Kültür Eserleri Dizisi 587, Ankara, 2018

Aydemir, Yaşar. **Behiştî Dîvânı**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 2000

Bursalı Mehmed Tâhir Efendi .**Osmanlı Müellifleri**, Haz. Fikri Yavuz, İsmail Özen, Meral Yayınları, Cilt 1, İstanbul

Canım Rıdvan. **Divan Edebiyatında Türler**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2016

Dilçin, Cem. **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2013

Ece, Selami. **Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri (I-II)**, Erzurum, 2015

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır. **Kur'ân-ı Kerim ve Yüce Meâli**, [Sad. Mehmet Şirin Doğan], Seda Yayınları, İstanbul, 2017

Ergun, Sadeddin Nuzhet. **Türk Şairleri, Cilt II**

İpekten, Haluk. **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2016

Kartal, Ahmet. **Doğunun Uzun Hikâyesi (Türk Edebiyatında Mesnevi)**, İstanbul, 2018

Kınalızâde Hasan Çelebi. **Tezkiretü's-Şu'arâ**, Haz. Aysun Sungurhan, Kültür Eserleri Dizisi 546, Ankara, 2017

Köksal, Fatih. **Mevlid-Nâme**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2011

Külekçi, Numan. **Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2016

Lâtîfî, **Tezkiretü's- Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (Tenkitli Metin)**, [Haz. Rıdvan Canım], Kültür Eserleri Dizisi 604, Ankara, 2018

Özkan, Mustafa. **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2007.

Pekolcay, Necla. **Mevlid Süleyman Çelebi**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1980

Riyazi Muhammed Efendi. **Riyâzü's-Şu'arâ**, Haz. Namık Açıkgöz, Kültür Eserleri 534, Ankara, 2017

Saraç, Yekta. **Klasik Edebiyat Bilgisi (Biçim-Ölçü-Kafiye)**, Gökkuşbu Yayınları, İstanbul, 2017

Yeniterzi, Emine. **Behiştî'nin Heşt Behişt Mesnevîsi**, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2001

Başvuru Kitapları

Canım Rıdvan. **Divan Edebiyatında Türler**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2016

Dilçin, Cem. **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2013

Ece, Selami. **Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri (I-II)**, Erzurum, 2015

Köksal, M. Asım. **Peygamberler Tarihi I-II**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2013

Oğuz, Seyfettin. **Siyer-i Nebi**, Okuma Dünyası Yayınları, İstanbul, 2012

Osmanlı Havva. **Ruhül-Beyan Tefsirinden Miraç**, İstanbul, 2018

Ed. Özköse, Kadir. **Tasavvuf El Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2016

Şentürk, Ahmet Atilla. **XVI. Asra Kadar Anadolu Sahası Mesnevilerinde Edebi Tasvirler**, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2002

Timurtaş, Faruk Kadri, **Mevlid (Vesilett'ün-Necât)**, İstanbul, 1990

Yılmaz, Kamil. **Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar**, İstanbul, 2013

Tezler

Aytekin, Feride. **Behiştî'de Tabiat ve Eşya**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2005

Dindar, **Muharrem. Bihiştî Ramazan Cemşâh u Âlemşâh [Edisyon Kritik]**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 1999

İpek, Aygöl. **Behiştî'nin Mevlidi [Metin-İndeks]**, (Yayımlanmamış Mezuniyet Tezi), İstanbul Üniversitesi, 1971

Makaleler

Ağırakça, Ahmet. “ Kaynaklar Işığında İsrâ ve Miraç Olayı ”, **Artuklu Akademi**, 2014

Akarpınar, Bahar. “ Mevlid Törenlerinin Yapısı”, **Türkbilig Dergisi**, 2006/2, ss.38-63

Akman, Mustafa. “Bihiştî Ramazan Efendi el-Vizevî ve Kelâmdaki Yeri”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 10, Sayı 15, Ağustos 2017

Akman Mustafa, “ Vizeli Kelâmcı Bihiştî Ramazan Efendi ve Kelâmi Dünyası ”, **Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, 2017

Aksoy, Hasan. “Eski Türk Edebiyatında Mevlidler”, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, Cilt 5, Sayı 9, 2007

Aksoy, Hasan. “Mevlid”, **Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, Cilt.29, Ankara , 2004, ss.482-484

Aksoy, Hasan. “ Bihiştî Ahmed Sinan Çelebi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 6, İstanbul, 1992, ss.144-145

Ay, Mahmut. “ İşârî Tefsirlerde Hakikat-i Muhammediye Anlayışı”, **İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 2010

Demirci, Mehmet. “ Hakikat-i Muhammediye”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt.15, İstanbul, ss.179-180

Demirel, Şener. “Behiştî ve Heft Peyker Mesnevisi” **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 1-2, Sayı 7, Elazığ, 1995

Durmuş, İsmail. “ Arap Edebiyatında Mevlid”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 29, Ankara 2004, ss.479-480

Ekinci, Ramazan. “Behiştî Mahlaslı Şairlere Ait Mevlidler 1: Behiştî Ahmed Sinân’ın Mevlid-i Şerîfi”, **Sûfî Araştırmaları**, Cilt 5, Sayı10, Yaz, 2014, s.20

Ekinci, Ramazan. “Diyarbakırlı Re’fet ve Mevlidi”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 9, Sayı 1, Mart 2011

Süleyman Eroğlu. “Edebi Bir Tür Olarak Mevritler –Şekil Özelliklerine Dair Bazı Değerlendirmeler-”, **Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 18, 2010/1, ss. 126-127

Ferzende, İdiz. “ Tasavvufta Hakikat-ı Muhammediye Meselesi ve Mesnevî’den Örnekler”, **Ekev Akademi Dergisi**, Sayı 59, 2014,ss.179-199

İçli Ahmet. “Yaratılışın Öyküsü Olarak Mevlid: Mevlid ve Mitoloji İlişkisi”, **Turkish Studies**, Volume 7/3, Ankara, Summer 2012

Kemikli Bilal, Osman Çetin. “ Bir Kutlu Doğum Şaheseri Mevlid ve Süleyman Çelebi”, **Türkiye Diyanet Vakfı Sempozyum ve Paneller Serisi: 45**, Ankara, 2010

Mazıoğlu, Hasibe. “ Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler”, **Türkoloji Dergisi**, 1974

Okiç, M. Tayyib. “ Çeşitli Dillerde Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Tercemeleri”, **Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 1, Erzurum, 1975

Öngören, Reşat.“Merkez Efendi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, Cilt 29 , 2004, ss.200-202

Özcan, Nuri. “ Türk Dinî Mûsikisinde Mevlid”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 29, İstanbul, 2004, ss.484-485

Özcan, Nurgül. “ Eğitim Açısından Edebiyat ve Behiştî’nin Heşt Behişt Mesnevisi”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2012

Özel, Ahmet. “ Mevlid” **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 29, Ankara, 2004, ss.475-479

Öztürk, Ali. “ Halvetiyye Tarikatına Mensup XVI. Yüzyıl Divan Şairleri Üzerine İnceleme”, **Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi**, Sayı 15, 2005, ss.225-252

Pekolcay, Necla. “ Mevlid”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 29, Ankara, 2004, ss.485-86

Şeker, Mehmet. “ Osmanlılarda Mevlid Törenleri”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 29, Ankara, 2004, ss.479-80

Tekin, Gönül. “Cemşâh u ‘Alemlâh: A Mesnevî of The Sixteenth Century”, Edith: Halil İncalcık, Cemal Kafadar, **Süleyman The Second and His Time**, İstanbul, 1993

Uzun, Mustafa. “Bihiştî Ramazan Efendi”, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, Cilt 6, İstanbul, 1992, , ss.145-146

Ünver, İsmail. “Mesnevî” **Türk Dili Dergisi**, Sayı 1-2, Ankara, 2011, ss.430-563

Ünver, İsmail. “ Çeviri Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, **Turkish Studies**, Volume 3/6, Fall 2008

Yılmaz, Semra. “ Mevlit ve Türk Edebiyatında Mevlit Türü”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı 13, Erzurum, 1999

Sözlükler

Devellioğlu, Ferit. **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara, 2010

Dilçin, Cem. **Yeni Tarama Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009

Kanar, Mehmet. **Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü**, Say Yayınları, İstanbul, 2011

Kanar, Mehmet. **Arapça-Türkçe Sözlük**, Say Yayınları, İstanbul, 2012

Kanar, Mehmet. **Farsça-Türkçe Sözlük**, Say Yayınları, İstanbul, 2015

Redhouse, Sir James. **Turkish-English Lexicon**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2011

Sami, Şemseddin. **Kamûs-ı Türkî**, Kapı Yayınları, İstanbul, 2013

Şimşek, Selami. **Tasavvuf Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, Litera Yayıncılık, İstanbul, 2017

Elektronik Kaynaklar

Aydemir, Yaşar. Behiştî Ramazan b. Abdülmuhsin
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=959>
[07.02.2019]

Gülüm, Emrah Behiştî Mustafa Sâdeddin, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3979>
[16.01.2019]

BEHİŞTÎ RAMAZAN'IN MEVLİD METNİ

هذا كتاب مولود النبي عليه السلام

1 مولود النبي صلى الله عليه وآله
 2 الله آوون كزير ليدون قلده شمع
 3 الله آوون كزير ليدون قلده شمع
 4 كزير ليدون قلده شمع
 5 كزير ليدون قلده شمع
 6 كزير ليدون قلده شمع
 7 كزير ليدون قلده شمع
 8 كزير ليدون قلده شمع
 9 كزير ليدون قلده شمع
 10 كزير ليدون قلده شمع

وتسلم بسم الله الرحمن الرحيم
 يا بوسودم خوري ولا سمع مجموع
 قلده شمع اوله كزير ليدون
 كزير ليدون قلده شمع
 قلده شمع اوله كزير ليدون
 كزير ليدون قلده شمع
 قلده شمع اوله كزير ليدون
 كزير ليدون قلده شمع
 قلده شمع اوله كزير ليدون
 كزير ليدون قلده شمع

11 في التماس الدعا لك
 12 حرجا اي عا شقان مصطفى
 13 كزير ليدون قلده شمع
 14 كزير ليدون قلده شمع
 15 كزير ليدون قلده شمع
 16 كزير ليدون قلده شمع
 17 كزير ليدون قلده شمع
 18 كزير ليدون قلده شمع
 19 كزير ليدون قلده شمع
 20 كزير ليدون قلده شمع
 21 كزير ليدون قلده شمع
 22 كزير ليدون قلده شمع
 23 كزير ليدون قلده شمع

11 في التماس الدعا لك
 12 حرجا اي عا شقان مصطفى
 13 كزير ليدون قلده شمع
 14 كزير ليدون قلده شمع
 15 كزير ليدون قلده شمع
 16 كزير ليدون قلده شمع
 17 كزير ليدون قلده شمع
 18 كزير ليدون قلده شمع
 19 كزير ليدون قلده شمع
 20 كزير ليدون قلده شمع
 21 كزير ليدون قلده شمع
 22 كزير ليدون قلده شمع
 23 كزير ليدون قلده شمع

24 کیم و سبيله اوله عفو رحمته
 25 کي قبول اولور سته عزت بولور
 26 او يوم مقصودمه بولور وصول
 27 حشر دك سويلنسه بولور اولور نام
 28 في مطلع الحكتاب
 29 كل نوراى عند لب خوش نورا
 30 سقوف يا غندين است كل نورا
 31 طنلور لئله بيان ابد و ب كلام
 32 كل خوش نورا اولور ب سست حجاب
 33 نيمه نورا اضطر است سست حجاب
 34 هفت اول ناله اي روح روان
 35 دك خوش نورا ايله نورا
 36 دك خوش نورا سست حجاب

از معان اوله يارين حضرت له
 دولته ايرم سحر تار نو ك
 اول قبول اوله بولور قبول
 سبيله اصلو اعلى خير الانام
 37 الف كتاب
 38 كلش جاندين نوره عزت لب صد
 39 شاعها اول نورا و لوقا شكار
 40 دوست كل نورا ب نوره وصف ايست
 41 كور نورا ب نورا اول عبق كلام
 42 نيمه نوره دك نوره نارا نورا
 43 اكله جامه سست نوره نورا
 44 نورا ب نورا ب نورا ايله نورا
 45 ايلسو نوره نوره نورا ب نورا

بولور اولسون كلام سست حجاب
 نازه نورا ك كيرسان ايلسون
 عايش قور جاندين نورا و ب نورا
 عشقه حد بولور دك ايله نورا
 حشر دك سويلنسه بولور اولور نام
 46 في الشرح بالمقصود
 47 دك ايله نورا نورا ايله نورا
 48 كيم نورا ب نورا نورا ايله نورا
 49 استدك ب نورا ايله نورا نورا
 50 كند و نور نورا نورا ايله نورا
 51 نورا ايله نورا نورا ايله نورا
 52 صلاه اول نورا نورا ايله نورا
 53 نورا ب نورا نورا ايله نورا

مرده كور بولسون سويلنسه نورا
 كور نورا ب نورا نورا ايله نورا
 قولور سست حجاب نورا و ب نورا
 نيمه نورا ب نورا نورا ايله نورا
 سبيله اصلو اعلى خير الانام
 44 نيس ناله الله المعصوب
 45 سويلنسه نورا ب نورا نورا ايله نورا
 46 بولور اول نورا نورا ايله نورا
 47 بلاتر نورا نورا نورا ايله نورا
 48 مصطفانا نورا نورا ايله نورا
 49 نورا نورا نورا ايله نورا
 50 جمع الديق اول نورا نورا ايله نورا
 51 جمله اشياء ب نورا نورا ايله نورا

في انتقال نور الامام محمد بن باقر

ادمك انتك اول نور شريف
صلو اجوب من جنت كسبنا
انك داي بر زمان اول نور
واردي انتك نوحه اند نضلك
بري كسبه جهانه ياد كسبنا
ناشوكه دكلو له اري و جني
بريجه كون اخر حق ايدون جني
حاصل اول نور ايد سبورونك
بريسته اولدي يهيچ استوار
اولدي اندن بون نور دور
جون بون خاند اول امام
ارنوق اول نور ايدونك و انتقا

الي بني عليه الصلاه والسلام

نجه بلدي نور دور و لطيف
جمله هو اليه قلدي انتقال
شيدته واردي كيدي حوادنا نور
واردي مامك انتك طوغد و
نور احمد اكا ايلدي نور
كلدي ابراهيمه اول نور صديق
انك ابا عيسيه قلدي انتقال
كزي بيغامبري بولك بولك
مصطفاه ايلدي اخو قرار
ثابت اولدي قلدي ارق مود
امنه نور بوند حسرام
عالمه ارق بي كلك محال

عروش و قوش و برونك لرح قلتم
جون دورلدي برونك جهانه
قابل اولدي بولك ادم وجود
يوسه مان طبرغه امري الة
نور جوج انا حاصل بولك لرح
كلدي طبرق هندو قلدي نور
نجه بلدي نور قلدي كلدن روح
مصطفاه بونيك اول و حقه
ايلدي بولك ايلدي كلك مثال
بونه نور بون و ردي ادم
دين ايلدي اول نور كوله ادم
نجه بلدي نور هونك
حسرت سونيكه بولما نك

اي وكون اندن ظهوره كلدي
باشلدي رقص رقصه هفت
ايلدي مولا سته شكر و سجود
جان اوب انا مملوك طوطي
وارد اول طبرغي جمع ايلدي
امره حيله ياد ايلدي بولك
بولدي ادم اولدم انواع فوج
كيم بون و بونيك رقصه
ادمك انتك نور دي اولدي
بونه نور و لايت اولدي
قلدي ادمه من عالمي
غوثك كون كسبنا ندي فلك
سكاه صكوا على خير الامام

50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62

63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75

بلیک لطفی کو رزقہ ظاہر رحیم
خیر عالم حق طوبی بلند
تاکہ اسرافیل اور جبریل صورتی
سمعی اولدیر عالمه ووزیر
سن دخی سخی تکله دولت نوله
حشر دخی سخی تکله دولت نوله

فی بیان فضل نبی و خیرین

بلد و کوری سید و کین بیامیر
حق تعالیٰ انچه سوسلدرانی
اول کلن مرسل لیلوری عبا
کیمنه و مریدی مودان اول الله
کوردی بحیریل یحیی عیسی
اختیاری قلوب قلدی دعا

امنه نور و لا یسند نصیب
امتی نوریدن آلدی یقصر مسند
قودی بونله ره و لا یس نورین
سمعی آلدن معشهمد زاولیا
مظهور نور و لا یس اوله سست
سها صکوا علی حیر لا نام

آمنه و خیر الانبیاء

نیجه مقبول لیل و کین اول سور
امتی والد و غله شکر ک قف
دیر یحیی بوری امت قبل اکا
کیمنه نقد و حق جمادی راه
حق تعالیٰ احمدی سوسنی قف
دیدمی امت قبل یحیی یارب اکا

حکمه الله موافق کلدی اول
هم دخی سونو نداد بر کلام
کیم منا جاننده موسی بی کلیم
بر وجود صورتی بکار و ان
دستم و عوفی مغلوب آلدن
بندن افضل بر رسولک و امدن
یا بامت و ایدر کیم یا اسک
حق تعالیٰ و ردی موسی لیل و کین
مصطفیٰ اخر زمان بیامیر
هر کیم خلق آلدن مسله ارفیول
سائر امتلورن انوک امتی
بن حلا یقاند نیجه اعلا ایسم
ایستل و لب موسی و کین حقلین

امتی اولما غله و لیل و کین یول
جان و دلدن دکلین اول و غلام
حق تعالیٰ لیل و دیکم ای علم
من سناو ایله قلدن جامه ان
غری ارب ملقوفی مغلوب آلدن
بر کما نند قولک و امدن
امتمدن یک اولای یادین
دیدی یا موسی جمیع انبه اضطر
جمله بیغامیرک سوز قوری
جمله سندن سوز کوردی لاله اول
شوبله فضل زایش و حکم
ایله دلاوردن اول حیر لاسم
عاجی اولدی دیدی ای حیر علم

خونكه اولد رسولو بوعامتو
 حضرت موسايه رب العالمين
 انك من كونه موسى يوزون
 بوسوي دينوب خدا قلدي ند
 چون بوجهميله بلد الذي رله
 انه صلبسندن جواچوب دهان
 ايشدي موسي ديدي اخسار
 دليدي غرم جامده قولي قاي
 دوندي يارب بردي بلده ردا
 حق تعالى دليدي اولدم امته
 بارغاهم كلديني سيزون كناه
 قلدين باله دعا قلدم قبول
 بس بوسوزون بودر كلون جاور

اميندن خيالني اول سوزوك
 دليدي سن انلاسه اولموزن خوني
 ليك مملكتد راشك سوزون
 دينيك يكم يا امنان مصطفكا
 هوتكم واريزوزن شاه سپاه
 بعن لنيكجه طولي جهان
 بولوك يارب نه خوب اوزار
 بولونك اوانه سينك خالق
 بودي ايددي بلد كلدي صدا
 يارغاهم مستحيه سوز حمته
 حضرت اندم قلديني فرارواه
 كيكور مقصوديه بولوك قبول
 امي اولن مراد يفته اسوز

اميق

اميق اولموزونك اش قولا
 كند بويوزدي كه اولد انلاسه
 سن مجوس سنيندن ديدم
 واتي سنك كبي يلاحي امته
 الله ايكن ضايغ ايتمه فرصتي
 حشر ك سولنسه بولونموز

في بيان ويدن سنه

كل بويوزد كلبه بيه بوجوش كلام
 دوزاد مد بروهفت استلا
 بولالقه بوجوب بيه دهسور
 بجه ببعامتو بولوي اولدي عيان
 هويوسي خليفه عوف ايد كسر
 خالف عالمي بوموش اولد كسر

اميندن اولموزونك واي واي
 كيم سوه جاني كبي هوسنسم
 ليك امك خا صيم دويوني دم
 همتك بوق اتباغ سننه
 تهر بولوك كنه بولوك علق
 ساهو اصلو بولوك نام

عبد الصلوة والصلوة

ملك جاتك بولنه بطنندن نظام
 دوزمدي بوجوخ اوزدي يا اخوزما
 بجه درلو خادنه ايد يظهور
 هويوسي حقي برني قلدي بي سلك
 چون اجل بيدني حكماندن ايد
 تابع اولب حقه جنت بولدر

کیمی تابع اولدی هلاک	سلاک کفر ایلدیلر انصارا
ناشکله دکلوه فخر ایتسا	حق تعالی تک جیبی مصطفی
وقت ایشیدیم کلک بوعالمه	رحمت حق اوله ابن ادمه
پس امینه خالق اولدین عرب	اول کریم الاصل اولدات لادب
حامله اولد جیبیه ناکه کانی	بوزک اوزره جلدی بویجه رنا
باشلیدی دور و عادت اولغه	لشکر شیطانی مله است اولغه
وقت ایشیدیم کلک بوعالمه	اول سعادت ایتایی مصطفی
اول کجه ایدیکه ندر برالسه	ایله ملک وجوده ائی شاه
اینها بذرکه کوردم ناکه کانی	کوتولدی بوزکه کورمندن همان
کوردم اولدم بوسون اولدی	صندم انق و رشیدی اندن علوا
اولب انواریه اطرافم نهار	کل کجستان اولدی کورم بشار
اجلوب کلک بوسون اولد زمان	مطلوا اولدی ملکلر له جهنمان
ای کوردم ظاهر اولدی اوج عالم	دکدر هر یورین بوزکه هسمر

اولدی منزلی بینه بیت الحرام	ایکسینه مغرب و مشرق مقام
کول بوزینه یایدی بوزک شاک	زینتین زینتیل سلد و مشک
طولدی اطرافم و شیشه بوله حور	هر بوزک بوق اوزر بوزک نور
چون بوزک کورم بوزک کورمه	نوصو سوزق عارض اولدی وزمه
صوددم بوزک کاسه شربت صند	حامله جام سعادت صوندلی
لذتی شکور دن اریق کورم صوق	ایلی قور دن زیاده مثالی یوق
کلدی بوزق قوش طوبت زورم	نوقت ایدیکه صفای اوی ارمی
طوغدی اول ساعته اولد شاه	قلدی بوزک کورم بوزک شاک
طوغدی اول کانی شفاعت اولجه	ایری صبح سعادت اولجه
اول کجه ایدیکه کورم بوسون	اول کجه بانشلیدی رحمت بای
اول کجه طوغدی شمع اللذین	اول کجه انوارله طوغدی زمین
اول کجه رضوان طوغدی جنبتی	اول کجه طامو کورم بوزک عیدتی
اول کجه جمله ملکلر اولدی شاد	اول کجه بوزک اولدی بوزک ادم

اولجكه اردي سعادنت امنه
اولجكه عالم صفائو بغلدي
اولجكه اولدي كيسا خروراب
اولجكه دوشدي صفاورور
اولجكه كفتك دورلدي قاري
اولجكه اولجكه كتم تا ايد
نجه نجه دوراده بواسان
احور اير دهور ناچكه
حشر ك سويلنسه نو اولمونا
فيلسان بعض اخوان

اول سبارك كجه كم طوغندي
كجه زده ليله الاثان ايدي
طوغندي دم ايع اورده دوشدي

اولجكه غرق اولدي عالم رحمة
اولجكه شيطان ملعون اغلدي
اولجكه كافر اولدي عذاب
بوزي مشرك اولدي قور
اولجكه طوغندي سعادت اخوي
كورمه ويثلي انوك ابراحد
دور محسن اوله عالم اوله جمل
كلميه حور انوك كجه
سماو اصلو اعل خيرا لا نام

الهي هم حيان ولا ينسبه
امينه ليله القدر اولدي اول
خالد وش خاورد خوريني ايدي
رشتك ادردي بوزينه بهويله ما

دولشيد ي قبلت ياله بوزن
يس كوردي بوغني كورينلدي
شويله ايدر زكه اولشاه جمل
انبيو حاله قلسندي ملكا
حور بوزين ايلوب معروفله
سنبي اولش كلسندي كوركي
چون خدادن خلعتي اولاكاي
كوردي هم انبي غروب قان
بوز كوركه اكلوب سويلندي اول
شنيادوي بوزينه حور سروس
ديديار كيم كلدي دنيله اوتسا
بليق بلندي كجه رحمتد مر كن
انبي خيلنه سلطان دكلن

حلقه تسليم ايلدي اوزن
بوز اورب اللهه مجله ايلدي
امته قلدي شفاعت اولدي
خدمت ايلدي ملكلور خور
طولدي نوي ايراق صوفيه
بويله طوغندي اول بقال ملك
قان صوغندي يندن ياكاي
اولدي اول كل خرين ارغوان
ديديار كيم بوزينه طوغندي بوز
حور بوزيندن ايلدي خوروس
نجه شاه اول سايه لطيف اليه
رهماي باج جند زك كن
بيلات مونيون اوتسا ادر كن

150 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192

خسته کو کلاژ طیبی در کانی
طوری غیله فصلی هایدلر کانی
چشمه ای جری عریض و زکاتانی
کاشنی عرفانه نلبس لدر کانی
نوجمال عالم اراد رکاتی
کوله بواولدی ملکه ایا مقام
اولیه سهو دوشدی بواولده
دیدی امت اولند ریختی ار
بخنلودر اولکه اولامی
امت اول امتیله خنت بوله امت
خندرت سولینسه بواولده تمام
فی بیان زیاده الله و لکه

چون ایستادی بر کواک اهلین چو

حق تعالی نیک جیبی در کانی
منبع لطف و ایدد رکاتی
مظهر ابیت فراند رکاتی
عندلیب جانله کال رکاتی
عائنه اوزکه شاشا رکاتی
هم سکر خندله سولینده یار
طیطلوا اولدی در در در زکاتی
امین یعنی بون محشر ده ناز
شبهه سوز یادین بولور اجین
نکری در کاهلده مقبول اولک
سلمو اصلوا عایی خیر الانام
و الحور و غیبه هم

بیم مقرر اولدی شاشا طوغد

193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205

خوردن انسان و ملک چون بلدی
ایغی طوبی اغنه بود اوردر
خوردن کلبه کلبه هم جمله ملک
حق تعالی دن اجازت الی
کوردن کیم کلاژ اوله کاله نیک
سور مله قش و ابی الک چشم سیاه
شع کافوری ادر بولینده رشک
لبردن غنچه لولر حجاب
صن فصاحت لوجه سنده
نکلا و تناسیب بی نیک
جدیه حق ای بشرین ایلمش
متصل کلدی ملک طوری
چون اب اول نلبس کلاژ
کلبه یور یور زیارت فسلدی
کوردن نیک نوری اوردی
بیدی وقت اولدن اوله ناعوش
سیریلدی و حبسته حیوان قار
ایکی قشلا باور کلاژ خندک
دیدلر اولمش بوخت چمنه
دایما بانوب دور کوردن
کل کاخندن اوتور اوقیل
سرخله برقطله در کواهم
جانه بکر جسمی هوری کورد
طوری غیله و زده و سرین ایلمش
لیک ای کورد اولور کورد
کیمی دیدی ایغین کیمی لیت

سوله به گنج همدای هر ز طاقی
مضطفا حاشی کلنگی دری
اول کوز و مک نور دل و ارم
وصله عمری بر نواز دگر
اول بخت کلنگی لب لب
تو ایستون با له عمر حاشا
اب حیوان صید لوص جاننه
کند ورنه بیدینه دری ورن
کوزی بیاشنان اصلندی فو
سوله ایست اه نقد بر از
اختلافه طوبی حاشا سبی
فول و نوز و رحمت رحمت
و حاشا طیب و اولدی

خسته اولوب ي محال اولد ي
 جان حسرت استندان احد ي
 کاسون اول سودم اوغلي غم
 اول بزم يولنه جان و زدم
 اول کومل کازانت خندان کلي
 طور غم تو زيلدن اولم بيلي
 پس گنورد ياز جيدي يان بيله
 اولدي قوجا ي يوزينه سوز ي
 اله ايد و ي کوزلندن د و لک ي
 ديليم يوزلدا گله اجل
 يئو نو دي نيله او غم ي
 يئو نو دم کي سني سلط کورم
 نيله اخ نصيبم اولم دي

اَبْدَلُوْهُ اٰخِرَ نَفْسِيْ اِلٰى كُوْنٍ
 كَلْبِدِيْ كُلُّهُ جَهَنَّمُ يَارَسُوْلَ
 حُوْرٍ لَوْ عَزَمَ اَبْدَلِيْ مَا وَاَسْنَهْ
 دُوْبِدِيْ عَزَمَ اَبْدِيْ مَقَامُنْدِيْ
 سَلَامُ اَصْلُو اَعْلَى خَيْرِ الْاَنْسَامِ
 وَفَتْحُ الْاَبْدِيَّةِ بِسْمِ اللَّهِ
 بِوَلَمَّا بَاثَلَا يَكُوْنُ كُوْنُ دُنْ شَرْفِ
 اَوَّلِيْ عَمَّنْ اَنْكَلَهْ عَزَّ وَتَعَالَى
 اَسْمِيْ قَالِيْ جِهْدَانْدَا اَرْتَحَالِ
 قِيَمِيَّتْ دَرِيْ نَيْمِ اَنْوَارِ عَظِيْمِ
 اَكَلَهْ دُوْشَدِيْ اَوَّلِ سَعَادَاتِ اَنْوَارِ
 بِسَلَامِيْ اَوَّلِ اَخِيْ جِهْدِ اَكِيْ بِيْلِ
 اَسْمِيْ لَهْ دَاخِيْ مَوْتِ اَوَّلِ عَزِيْزِ

فوق ابدى كلب كوردا يوزين
 ديلدو خورن سونك كهي اوغول
 بس اي اصره تيب مولاي سينه
 هور ملك دحي ايلوب شاه داي
 حشر دك سويلينه بواولز تمام
 في ذكرونها الابوين
 جون صدف دق عهدي اولد
 سئلله اولدي دائم الهي
 التي ايلق اوچق اولدي مثال
 كندي انه قلدي دريستم
 تر زمان اولدي حليمه هي
 خاصي يوزجه جود قل قيل
 التي ياشنه اردي دك ام اوچيب

卷之四

اَوْن يَا شَانَا اَوْلَدِي اَيْك يَادَهِي
 چُون بَكْرِي يَانَا اِرْدِي مَصْطَفَا
 كَسْب دَنِيَا يَه دَو شَمُوزِي رَسُول
 اَنگِي چُون خَلْق اَوْن شَانَا جَهْل
 دِي اَلدِرْدِي دَا نَمَاعُوبُو دِي
 سُو شِيدِي رِي سَن خَلْد بُو زُون
 اَلشِيدِي اِي جِي طَا سَنِي عَشَق
 حَق تَعَالِي يَه نِيَا زِي جُو غَدِي
 اَنگِي چُون اَوْلَدِي سُلْطَان جَهْل
 بُو مَسِي اِي دِي بُو جَهْل اَنگِي
 نَصَح اَلله اَوْن شَانَا يَار اَكْشَا
 قَار مَسْوَ رَا سَن اَنگِي قَلْبَن سُون
 اَوْن بَحَالَن اِرْدِي رِي خُو لَه

اِي كُون اَوْلَدِي اَنك اَوْرَهِي
 بُولَدِي عَالَم بُو رِي بُو زُون حَقَا
 اَلدِي بُو بُو تَا مَلِكِي قَبُول
 اَلْفَات اَمُوزِي اَله بُو زُون مَان
 وِر مَزِي دِي نَفْسَن مَقْصُودِي
 طَلَشِيدِي عَشَق حَقِيلَه دَرُون
 اَقِيد وِرْدِي كُو زُو يَانَا عَشَق
 مَاسِيَا يَه مَبْلِي اَصْلَه بُو غَدِي
 اَنگِي چُون اَوْلَدِي خُو اَنز جَان
 اَغْرَه اَلدِي دَنِيَا سُو زُون
 نَقِيلَه خُو اِي دِي دَا نَم كَار اَكْشَا
 كِي مَاسِيَا رِي بُو رَسَن قَفَا اَوْن
 سَنَكَه نَفْصَان اَحْلِي سِي مَالِكِي اَله

245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257

اَلدِي كُو زُون بُو رِي جَبِي
 عَالَم عَقِي يَه طُولَدِي بُو زُون
 اَله دَن دِي يَتِيم اَوْلَدِي رَسُول
 قَلَدِي عَالَم خُو زِي اَوْن يَتِيم
 دَو لَت عَقُو سَعَادَت كُنْجَتَه
 مَطْهُورِي فَا ن اَوْلَان زِيَانِي
 سَلَمُوا اَصْلَا اَعْلِي جَان لَانَام

وَالسَّامِي

بُولَدِي سَاح مَعْرِفَت شُونَا
 مَلَدِي كَسْب مَكْر اَمِير لَه كُنْد
 خَلْق اَجْنَلَه اَوْلَدِي دِي زَارِي
 خُصْمِيَن بُو رِي خُو رِي دِي زَارِي
 عَالَمِي طُولَدِي مَرْدِي اِرْحَا صَالَكَه

چُون بُو مَقْدَارِي دِي وَصْلَكَه بَصِي
 بُولَدِي دِي دِي بُو مَدِي كُو زُون
 حَانِي اَوْلَد مَدَن تَسْلِيم اَوْن
 قَلَدِي اَظْهَار اِي چُون خُو تَلِيم
 صَكْر اِر كُو رِي بُو ت كُنْجَتَه
 اَكْمُو بُو حَكْمِي اَلَا حَصَل
 حَشْرَك سُو لِي سَنَه بُو اَوْن اَمَام

النبي عليه السلام

چُون بُولَدِي يَانَا سَنَه اِرْدِي مَصْطَفَا
 قَلَدِي قَامَت بَغْدِي اَوْلَدِي بَلَنْد
 حَسَن خَلْقِي اَوْلَدِي كُون كُو زُون تَر
 طُولَدِي شَهْرَت شَهْر اِجْنَلَه بُو نَكَبِي
 اَدَلَه مَشْهُور اَوْن دُو شَدِي دِيلَه

232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244

اَوْن يَانَا سَنَه

271

حاصل امشيد هي توكله تيك

272

درجه كلودي بود نيا اكا

273

هيج عبادتدن دكلد رمنفيل

274

خير و احسان ايدري عفو اتم ايني

275

شهو اشرافدن ايدري اول نكار

276

زوجہ احمد خليجكه اندر

277

كار بانم وارديدي نظامه كندر

278

قافله سالارم اولسون اولون

279

ايشند ورم اكلور غايت امين

280

كار بانم خليفه اولسون امير

جامه اوزد ايلم ياك عومني

كوكلي اولدي ككككك جانانه نوک

نوجو دكوزدري بريو عجمه باس

كسب ماله ايلموزدي التفات

طه عيشيدري يوزدي جعدن يكا

كچه كوندزدي ايدري سوسل

ككككك وارديدي خاكون ايني

واردري هم مالي نوک بي شهار

كوزياسك ككككك اول اوي ندر

مضطفا نوک قومنه صالحه جلي

كلسون ايلرسه بتم سورم قبول

بوو كلاتدا اول سلطان مين

كوند ورك ككككك اول ماه نبر

حاصل اولور سه اكر ككككك عومني

ويد ككككك خيد عجمه انه نوک

بس خيد عجمه ايلويون شكر سينا

مضطفا نوک فزون ككككك نجر

اينساپ فقر اكا لايق دكككك

عراق اولون اكا ايش التفات

طبع كوزاسي عجمو ديسانته در

بريويك نشنه كلور دنيا اكا

مضطفا نوک زينيدري ديني

مالك انفاق ايت اولسون محنوك

وبري وحق يوانه اي ياك دين

سلو اصلو اعلو خكككك لادام

خديجكه رضى الله عنها

دحل و تقوي احم اولدي نانو

ايدري ياشي بس ككككك بتي يلكه

اهل فقايدري ويا اول دول الحسب

بور اوده بعضي سيري بصر

سياه اندر ككككك سوزك صادق دكل

ليك ككككك سوزيدري بيك

مذ عيدر غافل و بيكانه در

ميلي اولماغي يوانيدن يكا

نوخسه والله دفعو خدي

ككككك اسه سوكه همتوك

قادر اولد عيدي عجب كرين

حسردن سويلسه يوانون نام

في نون وجه عليه السلام

جلدي بريج بيل دحي خين البس

مصيل طاعت فاوردي سواقه

ككككك ايتله شريف ايدري نسب

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

سياه

اولا بهي گيدي ندي ههات
شامه قوسوا اول مه ائوگ سفر
وارب اول ديوك يانك فوئو
هويك اكم مصطفى اولسه روان
باشي ورره جمع اولوب موردي
ديري اچنه كوردري پور اچي بوني
قلمب صبي حجابي پوردي
بولت كورب شمسي منيب
دوشدي شاهك ايفينه اغلري
ديدي سن عالمي طوسك كرك
توعله منت كنم سكا اولسي عرين
جوق زماند كنم بن استو دم
جان وكوندن قوئم قلمه مرد

اولدي شامه كار يانك روان
تولري اغي دي ندي مكر
دكلوب نودم طعانه صوندو
توبولت اكا اولوردي پاسيان
طوسه طور پورسه پوردي
مصطفادان حانه طولي پوني
كور نوني اشك حشرت پوردي
س عيسله وردي اول مود پور
مجلدي استا نودم كلو طف لاري
ايدبا نوك خاني اولسك كرك
كوردم اچيل اچي ايني يقين
حقه جوق نكر ولسون اركوردي
حقت اباله ساطع ممد

توبوله ديوي داخي عورت ابلدي
انده يانوب اول كچه شاه جهان
پوردي شامه بولجه وصول
خلق او شوب توبون ابلدي يايغ
في قصور اسباب صانوب كندو
توردي جاي ايدوب نوب
اصليين كوردي حيدجه اولدي
علق اولسدي اكا اولدن اول
توبدي كوكلندك كم دولت بولا
ظاير پوردي ويلي سر دن اوي
تاسول ايام اولدكم قوم رسول
سول عوضم ابلدك افراني
خوجور دره ديوري خويشها

كاربان اهلن ضيافت ابلدي
ارته سي اذن كوچبا ولدي روان
چوردي انده مستاجي ازبوتول
بي نهايت فائده ابلدي مستاع
ملكه دن ياله توجه ابلد لسر
كلدي توكون ملكه ايريشدي بول
مصطفاه سوكونسي ولدي نرياد
عشق نوك قلمه قلمشدي حبلول
ولجيبونك اهل بيشدن اولك
كسيه ورموردي رازندن جلو
ديدي كورب اي پي اصول
توبكه است احمدا محمداني
اول جوا بختي درم كند مرداد

منه به باو

داخي نكه نكته اول شام جهان

في بيان موقوفه اليه عليه السلام

حسرتك سويلند به او اول تمام
اول بپياني الذي اول ايقان
مصطفاه ووردي بپي حبيب
مالي الكاغسله بزم شو
كوقول اليوسه كرجك بايم
ديدي الله خديجه اول زلف
نوله سمد يفتوي واديسه انوك
سندن او مرقق بونوك كيني حال
صندي اولدم خديجه الذي كاي
اختياري قلوب بپي دي اول
ايند وپ ابي خديجه قلوب جوي

نيلدي بندان اينست بر عينا

و اينست كايه موقوفه اليه عليه السلام

سواصلوا على خبيرو لا نام
دي شوق كنه الذي ام المؤمنين
جانيه قلوب قبول اول مقابر
نك قبول استون بني اول ماه
بن انوك جانيه خديجه متكاريم
نكري حقي سوزي صهرك يلدان
سلي اشافي دكهي مكه نوك
لاغه امي احمد ي غايت وبال
قوم احمد ديدن كيم قبل فراغ
سواكوزا كايي قلسون قبول
الهي عشق الذي قلند حوروش

موسيل كوسيك او نورديش لانه

خلوتك او نورديش بونوك اول

عادي بويدي دايتم سوزك

خلوت كچون انه ايد بپي

الوب اودن المكن صوبي زبون

سهي ياقن بومغان وادي

صله سود سوزي الكاغ خلو

كوردوي دوشلوكه انوك جهان

ديديكم كلوزن اول حب بونل

عائشه بوله ورايت ايلدي

بونده ديري ايلوخاري و حديت

كلاري يايي وليدي موفيه يدين

نجه بالوخقه طاعت ايلدي

طور ساول كوي حواد طيله

اله كوكدن بونوك قاري نول

اول بپي سوزي بپي خايموك

نجه ايلويدي طاعت عسقي

پس كوكوز وارب اول عام ايلوي

اول مقارن بومبارك عاريدي

خلوتيله بولدي حقه قوبي

ارنه سوكون بيب اولوي عدين

دوشنده وحي ايلوي اول شام جيل

احمدك حالي جكايت ايلدي

كيم انسا نسه الكا اولو حيدن

وقت ارشيدكم كله وحي مبين

نجه كنه مرنعادات ايلدي

بني حبيبه اولدي امراندن كيدنه

في بيان من وعده عمر في اللعن

حسدك سويلينه بوا وورنما

مقياسور كنور رر جوارن مثال

خلوت كنور حقه قل سرورع

خلوت املك اولسه هي كيدانه

نوله بيعا مبريق اوزينه

خلوت بولدي مقصودني بي

خلوتك كور اخرينه سلوتي

صوتي اري خلوتك دوتلانه

اولب اند نضكي هوشده دليل

مصطفاه كلاري جبريل اوزنا

كورش ادم صويلينه حبوتل

وامر خلوت ديسنه دعوت ايله

يا من الله نعا ل

سئلوا مكم اعاجبا لانا

حق بولكم حيوان كل بلغم اضل

سكا نور مبرقت قلسون غلوع

حقه اوز اول يحي خافل كيسي

جان مرادي وردي مراندن ايليب

خلوت اهقان سوسندني ديسي

سومين كند زجه انده خلوتي

خان قدا اوك كيسي خلوتلر

مصل ابدني يتلاني حبوتل

وردي افر ايسي اول زمان

بولله ايش اكا مكر حليل

كون جو موزدي كلوردي جبريل

طويدي اصحا ايلله اظرف رسول

چوق كيسي امانه كلاري حوطرف

دين اسلام ادي كورونون ظهور

چون معين ادي اكا جوق نصرتي

جمع ابدري اهل ايركي يانسنه

طويدي عجب ستر كل اكا غفني

ورين كچون دين اسلامه نيك

چكدي كچله نوري قدا لك علم

الدي دعوت اون يل عبده

ابايع ابدن اكا بولدي نعيم

قلدي دعوي نبوت اول امير

اليله اول خاردارن شهون نزل

اوردوردي حق حبيبه دليل

الدي كفرك كويي خشي قول

شهر چندان اولدي مونسندني

اردي اصنام اهلنه غايت قنور

بويوردني انار اكا فصردي

قصدا ابدري اول شريك قائمه

خمله دن ارتوق ابو جهل لعين

كوساوردني درلودن مولي عجز

كافرك كفون بقودي نار غم

قلدي مشرك كلار ياده عریده

اوسليني اولدي اهل محمديم

مخول اولدي كون كوندن منبر

حق تعالى لك رسولي اوله اول

في بيان معنى آية امر

صلوات الله عليه وسلته

حسرتك سويلنسه بواو تو تمام

سالموا صك او اعلو خبر الانا

انده كورندي خذا ابعاميه

انده اموا ولدي نماز اول سوره

دعوت اندي صكه معوجه جليل

كلاري اكا حبيب نال اولدي دليل

كچه كورندي هاي حوي شوي روي

اه واحيله طوره دي تحت فوق

بو طريقي اوره طولدوي نيك

بو طيله ايدري قومي ولماندي صلو

سويال كچه اول جليل ياك باز

الوزري دي احق اصحاب نيام

جنت اوصافي جغت خالقي

روز تحشر ده صسر اطاحوالي

جمع ايدوب ياننه اصحاب جديب

الويلدي انلاه وعظ محبيب

يندر كا اول جهلانك واروي

ال كور كور سون بوم ديندي

ديدي و جهلانك الوي بوي اوق

بندن از كور و صطفايه اشينا

كيدري خالق اول انده قلدي اولجه

پس خدا اجوي صلدي اول كچه

كله رندي بويجه اول بدي نام

قلدي بيسوي حرمده ولسلام

اوينقلده اولن ميغراج نج

نظمه جلد م دينكم در عددن

دوشك اولاني ديك كازم دكل

وصيف كلان طاحي اولور بوي كل

بوي دوشك اولدي بوي افكار

وكله كيم ذكي انديم بالاختصار

كيم اكي نال اولدي معراج رسول

عاقا اولي بوسوزي اليوقبول

بولك سورچو قلدي بوي دريخ

وارمعاملده بوله نقل صريح

كيسي بويله دمشك سر كم بويكار

دوشنده اولدي كيمي ايدرا اشكار

ليك قلدي بوي راده اخنلاف

اختياره في انار صمه زاف

الاستاد و در معسر زيبك

مونينسك طومده سورمه كمان

نچه معراج ايدري اول خير البسر

بيدي قات كوردي نجه قلدي كدر

نجمه نيك ملد را بستند بريند

د بدي جاي شعله اولدم اولم يراق

عبري پولد امك سوزن ز صفا

د بدي آله نولدي سكا اي يراق

كوردي جويونل وري انك يالنه

جنتك اولم و نه ايغر نطر

حايث ليش عقيدني غلومدم

ليكي انك اچند برستند

هوي بوي انك ز جنتك نناد

هوي بيناك جهله سنده انكار

كوردي قار عويجه سوزن ري

كوردي جنت چارينك اولم چار

جنته خوم ابد جويونل جمل

باله اولم مدني حرام اولدي عيدا

كهم بتم جانك وار بر ايتياك

سكا نولدي ايد رينين داغشا

نه سبيلن بولم ايورين فراق

اب وصلمت محمد ي بختي جاننه

اب كورون نكا قانك كدر

شوي بولم كهم اولم نيك اچم حرام

اگلسن چمن يغابت دردمند

جنتك اولم غ انك كورن صواد

منقش اولم محمد ايغر زار

ادني سكا كنه بگرم سوزن ري

كهم براق حدي يوق خون جمل

نابوراق الله حبيبه اولم زمك

وردي ديدني مصطفىا به اي هام

بس بر ايتي اولم جويونل

زقنل يا قوت اوس وري ران

اولم سلفه وري بولت جويونل

جان بولدي جسمته شوق صا

ايوردي جون سيع براقه حلو

كل بولم بولم اولم بولم

بويجه اولدي نيسر حاجات

يسر ديد جويونل اكايم يور

كيجه جنته مقام مستانم

عاشق اولدم اداك استنه

چاغون كهم ر اوجي بلمدم

يا حمتك ديد بولم بولم

حق تعالي ابدني سكا ساهام

مصطفان جاننه طوبه پيسل

كاشك هم بولم ورنه اوان

جمله سندن ابدني ابي جميل

بيرونه كلدي نيه حسن حال جمال

قلمدي بولم ورنه صغيفدن اثر

كل بولم ورنه بولم بولم

بويجه رفع اولدي جمله بختك

سنيان كهم اخوه ايوردي فراق

چك و كم نادر جهلمد بر ب

ايشند مي اولم داي بي يته

كورمك يا ايشان اودمك سلام

جامنه كامر ابدني اولم اولم

دېدېم بېسون براق اڅا
طوړي شو قيله وړند اول وړند
چلدي جبريل اول برافند عيشا
بدي سيم اللهله اولدي مروان
انديا اسراحي خوشو كلدي يار
قدسه اړد يار ايدوب حقه نذر
بس رسول الله كوكا اولدي وړان
جمله كوك اهل ايدوب عزت كا
عزت ايسه الحق اولوراي جديب
دېم خان كوكي بوسمه لذيبي
هر بنده اند يار اكل اڅا
كودي خويرو كوك اهل اول شلوار
ادسه اول كوك اولمش مقام

بويجه معراج كلسون مصطف
تانه اداست المفاطويدي بوزي
دوي ايدوب الله قلاي عزم راه
كلدي قوسه اړدي اولدمده هان
عزيمده بولدن ابي الله يار
قلاي ايله ايدوب اركعت نماز
قايوسي اچلدي كزي يار همل
دوي يار اي شاه عالم مر حيا
دي سعادت كيم سكا اولمش
هر بوزي كودي دوي بولور دوي
دوي يار ايلام حقه بوسكا
انديا دن بېر اي طويش قرا
چلدي يانيندن وړب اڅا سلام

اوليندي هم ايلخي اسنان
بوسمه قلاي او ججهده نظر
كودي حمار وني شين كوك اول
چون بد يحي قوت كوك قلاي دوي
كودي بوي ايدوب خيرا كونا تر
اليوب عزت سلاه من الله يار
اوغودي بويجه ملكا و مرده راه
چلدي الله مبد ريه واردي بوسو
عوشو بوي چلدي واردي حقه
بوسم انسه اربوب نو ايدوي جام
نقل اولمش ديكه واردي قلاي جيب
نه بوردن كاي شاه جهان
ديدي اول دمه خدايه مصطف

حضرت عيسى و حيايه مكان
قلاي دوي ججهده ادريسه قلاي
اوغودي النجلا موسي يار بول
كودي ابراهيم اڅا قلاي عروج
هر بوييه قوردي الله مرده راه
هر بوي بوسمه حمار قلاي يار
جوق عجايب كودي هر بوي كوك
جبريل الله قوت بوب طويدي بول
واصل اولدي نامقام قرايه
امقي حقه قلاي ايلامي حبيب
لطفله ديدي اڅا حقي حبيب
طايله سندن كوك مرده راه
بوسم بوي ارغافه وار سكا

ارمغان دیریم اگر مثلی آنک
دیدم اولم مصطفایه و اعلی
اول نه نسته اوله ای بد ز من
دیدم احمد ای خدا ای سر و حد
حق تعالی دیدم قللم قبول
کوسنوب جونیم تو اضع طایفه
یوقا قوی ایلیم عینی وجود
انسیاه نور کبریه ان ایدم
ایک عالمده کزنی ایدم سینی
اول کیمه شویلسیدی اول جبار کلام
اخر الامرا اولی هر حاجت قبول
حق تعالی دیدیم یا مصطفی
و ابرحق بوندن یا انباه جهان

امره سنک یوقا مرد خیرینک سنک
سولالد و کک سور سنک غایت عظم
اولمیه اکا خرمیمده نظیر
طایفه یوقا کیم مرده ارمغان
دایق یوقا سر خیریم اچره اول
ارمغان یوقا کیم درد کایده
جمله موجوده ورم سنک سموی
امشک امشک سدا طان ایدم
قصیر عزیله مکی ایدم سینی
حضرت حقیله طفسا بیک کلام
میرینه عزم الدن اولدی قبول
بر مردان و زکره اکا کیم نکا
امشک امشک ورم ارمغان

یوسناری ارمغان ایلت انلی
کوسناری فنده بولدی مصطفی
باشله اول نور دین بر تا جلد
وای اکا کیم بلنک قدر بری
بس یوقا حق ارمغانی قبول
ایده سی صیابنه وردی جبار
پنجه دیوب و کلا بر بو عیاج
نوبنی بونده کفاز دین
حشر دینک سور لیسنه بولون تمام

فی بیان النعمانی صیابیه
اول کیمه یوقا مرادینه وصول
مکله بریل مقیم اولدی بنده
طوبی بری اچمورت قلای اول

کیم قلم زنده غرق ایدم احسان
نور فانی المیش کوسناری رسکا
ارمغان لیلای المعی اجد
منع ایدم نور عهده دین صدیق
کلای منزلی کاهنه ایدی رسول
هوزیسی بولون اولسون دیدر
کا فاولد بولون عیاجل قبیح
قلای سی اچمورت اول ذالین
سیاه اصلو اعلی جبار کلام

آدم ایندی علی المشرکین
ورده و غنند نصیرده و قیله رسول
معجزاتی عالمه طولدی پنده
شهری طوبی جملای عیاجی طول

اولی ارج یا نشنه کردی مصطفی
فلقه خلقی جه مذلن امین
یوله یفری ایستیدی لایتم
چون ابریشدی وقت حزن کورن
دوشمن اولدی جمله منکران
ایزیدی موشن انار چون غلبی
سولقد را اید یواصیا ایشا
دید یوزو منار اولوب مجروح
یونلک سرنینه اولما انکسا
حارمی بودی رکاکتیم و ارام
ایلیوب تا کیم دعای مستجاب
اوله یونلره حواله شول یاد
ایلیه یونلره ری اول ریج عقلم

صحن قلوبه اولمشیدی کربا
چهل ایدری رحمة للعالمین
کیم میدینه اوله اولشاهه مقار
نیجه فیض اولدی مسینک سب
دنه اغار ایدیلر حزن بیگنا
سولله کیم ارج حذر و حصر یوغل
هیرینک جائنه جلدی حور
یونلک یوفری اولما مندرع
کلیسجه یونلر حقلن باده
اول ندیلر شایسته یولره هم
نارن اولما یونلر کولدن عذاب
کیم اولیدیم قود می مستل
یاد یانه ریزه یونلر نه نیم
پاد یانه ریزه یونلر نه نیم

پس یوزی محکم ایدب طور دوز
دید ابریم ابریم سس لطانن
فلدی سس کلرین غایت جفا
بد عاقل یونلره اولسون هلاک
تا عبادت ارج لذت یوله و
دویدی اولشاه نیفیه اید
دید یونی اولسته بصارت ایدی
حسینک یونی اولما بی عذاب
اشمن صوک دمن و صلت و این
برکسی اولما غنه یا بر مصطفی
یونلک جاهل لیلند بر یون حال
یونلر یون کلسم دنیا به یون
یونلر یون یونلر یونلر عدا
یونلر یونلر یونلر یونلر عدا

وزدنی اول حضریه یوز و اید
ایسود درد دایم هم در مایون
لطف ایدوب قل الذی یزید عا
سوزیدن یوز یونی ایله پالک
دکوزد فارغ البال اوله یون
کوزده یوزدن وری عطا کانه
کیم بی حشمت یونلر یونلر حش
ظلمه یا حش اولور می ایدیل
نوله اول کوزده حش یونلر
چون دکلر جسد یوز دکلر جفا
ایله یونلر یونلر ایدیلر حش
یونلر یونلر یونلر یونلر حش
یونلر یونلر یونلر یونلر حش
یونلر یونلر یونلر یونلر حش

مستعمل من کل الیک و عیسی ابن
یس صحابه نور مانی قادی سکون
فی بیان تسلیه الامتخاب

حذر دل سوزینسه نو اولو نام

کافه بویله اید بخت اول رفیع

بولدن امله شفقتی استک

بوسوزیله هفت تسلی ایلدی

صبر ایدب سوزو ای اولک مردانه

حق تعالی کیمینه وریدی طفر

کیمین کافری ایکی بخت ایلدی

ایلیهم یزدن اولدین کلدی

قایی نولور دن دکلمیدد رعمر

هوزیری او سرم ایسان بولا

کیند وجهه ادر اولدی اضطراب
هوزه حقدن کلسه وریدی یوب
و بحرین علیه السلام

سیلوا امکاو علی خیر الانام

اولمای اینه یارین شفیع

امتی قویان اول اول شفقت

بوی شفقتدن بختی ایلدی

کوم له نه کوسا و اس ال

ایلدی یاز صبری له زهیری شکر

کیمینک طایسه قانی ایلدی

حق تعالی جان حاکم اولدی

ایچا و زده و اربی انوک کیمین

حق تعالی یار رفیع اولدی

قوتو حقایق رسول هوزیری
دیر ییدی ندره عمر و یز عوف
الده اولور بر قیله و ابردی

شهرت اوستی نانه و نه شکر

عون حقیله یوز یوب مصطفی

نوله مشیر کلون ایدب جود حاکم

بس یوز غین کوردی غم ایلدی

ابو عی قوسی یواغت ایلده طور

بولده قو کفاری کند و حالته

ایکم یندن مقامه رخسار ایت

ایرته سی سوز یابین الیک بیان

هوزر نهی خورای اولیش لطف

حق سوز کوردی دشنه بر مقام

دور در قورلدن معمر و حوزین مقام
کلای نهاده اندام اید کندی حوز
اهلی انک هفت اولو ابصار دی

سوز سوز کلای له ایدی بول

اولیم کلای له ایدر مرضا

کلای خرم قصه ایدی سفر

دولتیه مکران کندی رسول

استیلا طایکی اندام ایلد سوز

غصه کتمه کیمینک احوالنه

مکدن اصحابیکله حجر ایت

کلای جبر انل ایدی طور نه هک

دوستان رحلت وایش کا اولد برف

ایکم انوک رعنا بقدر طوق کلام

کلای سهر قونیدی هیچ براره

بندی سلطان جهان لندن همل

جون بونرسيله نضرع اندلی

جانه رستند رستند هرخندمک

هیب بولکه جانله مید و کوز

دیدی توکم لطف اید شهن کلک

جان زنا را اید تو واضع قلدر

هریری صبر ایا یوب بوقوت

هجرت اویا یوزن اول خالقی

ایستد و بوحالی پیرو جوان

پس بدینه قونیده واریدی خیار

ایلدی بوی کوزل مسجل بسنا

موتن اولوب هیب اطاعت اندلی

دیدی کم قنده چور سه کرد و

اوننه دوشیدی اول خالو جهان

قابل اولدی شاهی الوی بندلی

شهر کل بوی بیا ن قل سنست

هرنه اویا سنست قندی قوی کوز

نور ایا لندن بون بومصلک

ایهین اویوب نضرع قلدر

کلر نشاه جهان دغوت

چوغدی الله قونقلد عاشقی

غلغله دوشیدی بون سهر همل

ایم قبا یه کلای شناه معش بر

طوری اندلی به بش اول کون مصلفا

برنجله کونلو ضیا است اندلی

دیدی کلسونلر جیو دیلر همان

الله اولنلر دیلر ای اسی

چاغورک بو باغک این کلسون اول

دیدی بیجا سب بوسهر چو بسم

جکلدی الله پس نب شاه جهان

چونکه بوسهر ساقه ایدی دوه

هم اویوب انصاری که وار

شهری بخند و ایدی بوسهر مقام

پس دوه شهر اینه اید کدر

تاکو رب ایدی دوه مانل اول

اولما غه هریری مرغ شرف

چون بوسهری سولدی شاهی جهان

الله نازل اولورم اولدر قونق

پس کلای باغشلا دیلر ایا کارن

ایم ناله ایکی بهمیکد بوی بون

بمع ایدوب قلسون بهاسی قبول

امو حقیله بورا در سست کم

مخنی اوستندن الی دیلر همان

وامری اولک اینه کدی دوه

اول مقامه اولمشید هم چور

بشقه بوسهر ساق ایدی و همان

قلدی جمع بهمنه بهمنه بطور

قونوب احمد اول و ده حمت طولا

اوی و اینه قودیلر علف

سرحیل ایستدن کدی همان

ایم بکار یله اولدر امر حق

دي بشارتو دغي دوزو صفتا

توگنلحق جواني برينه خود بخور

منطق اولندي ابو ابوب اوي

يا بلوب ولوب كد نجه اول مقام

زيننده ابوب مسجد بنا

جلسينك طاشاوي سولدي

امريدي اولدم رسول كوكار

الده بوج مقبره قلدي ظهور

كسدي اخو مالوي بوزر هسان

جمله انصان زهها جو كلار لو

امريدي اصحابه اولدم مصطفى

كوردي بوزر قمت سين المن طاريم

ديدي سلطان الدهم ابي قبول

توگنلحق اوله كسليك مصطفى

كوردي بابر جهم اوي اول

الده دوشيندي بودولت بروجي

هر اوينده بشا اولسه طام

زيننده ابومرد مصطفى

طو عيني قازوب ياشا دك كدلي

اول قوبري ايلدي لاسر مان

ديدي بوشلر كل كد بوزر

مسجد اخون دوزر اول مكلان

الدينه انت اصحاب الديار

ديدي كلسون الدين بوزر بخا

قيمتن الديار اول ابي يكيم

تابها سين الميمه اولوا اول

ايگوزري سرلوا ولد وعفي

هر نه وصفي واليسه بهغا نزل

پس كلوب لاره به بوزر كور

يا محبوب رعيت رعيا بونلي

قوروكلدي بونلر كيم اول كله

بويلدر كسلا فاك اعجده جواب

دويمش اصحابي كافر هونيه

كلدين شاة الديار بويله خبر

اول كلوب حيفه اول اهل عناد

اول يهودك معبرو عاليلوي

خبر عالم قلدي بوزر خي ندم

في بيان حسد علماء اليهود

حسدك سويلسه بوزر اولوا ندم

بوزري بوزري عالمه طولد عفي

عمر الله هر صفران سرورك

ولا دوزر بوزر اخو حريف ايلدي

كلميه هر زحدا ايا بونلي

خلاقا نايع اولوب بويله فله

كيم ايشد حيك بوزر اهل حجاب

عزم ايلدر اولمش سينه شهونه

كيم ايلدر مشر بوزر كاحمد سفر

موزنا عالم وبي جا اهل نهاد

اول مدینه شهونك ظالم لري

الديار لادن حبو اهل علوم

و كما يهيم الله لعنه الله

سلوا صلا على خير الانام

اورنه اولوب اول سهره سوزورك روي
صاحي زيان نور حجاب اولدو عيني
حق تعالي انده قلميشدر يسان
نور نور لاي ايدوب ايقاف
اول بقا سلكي فنا يه صند يتر
كلدي دم اول ديان مصطفي
الديجه واروب ايتار سوزال
ديد ليكيم نايغ اولك بوله سين
نود كلدر سوزور اجور سكا
كوزي كوك اولور انور قادي طويل
نور لدر يبوله نلور ورم ورك
نيجار ورمه وركه علم و معرفت
بازي بسن انلور دن ايمده ياله

ياك عالي اولدو عيني هم صوبي
جمله ادبي بالاشق اولدو عيني
قلدي ناي اولدو عيني هات
عالمكي اولدو عيني اهل ايقاف
كوز كونه جانلدر مري اوده اندلر
جفا اورنوب اندر اله جفا
انلور كونسوزور دراه صند اول
كوز سينر نوز رات اجهان ايني
اول جليل حضرت اولدو شاه جهان
صحابي سلوك نسله كي زليل
كوز كونه حقدن ككاني بوزد لور
وزير انلور من شفا و شفا طنت
سوزمه قانلدر نيزي ياله و شفا

جوسوزن ايله عفو كله خلامني
اول كسي دن يادن ايمانله كيده
حسوزن سويلنسه بو اولدو تمام
في سكار اينست لورم
كوجه اول ظلملر ايدوب ايقاف
نكيسينك كيم معيني حقا ورا
كيم اينسوزن كلدي كيم حير اكرام
ايغينه دورشدر واروب همدا
اعليكي جمله عالموردن اول
ايقافنه كله بك اوميد دي
اشنه عالم اشنه فاضل اشنه روح
اله كيم حقدن عنايت اولدي
بس اينسوزن لدر بويكيم اين سلام

فضل احسانك بزم ايله منافي
كيم بزم سوزمه ايمين ايله
سيلوا اصلوا على حجب اكرام
عبد الله اين سلام
فائده قلادي اصله اول ايقاف
اله دوشمنه قلدر فرست بولا
جمله اصحابي ياله اين سلام
بوز و غور دن اولدو رهب ميل
جانلدر دن واروب اولدو شفا
طنلوجاني ايجي تاره قويدلي
اشنه عايندن بوزن عفو ورح
اوقدي امانلدر ايت بولمدي
نور نور اولدو بولاي حقدن اكرام

کلای خلاق المانه اندن فرج فرج
هم کلوب شراعی یار دت قلدر
اول ملک خونک جهانی کوردی
وضعی اخلاق فی سائر اندل
کوردی کیم ز او وصا حی جمال
دیدلی یوزن کوردی با یو قفس
نه جمالیته یونک یوسف جمال
یوزنه نرنگی نظر ایدن همان
هرنه امیکیم انک کوردی یوزن
دیدیم بود ریدن سرور یوزن
حق جیبی اولعه لایق جمال
یوزن ملک یوزینه کوردی و یوزن
دینه کوردی هر کلای بی اختیار

طور مدیدی دریا اسلام اویری میج
هم کوردی دینه شهادت قلدر
نیکل خون حساب حانی کوردی
نقدل ایمان کسب ایلد خبری
پیشیه ویری نظیر ویری مثال
بنده اولسون کله سلطان وزیر
نه کجایی او سینه ویر جمال
کلای ایمانه یعون المستعان
سوریدی دلدن اوله نالانسون
بود اول آخر زمان پیغمبری
یوزن ایلد اول بو اولماو جمال
ایعین او مالک جان کوردی سر
رقص اورن کیم اعلی کیم زار زار

اویند کوردی سورنه عالم کورد
خلقه سابع اولما دی سوزی
خلاق ایلد شوله مطر و اولد
اولد الله ملک حده دینعی
علی سیکله عالم اولما دی کینی
صبر کله بولدی مین مصطفی
پجه بولما سولک رسالت طایفه
یوزیدی انوک کیمی اهل ادب
خلیقنده یوزیدی کوردی حسد
دعوت انسه یوزیدی یوزی
مجلسینه کلسه یوزیدی غریب
یوزیدی کوردی او خشر دی ایل
طبر اخلاقی یوزیدی یا مینه مال

پجه عالم نفیسه ظالم کورد
خان اولدی همی دینک یوزی
بانی حقلدن دین دوز و اولدی
اولدی آخر بقا کله حاله کورد
بولد اولور عاقبت انوک لیلی
قلدی انوک بولیه خور و مسدا
طور غیله جمعه بره کوردی
اند ایلدی باشنه جمله عرب
چایون مظلومه ایلدی یوزی
دعوت دینه وارر ایتمدی ایل
اینا القای ایلدی اول حبیب
یوزیدی کوردی ایلدی عینی
چکدی یوزی کوردی ایلدی

هر كنه بر وعده انسه مصطفى
نوري كل انفايي عندي نوري
ميتي طو نردن المزي صفنا
دو نريدي كه سندن وقت جهنا
هم بهادر هم جيلم ابدى و سنا
و عهد و عيشي جمع ابدى نري
كه كونه طاعتده مشغولاي
چجاست ابدى هري نري جفلا نري
شويلاه ابدى حاصل اول بد نري
بن اوناك و صفناي نچا ابدى سنا
نري سني و صفنده نرسه بك كجاب
سوزومه شاهره نوكهم جي علم
چون خصا لندين نوز اولد انا

عهده ابدى ابدى و سنا
هر كنه ابدى جان كي طو نري
باو شاهره ابدى نري بر عبا
حق تعالي به ابدى ابدى
حق بولنده مستقيم ابدى و سنا
طاعت حق سوري كوكبي
حق بولنده لا حرم مقبولاي
طو نري غياله اولين ابدى نري
كيم و نردن اله اولوردي غلام
دنه دن اولن كنش نوري عيلا
بيكده بدي ابدى و سنا
و بدي و نردن اله اولين ابدى
منجاني داني و كنه بيكده بدي

حشر دك سويلنده بو اولون نام
في بيان ذكر معجزات عليه
شوق و رقيه به عوام جان
مجرد ياد دنا و بوجو سنا
جو هري انوك قوسا طاندر
بوجهان كو هري نيك بانسيدر
مجر ابي جو هري سوزورك
پس قولا غك طو نري نري ابدى
بويلا رنعل مو ابقا سيات
اول زمانده كيم نري اولون حشر
جو هري شاهره ابدى نري
حق رسولي ابدى كورن سنا
جماله شاهره ابدى نري

سليم اصلوا على خير لا نام
القصص والتكليم
صلدي كندن جبر غانه روان
ناقلا عايشه اوسينه نزار
مصطفاه و عهده رحماندر
قيمتي ما انوك كوز يانشيدر
حق تعالي سوزوركي بجهنوك
سنا ابدى حصه حجاب ابدى
صحنده بوسوري قلوك حجاب
سويلوردي ملك سوزوركي
كلده مشدي ابدى كيم سنا
حضرت قولي اظهار ابدى
ناكه و نردن ابدى سوزور

سَوِّیْلَکْ قَصْدَ نَبَاقِ سَوِّیْلَکْ
هَوِّیْرَی رَسَوِّیْ عَالَمِ اَوَّلِدْ کَر
بِرَزْیِی بُوکِیْم رَسُوْلَکْ زِکْ کَامَر
عَسْیِی عُبَّاسِ اَوْنَه طُوْنِدِی رَا
بُوْرَطُوْسَبْ دَر کَاه حَقَّه اَوَّلَا
دِیْدِیْکِیْم بَارِبْ بُوْد رَسَنْدَنَمُو
بُوْد عَیْبِی اِیْدِجَکْ شَاه جِهَان
هَوْرَطْ قَلَنْ سَوِّیْلَکْ دِیَوَالِی
سَوْرِیْمَنْ سَلْطَانِ عَالَمِ اَل
حَضَرْتِ عُبَّاسِ شَیْبِیْبْ اَوَّلِی
بُوْعَجْبِدْ رَاکِیْم مَلِکِ زَیْنُ مَرْهَوْل
صَحْبِی صَحْرَاهُ زَکْ زَکْ مَضْطَحِی
اِیْکِی کَلَدِی شَاهْ هَلْه بُو کَلَام

سَوْرِیْرَی قَوَالَه مَانَنْد اَوَّلِدِی
زَرْد اَوْلُوْبْ عِیْرَتِ عَمَلَنْ مَوْنِ
قَلْعُوْبْ اَوْدَنْ رِیْصَاح اَوْدَنْ سَو
اَنلَوِی اِسْلَامَه دَعُوْبْ اَنلَوِی شَیْبَا
شَفَقَتِیْنَدَنْ قَلَدِی اَنلَوِی دَعَا
وِیْیِی سَبْیِی بُوْلَدَه اِیْمَانِ اِغْتِیْبَا
رَحْمَتِیْمَه دُوْشْدِی رَا ه اَوْلَدَمْ هَا
قَلَدِی بُوْرَطُوْسَبْ زَارِ سَو
دِیْدِیْ اَسْبِیْ اَسْبِیْ اَوَّلِی سَوْنَه
سَوْنِیْ اَوَّلِی یَا سَبْیَلَه طُوْنِدِی کُوْرِی
کَلَدِی بُوْرَطُوْسَبْ طَعْمِی طُوْنِدِی
یَا رَسُوْلَ اَلله دِیَوَالِی دِلْ ا
بَقَلَدِی اَطْرَافِیْنَه اَوَّلِی خَیْرَ اَلَا نَام

بُوْرَطُوْسَبْ بَرَا عَجْ قَلَدِی ظَهْوَر
زَکْ زَکْ اَوَّلِی عَجْ زَکْ کَسَنْدَنْ
چَوْن رَسُوْل اَوَّلِی جَانِبَه بَقَلَدِی عَمَلْ
دِیْدِی اَللهی سَوْرِیْرَی رَسُوْل
بَنْ اَسْبِیْرَی بُوکِیْبِی اِیْدِیْ رَسْکَار
اَوَّلِی رَا ه کُوْیُوْغَا یَت اَوْرَم
کَلَدِی اَوْنِی رَوْنِی اَنلَوِی قَلَدِی اَج
کَلْ خَلَامِی اَلله بُوکِیْم رَا یَیْنِ
اَللِیْیِی اَلله وِی بُوْرَطُوْسَبْ یَیْنِ
عَهْدِیْ کُوْنَدَنْ رَا یَا جَانُوْ جَانُوْ
سَوْنِیْ رَا کَلْ سَوْنِیْ عِلْدِیْ حَقْ یَیْنِ
پَسْ حَلَامِی اَللِیْیِی رَا بْ اَبِیْ سَوْل
کَلَدِی رِیْسَاعَتِ یَکْ کَلَدِی کُوْی

کُوْلْکَلْ سَنْدَنْ بُوکِیْبِی یَیْنِی اَوْرَم
اَوَّلِی اَغَا جَاه بَغْلُوْ طُوْرُوْ دُرْدُوْرِیْنَدَنْ
سَوْنَه کَلَدِی اَوَّلِی یَکْ اِیْوِیْبْ دِیْ حَا
بُوکِیْ کَلْ سَوْرِیْ اِیْلَه قَبُوْل
اِیْلِیْشَنْدَنْ رَا یَیْنِی قُوْرِیْ دُرْدُوْرِیْنَدَنْ
رَاکِیْم بُوکِیْم رَا یَیْنِی اِیْکِی قُوْرَم
اِیْیِی طَبِیْبْ جَان بَا اِیْلَه عِلَامِج
اِیْیِی خَلْدَنْ اَنلَوِی قُوْرِیْ تَا یَیْنِ
بُوْرِیْ هَم بُوْرِیْرِیْ سَوْنِیْ یَیْنِ
وَاَرْب اَنلَوِی یَیْنِ کَلْ سَوْنِیْ کُوْی
رَاکِیْم اَلْکْ تَا حَقْ یَیْنِ مَارِیْنِ اَلْ
اَوَّلِی اَرَا دَنْ طَاغَه طَعْمِی طُوْنِدِی
اِیْیِی سَوْرِیْ رِیْغَلَا غَه طُوْنِدِی رَوْر

اوچو سندن او يوتوب اولدم ع
ديدي سلطان چغان اولدم مراد
يوكلكيم بغاوردريد كرم
چون يوسوري سويلدي شاجان
پسهمايت ايد ايد طويدي خول
پردخي يوكيم مكنون رسول
نرگسته اولدي ناله اشكار
جمله شيطانه خلف الد ندي
الدي ايز سوله كسر د ك
اول كيسي غايت محالت بغلي
دعوي چغان استدي شاه سوي
قاووردندن دوه ايدر خطا
ديدي الهك اديچون كه اول

ديدي مقصودك ندراري پرادب
اولسون سورم طويب مرد جواد
اي ازا ايد سن اي محرم
ضاري ورددي اولعوب اي جهان
نوز جفاد رينه طغري كندي اول
سبحان وليس اي وعظيچون دخول
پرده نك اوسته اولوش سور
بندونك انك اوغور صندل
حالك اصيلندن چور زور
حدوتندن زاري زاري غلدي
شاهكه كهوز اول دي اول
سوز كلدي سوزلري عيني سور
ايدي سلطانم سفيك جيك رسول

بن يوسف حسنك ملككم قهله اكا
يوسوزيله اول عريب اولدي يوي
پردخي يوكيم قيايه واردي شاه
وردخي دم بوزدح سوروردي
اجد وكنند نكوه كنند مصطف
اول قد حدندن هوكلي نو ندي
صواچي يه سوزدن جوغدي
اجق الله اولدي صنده بوكال
اجتياج اولسه سوره ايليپ
الوي الله صوفي مصطف
چشمه اولوب برمعينكه له بي
هر طرفدن خلق ايلوربا كاعلو
ميجر نيدن بري دخي بودر

غوي كه ماله اولما دي بكا
واي حجلنه قلدي سدي
اسي كنده طويش ايدري الله
ايچمدين اريدندن احكام اورد
ورددي اصحابته اول كان صفا
ايلديلو انلوي بوزر حساب
صوبينه اولكدن اريوغدي
تجه زده ظاهر اولسند روي
كلك صوزدرسه اولوردي حميد
صوزوان اولوب اوي قور بكا
صواقري يديكيم بوز باه بي
حاجمينا هيري بري اولوردي
كليم انا نوسه حالي يئولوردر

دیدی مینک شو فرشتو کی اغاج

استدای اولدم عرب اندان دلیل

بولده بو شخصه بولستند ناکه

هم برایت ایلدی اونی عمر

دیدیم اخر زمانه بولده در

کلدی جوابان ایلدی حانی نیان

کیم وزیر اولغیب مطلقدن خبر

تورد اگادی نه وار بولده عجب

ایشندوب اولک سوزین دیدی عجب

سویلب دیدی اکاری دوسه هم

وردی الیدی خورد اندن ایل اول

الیدی نوز اول قوبلندن بر قوزی

طشده قوی کوردی بر عرب

بولده حاضر اوله قلمایه حاج

حق مره و دیلیدی یی بر سبیل

دعوت ایلدی یی ایل شاه جهان

جلیل حقیله قلده سفر

حق عالی قوردی قوی سولاله در

ای تصدیق ایلدی شاه جهان

شاه مره حضرت حقدن خبر

کوسور بولدن عجب اشارت عجب

بولده جوان سولملا غایب عجب

میخون الدن زرقه مایع بم

تورد اگادی نه بوردن سوز اول

پس عرب اول جائیه طوبدی یوزی

الک بر حال اولدی غایب عجب

دیدیم راضیم اشارت ایلدی شاه

توردی اندن بری برترب روان

سوز کلیدی سرورک اولکده اول

پس ایلچ اولاره دن کتیدی یینه

ای کوردی کلیدی ایمانه عرب

برخی سلطانده بود مرد عجب

کیم مینده ایلچ اول خبر لایام

برخبر حقدیکه شهر مکه ده

جمع اولوب شیر کلر ایتیشد یزاق

تامینده اوردن نازل اولدر

چور الوب شهری یجه مده مسل

کند و کجه بو خبر بولدی ظهور

دیدیم یی خبر اغیز یی ایلکون

بوصوصه رای وندی یی ایلکون

دوشدای اسلام هله غایب شور

ایله لای احیایله نکل کتال

حق رسولینه سفایل اولدر

بشلسان غرم راجه یون نطاف

کامل چیه وار زیاده عربده

طوبتسیدی بر حقیله مقام

سفعتا و در بجایت بو بوم

اولدی ایمانینه اوله بوسب

ومردی کند و نک ایلکی یی یینه

دیدیم کیم کوجک بی یی یی رسول

کلدی شاهک اولکده طوبدی حمل

اول ایلچ قوبدی بوزدن طوبدی

دیدی

دیدی

هم البجنه

بسریدی سلیمان که ری خوارا نام
 اول کلامهم بیکه لا رند ریسر
 شهرک اطلالینه خند ولده وند
 خوش کو رب امرای خوارا نام
 خند ده سفولین اندر سگر
 کوجه اصحاب الی پی چوق دوقا
 دیدر سلطانده اند حالیق
 اوستینه واری کلک الی الله
 اوردی طاشه که حکیم قلیا دی
 برنجی اوردی بنه قلدی ظهور
 هم او جیحیه بنه اولدی بو حال
 دیدر لیر پیچون اولدی بولده شام
 کیم خرج اندک اولدی لهیب

کیم هم وار حارط مرده بر کلام
 امرای کوزا و لا و ابر بر بر
 کافک کاریری مخاف ایله وند
 الت اسباب الی اصحاب کرام
 بر طوق دین جفدی بر عجم حجر
 لیک هر کز و میدی الت الکا
 طویدی شاه اولد جانیه اولدی
 کیم انکله اول طمشک بون دل
 لیک اول طمشک ظهور لیدی ستر
 اولد محی الحیده اول اولدی نور
 پس فرحناک اولدی اولد احشمال
 دیدی شکر اولد و نیکه حارط مر
 عزم اولدی حبب نکا ملک عرب

هم البجنه محکم قلدی ظهور
 حق تعالی نیک بود کیم حکمی
 چون خبر و روی بود و ندمه
 دیدر لیر کیم کند و کاردن ربون
 بانی قوریا رخه یوق جان بی
 ایقاردن پاکن اول دایر یاک
 سندجی کل عبرتیه قیل نظر
 فتح اولوب ملک عرب اول قدم
 ایکی سندن صکره روم اولدی
 قورایدر اوسق بو کاجید برین
 حشر دیک سوینده بو اولد نقام
و بیانی قدوم المشرکین و حرم
 مکلان چون اولدی شهر کلوسا

روی حرم خدیوای و جیحی دنده نور
 ضبط ایدم شرم عمله بواج ملکه
 حبب منافق کلمه لیر اکا
 بولده طویر مشیکلک اسونونه
 روم شام المونه بوزر قاده
 سونلر یوب بوسوزی ولدی لیر
 فکر ایدب کجیکد رورال حایر
 صکره فتح اولدی اندن عجم
 سوزری میدی ده رسوم اولدی
 هیچ کز بوندن اری میجمن
 سلبوا اصلوا علی حرمی لا نام
هم المبدینه و حرم پیچهر
 بوزری و قلیوب حرم کز ترا

کجه کو ندر بور د یو خاصو عام
کلای لشکر فوندری بری فی شمار
چون کلب چادر بری فوندری
شاه مردان تگری ارسلاهی علی
خندق اوسسند و یعوب اندرین
چونله اول ملغونی روح یلله
بولید یوسه کافر ظفر
جانانندن جمله بوزار اولدو
تاکهان یو کجه اولدو رزدار
بسنوینه یقدی هب چادرین
اول کجه یو حبیبی چون کوردر
چون یقیدلی اندی شفا لشکر
احل اسلام اولدو و حبیب شاد

تامدینه اوسینه صالحه خیام
شهرک اطرافین قلد بر حصار
خندق اوردو جمله بنیاد او
هم بهادر دهم دلا و دهم دلی
نار و رخ اندی ماحونک یون
لشکر کفاری مجروح ایلدی
بلدی کیم زنده اولدی و یوسه
قلدر حیدر نه نازار اولدو
صلدی بولور اوسینه و رزدار
صلور دی اندرین قانورین
چین سحرین ابی کو کوردر
یجه شیطان عین خسران لشکر
بلدی کیم کافو فرصت حرام

دیدور عین ظفر د ر بورین
مصلمت کور دی رسول کور کار
کافک ولساغه یون ایک شوق
چینی کفر دین کسنده بولدی
دو ندی اصحابیله اندر اول کیم
کلای احل بیتنه بولوب قلع
اندی شاه انبیا به حبیبیل
وضع کومش بیتنه کیم اهل بیت
دیدر حو امی بوزر کیم طوره
طورمه کیم سکا ایا جان کور
طور دی شاه احلیله اولدی
نه دیاده ایلد بولسه کدر
وزیر کچون دین اسلامه طره

یون غمشر کفاردن قیو یوسه
کیم چقبوب اصحابیله اوله سوز
بور دی اردیجه بر الکی قونق
یحیی مدعو بولیدینک اولدی
کیم کلوب اوله مقامنک معلوم
لیک بلدن دینی جوز بار دینا
دیدیم کیم سکا سلا م اندی حلی
اقی حمامه کلهش اما پوسلار
یو طرف کافر یی اوزورین
سنیطر در هب مدنه ک لشکر
ملک کفاری قلای نازار
لشکر ایلد مکه اولدی و حبیب
و عود دینی بوی اندی نازار

نازل اولد و عجمه ايات قتال
هولت سوردي غي الزا بلدي
سويله كيم اوين بل جند مصطفی
سور بخايردن انمستدر صحیح
عادي نواید بكم نشاره جهان
صبح ارسنگه اوقه نوره ازان
کر او هر سه هسان اول معتبر
اوين بل اجمه ديني اعلاه اسلدي
دين اسلدي عاي و حيه الكمال
امته تبلغ احكام اسلدي
مکه سهرين فص ايدوب بولدي رسول
اهل بيتر كي جور ايدوب خاها بلدي
بور القادر اول نشاه غرات

الدي كفار له جند و جد ان
جان كفار جز الزا اسلدي
الدي كفار اوزن طقو ر غزا
ورد ر سور هم نقل مر مج
بريدان كچه و ارزدي هسان
انله سرور و كوردي زبان
الدي ايزي ريز و ر ر سر
كافه اوز كنه متا شالدي
قلدي اظهار اول رسول و جلالي
شرعتك اركان احكام الدي
عون حقيقه مردينه و وصول
بنلور دن كجه ناك اسلدي
كوسر و ري درو لمعجز ان

گاه اولور ديكيم ارسوب عون حق
گاه اولور دي ز اوج طهر غنا
اقوليه مش فون فون اكا
بهر الله نهات بوغدي
طوبيندي حاصل انك ثبات
هرين كرا اولور سور حساب
حتر دك سوليسه او اولر تمام

في بيان في حق نبوت النبي

عالمه صلدم ينه انمستدر
هر كجه درسته اولر اسندن سر
نجه انمستدر حسن در اول
اهل ايمان قيدي زار اولر اول
ديدو كم انمستدر كملر ملايرور

كوديه اي ايدري ايك شوق
كافه اوزره انوب ايدري تبا
سويوبوب ديدو بنه نندن شها
هر كا لا بنه غايت بوغدي
جمله اعضاستد بجه معز
نه بيان ايلر جاحه نه كتاب
سلسله اصلا علي حاي لا نام

في بيان في حق نبوت النبي

دلا و نون در حرارنومقال
ايلر اسباب و جودن كل ناز
ملاك جان عاشقه اقتدر اول
بسبب جاني سمندر ايلر اول
جوتور ديل و جوتي بشدن ايلر

هو نه جانده اول سیر لیت فلسفه اه
ظاهر سول کور دکات الله وار
کیم بو سول باطنی یوزرینک اودید
قانی کو بینکلو خبر در بر حیر
یانه یانه ای یارسم بیسان
مومنان خود قانلو کویری پشاور
چی پیله دیسون ضعیف امکا
اوله بودار فسادن اول روان
اوه کیم یزینلیم جانو سوری
بنده اچدم بو بیایمچون دخت
در در خوردن شکایت قلیتم
بنی بجه یازم انوک احوالی
بو بیاددن صدمه کیم عاجز کل

عالمه اددن دوشرد و سیاه
اندن ارمو قدر بر اتص صد خزار
مصطفی سوب سوزینک اوتد
طنق صور اولسه بو کادو دوجو
اوده یانوفو مرقوم جمله جهان
قلبی یوقده قاده یغری سناور
کیم جهانندن رصلت اید مصطفی
قیه جانستر دیرله قلمسایه فغان
کندی چون اول ملک جانک سوز
سوزله بندم طوسندم نه بیان
دلای سوزم حکایت قلیتم
بیلده صورده خزان احوالی
لیرک ترک ایتک دخی جائز کل

پس فله غاش طوبت بکا دکله کلام
بوفنا ایلدن طوبت راه وصول
ای عیالو یله جان بر سید کر
کیم رسوله چون کوری جبریل
جبریلله دیدی اولدم مصطفی
خبریل دیدی اگاه کیم ای حبیب
بوفنادن بولوری حور لاکام
بیجه بر بودار فقه فواق
ایستد بولونی رسول دوحاده
یوری واریت جمله اصحابه بنا
طوبت ایری بنی ایلدی یلر
کلای سلطان کوری پشاور
چون نماز ختم ایدب ووردی سلاه

کیم بیجه قلای سفی خذ لا نام
بو بقا سلک بیجه کوجلی رسول
مضرب خنیکه شکر لر سیل کو
سوره رفیج قلوب موده دلیل
بونده ورد رشاد سارت وار بکا
خرله بوندن اعلاه در یصیب
جنه کل کورده بوز ددر مقام
قل و صاله تهیدین نصیحت اوق
چاغوب دیدی بلده یالدر
مسجده کلسون قویا یو کلا
مسجده جمع اولدی مجموع
قلای بونلرله اکی رکعت نماز
کندی منور دین بکا حور لاکام

چَقْدِي سِنْدِي اَوْرَن دِلَوِي حَقْلَه حَمْد
 دِيوِي اصْحَابَنَه اَوْلَدَم اِي كَرَام
 حَقْلَه كَلَامِي بِلَوِي دَوَرِ سَمَوِي
 دِيوِي كَوْر اَوْرَن اَوْرَب نَابِتْ دَم
 صَابِقَك شَيْطَانَه اَوْدَه مَوْدَا لَك
 دِي كَر حَقْلَه غَافِل وَلَمَّا بَرَقِي
 كَمَنَك عَرَضِي هَر كَر بَقِي كَر
 كَوْنَه نَس كَر اِلَك اللّٰهَه نِيَا ز
 اَوْلَد اَوْرَن مَوْرِي دِي دَوْر حَسَاب
 كَر نَسَام اَلْوَسَكُوْر اِنِّي اَدَا
 اَوْنِيَا دِي رَسَكُوْر يَارِي عَصَا
 كِي جَلَه دِي رَسَكُوْر نَكُوْنِي مَالِنَك
 دِي دَوْرِي مَالِي جَهَنَّمَلَه خَلَا

ایدر انکله جانیده جزا
کودن یارین شدن احوالک
مالکوزدن و رعک اهلک زکوم
بیرنه بیک اوله جند عطا
اسک اولورسه مقوردر رعک
کیم عبادانک ریلید رنار
برقی حوقا عیندن چمکوز
تاجتم لیسره اولمایه قفس
نوقله ذریلک اهل درد اولک
سنم اوزره اولایسن سبدم
رایله هسر غایندن عصبانلن حدر
کیم بود رنبدن سقن آخر کلام
بس نصیحت سوزر بیه قلدی رعک

لِيَدْحَىٰ مِنْ فَوَيْلٍ يَسِيرُهُ
 فَوَيْلٌ لِّمَنِ دَعَا رَبَّهُ عَلَىٰ حَرْجٍ
 لَّا يَكُونُ لَهُ فِي حَرْجِهِ قَبُولٌ
 هُوَ ذَا الَّذِي صَدَقَكَ بِحُكْمِي
 قِيلَ لَفِي أَيْمَانٍ إِلَيْكَ أَخْبِرْنَا
 رَجَاؤُنَا أَن نَّمَسَّ وَإِنَّا إِذَا
 دَعَا إِلَيْكَ الْكَاغِبَ وَرَيْنَاهُ غَسْبًا
 قَدْ جَاءَ عِزُّكَ وَسُكُورُكَ زَاكِيًا
 تَنقُضُ الْأَحْيَاءَ أَلَدَةً سَنَاهُ
 هُوَ يَهْدِي الَّذِينَ كَفَرُوا عَلِيمٌ وَعَمِلُوا
 أَوْ كُنْ لَكَ بَرٌّ أَوْ كُنْ لَكَ غِيظٌ
 وَنُكُورٌ أَلَيْسَ لَكَ بِإِلَهِ كُورٌ
 وَيُحْيِي أَمْ تَدْعُوهُ لِيُحْيِيَكَ

بولسور دریدی یولر بوسور نه
 عمر کوزد حجه برکرم حرج
 قادرون یکنیه لازمد اول
 تا عذابن یکسیده سی صوک اوجی
 سولیک یذی حقیقت کر عجاز
 کند کوز الله مسای ایلست
 یکسیه اندر مک اسرنا سزا
 فسقه شرم پر دینی خایل فاک
 یارین اولور اول بزم خامی استم
 افول اوزره اولک ابرغله اجل
 اولیو یارین جهمدن امین
 اوغل اوغلینه وصیت ایلکوز
 جمله کوز یارین شفاعت کوز لا

غافل اولدو بن کلام اولدم کلدن	ایر حقدن کینیه این المفسر
بن ایدر اولدم جهاندن ارجال	سیزاسن قالک ایاخبر الزجال
بن اولدم یوله سیز یاقی اولک	عینک اولدغجه دولدو یولک
بن سفر قلدن جیبمکن نیک	اخرت حقین خلایل ایلک نیک
چون یور یور مصطفی یوز یور	باشلا طو لیدی مبارک کوز یور
نیر زمان اغلادی کلدن یکدی	بش مبارک کوز یور کلدن یکدی
کوز حاک بو خالی اصحاب نیناز	ظا هر ایدیلد همدان سوز کلدن
دکلبوب شاه جهاندک سوز یور	پیر اور یور هر یور کلدن ویر یور
بر او خردن اعلیوب زار ایدیلور	اه واجی دلدن تکدر ایدیلور
دیدی کیم نینه او خوراق اه	ایر یور یور کوز یور یورن اولشاه
صبح دولت راه شام اولدی یور	طلو در کلک حرام اولدی یور
وای نولیدی کوز یور یور یور	ایو منی اولیدی یور اولم کول
نور یور یور یور یور یور یور	زارو زار اغلشیل کوز اهر اول

دیدی یار ایلد کیم ایلک دفعان	کوز کوز دن دولکوز ایلک دفعان
ایسی ایتم چشیم خون بار اعلیق	ایر حقه ایلنر بار اعلیق
کلر یسید یی چون بکایمک کوز	چان بود بریم همدان ایلک کوز
ایک سوزن اسرم قول صوب	نور سوزن واسر یور کوز جواب
کیم بی حق مین کوز یور یور	ایدی بندن سن خزان وصول
ایر یی حقدن کوز یور یور	چان ایدیلدی ایلک حوز یور
حقک احکامین قلدن تم بیان	ایلدیم دیوین ایلد یو بیان
یوحسه حق ایلد قلدن یور	کسیه ناحق یور قلدن یور
دیدی حاشا کله سن ظلم ایلد	طیو یور یور یور ایلک کلدن
سن یور احسان ایلد یور	حق تعالی ایلد یور ایلک کلدن
دولده رب راه ضلله ایلد یور	هر مند ایلد جهاندن یور
دور خین جنت ایلد یور	حرمت کلدن قاصر زهر یور
دیدی همدان ایلد یور ایلک	دیدی ایلد یور یور یور

اون سگرون خسته لك جلدی رسول

البیور حق طاعینه احوال

قالقوب اول ساعته الوزی

هرخاز پسون كه او قسه ازان

غالب اولدجه وجوده مونی

بزی بوشیدی حب پاراندك

زرد رنگ اولدجه اول باغ خا

بومدی جسمه خسته نشا

چون كه اندی بر او رسدك

فیه بیان ینده خفته علیه السلام

خسته رنگ سولسته بو اولو نام

منبر او سندن پش اول شاه كزین

حقه شكر ایدب دیدی و لدم رسول

قالدی نول جماعت بكون اول

وارب امتحانده لوریدی امام

پناه پناه سینه طوری رور

الک سیرسه ایدب شاه جهان

ارور در شکرین اولی غرض

کورسون حول قافق سلطانك

ولرند خلقك اروری مراد

اول كون اول مه طوبی ایدی هما

اولی و حیحی کوسودی اول

و اما میانه ای بکر العبدی بکر

سپه اصلو اصل خیر لا نام

الوداع ایدب نول ایدی جهین

خان مرادی بوی بولدم وصول

پنهان بو حالك ایدلندك كلام

چونكه وارب ایدی تکیه و ها

پش بوی بوی بایو گدا

دیدی شاهك دیدن دیدی

وان بوی بوی ایدك سندن سلام

دعوت اندی محی و کیدی بدول

سول سول قاپوده بون كلام

فاطمه دیدی بده لیم رسول

واردی قاپو قلدی ولدك بده

پیدله بده دیدن بوی و ار

کلیدی شنا حه رار قلدن تدر

پش صلو صبیحه اوقدی ازان

عاقبت بوردلور دخی اولدی حال

عنبر لده کلای ایل خبر لا نام

عقلی بایشندن کلدب و شدی هما

کلام است جعد سیر ایله ادا

دوشدی اضحاب اچینه خلیفه

اولیم صحابه اولسون امام

دید یی بوی بوی و حود مد فجا

بلدی صوتیلن بده طاول هما

قالدی ضعیفدن بری غایت نول

الیدی پیغمبرك خالی سوال

کور بچون کلمن رسول کمر دکار

هریز عیم اود لسته باند لمر

کلای بوز مسجده خلوق جهان

مسجده و رما حه قلما دیدی حال

چونکه ازین الدی کیوتی ورتی سانه

امرحق ورتی ریتدی قایله

زانکه ریتی ورتی سانه مصطفی

قلدی عزرائیله ورتی اولدم الله

حجر سینه کیزی چو کیم اولدین

فی بیان وفایه علیه السلام

حضرک سول سینه بوا ورتی سانه

نیجه نیجه یوریت اندن رسول

بیر طوبی یحیی بینه ورتی سانه

غافل اولک ازکی اولک دیدی

سیر یحیی یوریت کلور سینه اولنکا

دیدی یی یوریت سف سینه کزک

کلدی یوریت سانه اول کزک

الدی عزرائله سانه یوریت سانه

رستیدی ازین اریک یحیی طایفه

رفیق له فی طوبیت کوریت ورتی

کیم جیب کیم یکا قیل غم راه

دوشیدی غایتک ریون اولدین

و نوب عزرائیل علیه السلام

نیله اصل اولدین حیرت لای نام

اول مبارک حجره قلدی دخول

حجر سینه کندی ول حیرت لای نام

جهل ایدب حق حیرت یوریت

طاعت یقوتی دن اولدین کزک

رحلت ایدب سانه یحیی کزک

قلدی یحیی یوریت ورتی یوریت

دیدی یی یوریت رسول الله انکا

دیدی حیرت ایل کیم ای قبیله

دیدی یی کزک اول حیرت سینه

دیدی یی حیرت یی یی مصطفی

قلیدین سوزینی عزرائیل سانه

جمع اولوب کلیم کیم یحیی کزک

دیدی یی یوریت کزک سول سینه

قلید اول کوریت ورتی حیرت

دیدی یی عزرائیل اولدین حیرت

سراج پاک کزک قیل سانه یحیی

دیدی یی یوریت کیم ای شفیق

صورتی اولدم الله اول حیرت

دیدی یی یوریت کزک سینه

کیم نه حیرت یحیی حیرت

حق نه حیرت یحیی حیرت

تازه قیل سانه کل حیرت

حق نه حیرت یحیی حیرت

حق نه حیرت یحیی حیرت

کلدی حیرت یحیی حیرت

منصل حیرت یحیی حیرت

بنی ورتی کزک کزک

یک کزک یحیی حیرت

قلید در سینه یحیی حیرت

قایل اول سینه یحیی حیرت

حق یوریت امر کزک اولدین

دیدی یی یوریت کزک حیرت

دیدی قلدی جندی غره حرام
بوسوزی چونیم اشندی مصطفی
پس وصیت قلدی دیدی باغی
قلنمارم ابدب اف بوزن کفن
چون وصیت اندی قلدی بولبول
کلر و حق خدیو ابدب ادی
چونله غزرائله اذن اولدی عمام
حذرک سولنسه بولور تمام
فی بیان ز فیه علیه السلام

طونلی جمله عالمی و این
نالله دن دریا این جلقند
بوزی کند و زلکندن هر کس
صوت طونلی کجلاک تدریس
طونلی جمله عالمی و این
نالله دن دریا این جلقند
بوزی کند و زلکندن هر کس
صوت طونلی کجلاک تدریس

اه ابدب ابدی عمنان و علی
بوزی ارب حسن بوله حاجن
بوزی فطن فاطمه و کردی قان
شولقدرا غلشدی اصحاب کرام
دور خنجر اولدی کویا کونلوی
کونلوی فلسکی شاک روان
کونلوی بوعشک پایی یوق
چون اوکلن بوزی کلر بار بی
هر وصیت بهم بوزی سدر رسول
صوبدنی ول جسم پاک بودی
حاضر اولمشدی کفن احیدری
صردی پیغمبری اندن همنان
هم ملوک ابوبوب حقه نیار

اه ابدب ابدی عمنان و علی
بوزی ارب حسن بوله حاجن
بوزی فطن فاطمه و کردی قان
شولقدرا غلشدی اصحاب کرام
دور خنجر اولدی کویا کونلوی
کونلوی فلسکی شاک روان
کونلوی بوعشک پایی یوق
چون اوکلن بوزی کلر بار بی
هر وصیت بهم بوزی سدر رسول
صوبدنی ول جسم پاک بودی
حاضر اولمشدی کفن احیدری
صردی پیغمبری اندن همنان
هم ملوک ابوبوب حقه نیار

اه ابدب ابدی عمنان و علی
بوزی ارب حسن بوله حاجن
بوزی فطن فاطمه و کردی قان
شولقدرا غلشدی اصحاب کرام
دور خنجر اولدی کویا کونلوی
کونلوی فلسکی شاک روان
کونلوی بوعشک پایی یوق
چون اوکلن بوزی کلر بار بی
هر وصیت بهم بوزی سدر رسول
صوبدنی ول جسم پاک بودی
حاضر اولمشدی کفن احیدری
صردی پیغمبری اندن همنان
هم ملوک ابوبوب حقه نیار

فند و کشتن ای نبی اکبر
کونلوی قان یاشه قلسن
عائشه زیاکله اوردی وفات
اه و افغان طونلی دنیا تمام
اهو افغان دن بو غلدی اولوی
هر پی پی و شوب اولوی ناتوان
بلدی بوزی نك درمینی یوق
دیدی صبر ایشکدر چان بی
اکامغول اولدی اهل عفر
امری بوزی برینه قود سیر
اوستینه جنت کلرین صحر
جمع اولوب قلدی تازی انرجان
قلدی سلطانک اوستینه ناز

اه ابدب ابدی عمنان و علی
بوزی ارب حسن بوله حاجن
بوزی فطن فاطمه و کردی قان
شولقدرا غلشدی اصحاب کرام
دور خنجر اولدی کویا کونلوی
کونلوی فلسکی شاک روان
کونلوی بوعشک پایی یوق
چون اوکلن بوزی کلر بار بی
هر وصیت بهم بوزی سدر رسول
صوبدنی ول جسم پاک بودی
حاضر اولمشدی کفن احیدری
صردی پیغمبری اندن همنان
هم ملوک ابوبوب حقه نیار

بوفنا الملك كشي بوقدر ثبات

بزنه و بکشیدی آسر د موز

دید بر سولک ندر اندن عرش

بکا ایلک فقیو بوز در مصطفی

میجای کوری دی ایلک بیان

بزنونی کوری ایحیا کرام

کوند و زنی انده کجه اوده وفان

اوده چاره بو ایما بوب یاره به

کیند و نند نصک سلطان جهان

فتیان حکایه بی توکایات

حشر دك سولنسه بواو قشام

دوند لرد و دله حرات کوزده حون

پرمی ایه کورت پیمبر برک

ایله راول جهان فخری وفات

تافه قلده کلدک اسکی در دوس

سنه بیه اولدک مرضی و زنه مرضی

شام ایلدن کلنسم درین اکتا

فقیو کوز در ده سنه جهان

بو بوردی و زنی فالو و ن سلام

بو فی قلیش بوردی عادت هر زمان

اکتور بوردی کلوب بوب راه به

اولیشید ی میجای امحا به مکان

والنموج السیومین

سلوا صلا و علی خبر لا تام

بو بدی انا الیه را جعوف

روضه سینه فویدل اولد سوری

بو دظونب در کاهه بر قلدی عا

فالوب اندن روضه قلدی و خول

کوز بینه سورب اولدی بر سورب

کوز بوز بر جبهه له ادر سنلر اکتا

پس بونک عانقله غنی بسلد کوز

باری انک کید و کیدی کوز بون

کید و کلدن و ارسه انک بیاس

بوسوز بیه قلدی اصحا بول

نیدیم کیم قلدی اخر و افغان

و میغنی نورث اچنه کوز میسم

ویدی جیفا ضایع اولدی رحسم

جان و دلدن زاری زاری غلدی

چون وفات اولد سن اشیدی اول

ویدی کیم باریب چچ مصطفی

صد قلده امانه کلدی انده اول

نور بسان قلدی قلیندن ظهور

براک خرمی دیندی بزه بیا

ویدی بوز جبهه حافظ قلدر سر

فوقار بپ الیه بوز نه سون بپ

کوستک بکا ایا اشرف ناس

پس خطاب بید ویدی انلار اول

طالع غنسم انیندن نهان

انوی کون و زمکه بول سور میسم

کوز مکه و ایددی غایت رحسم

حور برینک بوز کیم طغلدی

دوشیدی اولدم ندر ویندن کلدی اول

اولم کسه کز قبول ايسارتي
اولم يوب ايلک دکلي حق قبول
بويوب اولد يار اولم سینه منار
وي سعادت کيم اکا اولدي نصيب
بنده اولوب عيشقه سلطان اولدي
کور يري هم ايدوز ايش کيم
لاي عشقه نيچه ايجر کيم دهن
بوي يري کور سه اول اولور يري
اختيار يه وضع ايد يري باک يري
سرکه کور سه دردي اول خبر ايلانا
جبه سنده واردي ايلک يمس
وضعت اولد رسنه اکا اولم يري
کيمسک اولم يري زرين ليامي

رو ضيه سر زده قبطايت جان
اول حمده حقه ايله اولدي
ايدود قزاق اصحاب نيسار
اشناي حقد راول صمد غريب
سوقله مشوره قربان اولدي اول
بديوز ده واردي عيشقه ن اش
غار ايدري سنيق طوقا غنه
سني ايدري سینه مده دني عاز
سن تعلق ايدري سينا کيم
سکلا خوش کلان ورياني طمعان
کله سني طوق کوزک اي خالما
ماتل اولمک اولنجا اولم يري
بلک لولک يري دوشور يري پلاس

اولم شويده قلم صند ليکي
هي راز نيشلري کور و نوا باش
چونکه صونکه مهر در رفت
کل بقاد جانينه ايله نظر
اول جيبده خالص است اولک
اول دکلا مرا امت اولوا
سني ترک ايلکيم خير البشر
حوق طالعند اولمه دور
صايقو انجمله برادر حق کور
ايم دانه خسته قلده کور کيم
اولمده نفسم هوا سندن ابراق
صور تا صالحو اولدم قريش
طاشما باق يقي ادم صنور

يک نيايم حظ ايدم صند ليکي
بيک يدم يله نيشه قزاق لاي
عقله ياقينه کور کل و زمين انا
طلو جانک يفسون نار کور
روز محشره شفاعت بولک
کيم عيما مک اف ولا کور کور
سني احيا ايدن مري کور
بولسین طلعت ناهن کور
طون نصيحت کور يري جرم کور
حوق اولمده اولما دم مستقيم
الفراق الفراق الفراق
کورين معنيله خزان ميان
امر حق ثابت و محکم صنور

